

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
Εθνικόν και Καποδιστριακόν
Πανεπιστήμιον Αθηνών
— ΙΔΡΥΘΕΝ ΤΟ 1837 —

ΝΟΜΙΚΗ ΣΧΟΛΗ

Π.Μ.Σ.: ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΔΙΚΟΝΟΜΙΑ ΚΑΙ ΕΡΓΑΤΙΚΟ ΔΙΚΑΙΟ

ΕΙΔΙΚΕΥΣΗ: ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΔΙΚΟΝΟΜΙΑ

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΟ ΕΤΟΣ: 2019-2020

ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

Της Ήλιας Βαλογιάννη

A.M.:7340010819002

Αντικειμενική Σώρευση των Αγωγών

Επιβλέποντες:

α) Στέφανος- Σπυρίδων Πανταζόπουλος

β) Νικόλαος Κατηφόρης

γ) Φλώρα Τριανταφύλλου- Αλμπανίδου

Αθήνα, Νοέμβριος 2020

Copyright © [Όνοματεπώνυμο, χρονολογία δημοσίευσης]

Με επιφύλαξη παντός δικαιώματος. All rights reserved.

Απαγορεύεται η αντιγραφή, αποθήκευση και διανομή της παρούσας εργασίας, εξ ολοκλήρου ή τμήματος αυτής, για εμπορικό σκοπό. Επιτρέπεται η ανατύπωση, αποθήκευση και διανομή για σκοπό μη κερδοσκοπικό, εκπαιδευτικής ή ερευνητικής φύσης, υπό την προϋπόθεση να αναφέρεται η πηγή προέλευσης και να διατηρείται το παρόν μήνυμα.

Οι απόψεις και θέσεις που περιέχονται σε αυτήν την εργασία εκφράζουν τον συγγραφέα και δεν πρέπει να ερμηνευθεί ότι αντιπροσωπεύουν τις επίσημες θέσεις του Εθνικού και Καποδιστριακού Πανεπιστημίου Αθηνών.

ΚΥΡΙΟΤΕΡΕΣ ΣΥΝΤΟΜΟΓΡΑΦΙΕΣ

ΑΚ	Αστικός Κώδικας
ΑΠ	Άρειος Πάγος
Άρθρ	άρθρο
αριθ/ αριθμ	αριθμός
Αρμ	Αρμενόπουλος
βλ	βλέπε
Δ	Δίκη
Δνη	Δικαιοσύνη
ΔΣΑ	Δικηγορικός Σύλλογος Αθηνών
εδ	εδάφιο
ΕΕΔ	Επιθεώρηση Εργατικού Δικαίου
Ειρ	Ειρηνοδικείο
ΕλλΔνη	Ελληνική Δικαιοσύνη
επ	επόμενα
ΕΠολΔ	Επιθεώρηση Πολιτικής Δικονομίας
Εφ	Εφετείο
ΚΠολΔ	Κώδικας Πολιτικής Δικονομίας
Μον	Μονομελές
Ν	Νόμος
ν.δ.	νομοθετικό διάταγμα
ΝοΒ	Νομικό Βήμα
ΟΛΑΠ	Ολομέλεια Αρείου Πάγου
ό.π.	όπου προηγουμένως
ΟΕΚ	Οργανισμός Εργατικής Κατοικίας
παρ	παράγραφος
Πολ	Πολυμελές

Πρ	Πρωτοδικείο
ΠρΑνΕπ	Πρακτικά Αναθεωρητικής Επιτροπής
Σ	Σύνταγμα
σελ	σελίδα
στ	στοιχείο
ΣχΠολΔ	Σχέδιο Πολιτικής Δικονομίας
ΤΕΕ	Τεχνικό Επιμελητήριο Ελλάδος
ΤΝΠ	Τράπεζα Νομικών Πληροφοριών

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

I.	ΕΙΣΑΓΩΓΙΚΕΣ ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ	8
II.	Ο ΔΙΚΟΝΟΜΙΚΟΣ ΘΕΣΜΟΣ ΤΗΣ ΑΝΤΙΚΕΙΜΕΝΙΚΗΣ ΣΩΡΕΥΣΗΣ ΑΓΩΓΩΝ	9
III.	ΑΝΤΙΚΕΙΜΕΝΙΚΗ ΣΩΡΕΥΣΗ ΑΓΩΓΩΝ ΚΑΙ ΣΥΡΡΟΗ ΑΞΙΩΣΕΩΝ	12
IV.	ΠΡΟΫΠΟΘΕΣΕΙΣ ΑΝΤΙΚΕΙΜΕΝΙΚΗΣ ΣΩΡΕΥΣΗΣ ΑΓΩΓΩΝ (άρθρ.218παρ.1)	15
	α) Ταυτότητα των διαδικών (άρθρ.218παρ.1εδ.α')	16
	β) Να μην είναι αντιφατικές μεταξύ τους (άρθρ.218παρ.1στ.α')	18
	γ) Ταυτότητα υλικής αρμοδιότητας (άρθρ.218παρ.1στ.β')	26
	δ) Ταυτότητα τοπικής αρμοδιότητας (άρθρ.218παρ.1στ.γ')	34
	ε) Ταυτότητα είδους διαδικασίας (άρθρ.218παρ.1στ.δ')	36
	στ) Η σύγχρονη εκδίκασή τους να μην επιφέρει σύγχυση (άρθρ.218παρ.1στ.ε') ..	42
V.	ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑΤΑ ΠΑΡΑΔΕΚΤΗΣ ΑΝΤΙΚΕΙΜΕΝΙΚΗΣ ΣΩΡΕΥΣΗΣ ΑΓΩΓΩΝ	43
VI.	ΣΥΝΕΠΕΙΕΣ ΜΗ ΠΛΗΡΩΣΗΣ ΤΩΝ ΠΡΟΫΠΟΘΕΣΕΩΝ ΑΝΤΙΚΕΙΜΕΝΙΚΗΣ ΣΩΡΕΥΣΗΣ ΑΓΩΓΩΝ- ΧΩΡΙΣΜΟΣ ΑΙΤΗΣΕΩΝ (άρθρ.218παρ.2)	44
VII.	ΕΙΔΙΚΟΤΕΡΕΣ ΠΕΡΙΠΤΩΣΕΙΣ ΑΝΤΙΚΕΙΜΕΝΙΚΗΣ ΣΩΡΕΥΣΗΣ ΑΓΩΓΩΝ	50
	α) Υποχρεωτική αντικειμενική σόρευση αιτήσεων περί μικροδιαφορών (άρθρ.467)	50
	β) Αντικειμενική σόρευση αγωγής λογοδοσίας με αίτημα για την καταβολή καταλοίπου λογαριασμού ή για την απόδοση των αντικειμένων της ομάδας (άρθρ.473) .	51
	γ) Αντικειμενική σόρευση στις διαφορές από την οικογένεια, τον γάμο και την ελεύθερη συμβίωση (άρθρ.592παρ.4, 610)	52
	δ) Αντικειμενική σόρευση ανακοπής κατά διαταγής πληρωμής με ανακοπή κατά της εκτέλεσης (άρθρ.632παρ.6)	54
VIII.	Η ΑΝΤΙΚΕΙΜΕΝΙΚΗ ΣΩΡΕΥΣΗ ΤΩΝ ΑΓΩΓΩΝ ΣΤΟ ΠΡΟΪΣΧΥΣΑΝ ΔΙΚΑΙΟ	56

ΙΧ.	ΑΝΤΙΚΕΙΜΕΝΙΚΗ ΣΩΡΕΥΣΗ ΑΓΩΓΩΝ ΚΑΙ ΕΝΔΙΚΑ ΜΕΣΑ . . .	60
	<i>A) Οριστική, μη οριστική, εν μέρει οριστική και τελειωτική απόφαση</i>	<i>60</i>
	<i>B) Η οριστικότητα της απόφαση επί αντικειμενικής σώρευσης αγωγών</i>	<i>63</i>
	<i>Γ) Η δικονομική ωριμότητα της απόφασης ως στοιχείο του παραδεκτού του ενδίκου μέσου (άρθρ.513,553).</i>	<i>66</i>
	<i>Δ) Άσκηση ενδίκων μέσων κατά απόφασης επί αντικειμενικής σώρευσης αγωγών</i>	<i>69</i>
	<i>i. <u>Ένδικο μέσο χωρεί κατά της τελειωτικής απόφασης</u></i>	<i>72</i>
	<i>ii. <u>Ένδικο μέσο χωρεί και κατά της μη τελειωτικής απόφασης</u></i>	<i>75</i>
	<i>iii. <u>Ένδικο μέσο χωρεί κατά της μη τελειωτικής απόφασης, αν αυτή δεν είναι συναφής με τις μη οριστικώς κριθείσες αιτήσεις</u></i>	<i>78</i>
	<i>E) Πιθανές πλημμέλειες κατά την εξέταση των σωρευμένων αιτήσεων</i>	<i>82</i>
X.	ΤΕΛΙΚΕΣ ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ	85
	ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ	87
	ΠΙΝΑΚΑΣ ΝΟΜΟΛΟΓΙΑΣ	93

I. ΕΙΣΑΓΩΓΙΚΕΣ ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ

Υπό την ισχύ της Πολιτικής Δικονομίας του 1834 στην αγωγή αποδιδόταν διπλό νόημα. Αφενός σήμαινε την δικαστική επιδίωξη αποκαταστάσεως του αμφισβητηθέντος δικαιώματος του ενάγοντος, και αφετέρου, την ίδια την απαίτηση προς αναγνώριση της υπάρξεως του δικαιώματος. Η πρώτη, δικονομική έννοια είχε ως αποδέκτη την πολιτεία και κυρίως την δικαστική αρχή, ενώ η δεύτερη, ουσιαστική έννοια είχε ως αποδέκτη τον εναγόμενο¹. Σήμερα είναι βέβαιο πως με την αγωγή ο ενάγων δεν ασκεί αξίωση ιδιωτικού δικαίου, αλλά το δημοσίου δικαίου δικαίωμά του για παροχή δικαστικής προστασίας. Συνεπώς, το ένδικο βοήθημα της αγωγής εγκαθιδρύει την επίσης δημοσίου δικαίου σχέση μεταξύ του ενάγοντος και της πολιτείας, ώστε να καταστεί εφικτή η συνταγματικώς κατοχυρωμένη παροχή δικαστικής προστασίας (άρθρ.20παρ.1Σ).

Όσον αφορά την αντικειμενική σώρευση αγωγών, η οποία ρυθμίζεται στο άρθρ.218ΚΠολΔ² και αποτελεί το θέμα της παρούσας εργασίας, με μία πρώτη προσέγγιση, θα μπορούσε να ειπωθεί ότι συνιστά ένα μέσο άσκησης περισσότερων αγωγών, δηλαδή περισσότερων δικαιωμάτων παροχής δικαστικής προστασίας, ταυτοχρόνως. Κάποιος αμήητος στα νομικά θα αναρωτιόταν πως αυτό είναι δυνατό και θεμιτό, καθώς η ως άνω σώρευση μάλλον σύγχυση θα προκαλεί στο δικάζον δικαστήριο, αλλά και στους διαδίκους, παρά θα τους διευκολύνει κατά την εκδίκαση της υπόθεσης. Ο νομοθέτης όμως, έχει κατορθώσει να μετατρέψει σε πλεονέκτημα το φαινομενικά μόνο μειονέκτημα της αντικειμενικής σώρευσης αγωγών. Στο παρόν πόνημα, θα λάβει χώρα μία προσπάθεια κατανόησης του δικονομικού θεσμού της αντικειμενικής σώρευσης αγωγών και θα αναλυθούν οι τασσόμενες εκ του νόμου προϋποθέσεις του παραδεκτού της, σε συνδυασμό με ορισμένα παραδείγματα. Θα ακολουθήσει η εξέταση των επιπτώσεων του απαράδεκτου, καθώς και κάποιες ιδιαίτερες περιπτώσεις στοιχειοθέτησης αντικειμενικής σώρευσης αγωγών. Έπειτα δε από μία αναδρομή στην ιστορία της διάταξης, θα αναπτυχθεί ο έλεγχος μέσω των ενδίκων μέσων της εκδιδόμενης αποφάσεως επί της σώρευσης και τέλος, θα αποτιμηθεί συνολικά ο θεσμός. Σε όλα τα ανωτέρω αρωγός της προσπάθειας θα σταθεί η νομολογία των ημεδαπών δικαστηρίων και τα διδάγματά της.

¹ Σπυρ. Ευκλείδης/ Κ. Γ Παπαδόπουλος, Ερμηνεία της πολιτικής δικονομίας, Έκδοσις Τρίτη, Τόμος Πρώτος, Εκδοτικός Οίκος Δημητράκου Α.Ε., Εν Αθήναις, 1932, σελ. 250-251.

² Στο εξής όπου δίπλα στο άρθρο δεν αναφέρεται νομοθέτημα εννοείται ο Κώδικας Πολιτικής Δικονομίας.

II. Ο ΔΙΚΟΝΟΜΙΚΟΣ ΘΕΣΜΟΣ ΤΗΣ ΑΝΤΙΚΕΙΜΕΝΙΚΗΣ ΣΩΡΕΥΣΗΣ ΑΓΩΓΩΝ

Η αντικειμενική σώρευση αγωγών συνιστά μία ακραιφνώς δικονομική ρύθμιση, εξ ου και ο χαρακτηρισμός της ως δικονομικός θεσμός, διότι ρυθμίζει την ταυτόχρονη δικαστική επιδίωξη περισσότερων αξιώσεων του ενάγοντος. Παρά το γεγονός ότι η σχετική διάταξη ανευρίσκεται στον Κώδικα Πολιτικής Δικονομίας, κριτήριο όχι απολύτως ασφαλές, διότι σε αυτόν εμπεριέχονται και διατάξεις, έστω ελάχιστες, ουσιαστικού δικαίου, επιπλέον, αφορά την αγωγή, την θεμελιώδη αυτή διαδικαστική πράξη, η οποία θέτει σε κίνηση τον δικαστικό αγώνα. Εν είδει ορισμού, η αντικειμενική σώρευση αγωγών αποτελεί δικαίωμα του διαδίκου να προβάλλει αθροιστικώς στο ίδιο δικόγραφο και υπό τους όρους που προβλέπει ο νόμος περισσότερα αιτήματα παροχής δικαστικής προστασίας. Ο όρος «αιτήσεις» του άρθρ.218 αποδίδει ακριβώς τα αιτήματα παροχής δικαστικής προστασίας και με αυτή την έννοια θα χρησιμοποιηθεί στην παρούσα εργασία. Ταυτόσημος είναι και ο όρος «αγωγή», ο οποίος θα αναφερθεί πολλάκις κατωτέρω, με περιεχόμενο το αγωγικό αίτημα και όχι το σύνολο της αγωγής, ήτοι το δικόγραφο, από το οποίο διαχωρίζεται.

Γίνεται αμέσως κατανοητό ότι η αντικειμενική σώρευση αγωγών συνεπάγεται πλειονότητα αντικειμένων δίκης, σε αντιδιαστολή με την υποκειμενική σώρευση αγωγών, ήτοι την ομοδικία, απλή ή αναγκαία, της οποίας ίδιον χαρακτηριστικό είναι η πλειονότητα διαδίκων. Αντιδιαστέλλεται επίσης και με έτερες εκφορές ενώσεως περισσότερων αιτήσεων στο ίδιο δικόγραφο αγωγής, ήτοι την διαζευκτική και την επικουρική σώρευση. Στην διαζευκτική σώρευση ο δικαστής τελικά θα επιδικάσει μία από τις περισσότερες σωρευόμενες αιτήσεις, ενώ στην επικουρική ο ενάγων ασκεί μία κύρια αίτηση και μία επικουρική- επιβοηθητική, η οποία θα εξεταστεί υπό την προϋπόθεση απορρίψεως της πρώτης κύριας βάσης³.

Έχει κριθεί ότι η αντικειμενική σώρευση αγωγών εφαρμόζεται αναλογικά σε κάθε εισαγωγικό της δίκης δικόγραφο, όπως η ανταγωγή, η κύρια παρέμβαση, η

³ Νικόλαος Θ. Νίκας, Εγχειρίδιο Πολιτικής Δικονομίας, Θεμελιώδεις έννοιες και αρχές- Δικαιοδοσία- Αρμοδιότητα, Η τακτική διαδικασία στα πρωτοβάθμια δικαστήρια, Ένδικα μέσα, Β' έκδοση, Εκδόσεις Σάκκουλα, Αθήνα- Θεσσαλονίκη, 2016, σελ. 376.

προσεπικλήση με παρεμπίπτουσα αγωγή, η ανακοπή⁴. Έτσι, κάθε λόγος ανακοπής κατά διαταγής πληρωμής, ο οποίος στηρίζεται σε διαφορετική πραγματική και νομική βάση αποτελεί μία ανακοπή, άρα οι περισσότεροι λόγοι αποτελούν περισσότερες ανακοπές, κατ' ανάλογη εφαρμογή του άρθρ.218⁵. Το ίδιο ισχύει και στις αιτήσεις εκουσίας δικαιοδοσίας, καθώς το άρθρ.741 παραπέμπει στην εφαρμογή των άρθρ.1-591, επομένως και του άρθρ.218, εφόσον βέβαια συμβιβάζονται με τις ειδικότερες διατάξεις της⁶. Όσον αφορά δε τα ένδικα μέσα, γίνεται δεκτό ότι μπορούν να σωρευθούν εφέσεις κατά περισσότερων αποφάσεων⁷, δεν ισχύει όμως το ίδιο και για την αναίρεση. Στην περίπτωση του εκτάκτου ενδίκου μέσου το άρθρ.573 που αφορά την διαδικασία της δίκης για την αναίρεση δεν παραπέμπει σε εφαρμογή του άρθρ.218, παρά μόνο στην συνεκδίκαση περισσότερων αιτήσεων αναίρεσης που εκκρεμούν ενώπιον του Αρείου Πάγου. Οπότε, δεν μπορούν να προσβληθούν με το ίδιο δικόγραφο αναίρεσης περισσότερες αποφάσεις, οι οποίες δεν έχουν εκδοθεί στο πλαίσιο της ίδιας υπόθεσης⁸.

Επίσης, κατά γενική ομολογία θεωρίας και νομολογίας, η διάταξη της αντικειμενικής σώρευσης αγωγών επιβάλλεται για λόγους οικονομίας της δίκης. Αξιοποιώντας το εν λόγω δικαίωμα, το σύνολο των διαφορών των διαδίκων επιλύεται οριστικώς σε μία και μοναδική δίκη, οπότε εξοικονομείται χρόνος και έξοδα. Η αρχή της οικονομίας της δίκης δεν είναι ξένη στη νομική επιστήμη. Αναμφίβολα, η απονομή της δικαιοσύνης πρέπει να είναι αποτελεσματική, αλλά και να παρέχεται σε εύλογο χρονικό διάστημα, ώστε να μην καταλήγει σε αρνησιδικία. Κατά την τυπική διάρθρωση της διαδικασίας της δίκης, μέσω της οποίας πραγματώνεται η απονομή της δικαιοσύνης, ο νομοθέτης οφείλει να θέτει ως γνώμονα την αρχή της οικονομίας της δίκης. Όπου δε χωρεί άσκηση της διακριτικής του ευχέρειας, δύναται

⁴ Κ. Δ. Κεραμεύς/ Δ. Γ. Κονδύλης/ Ν. Θ. Νίκας (- Μακρίδου), ΚΠολΔ Ι, 1-590, Εκδόσεις Σάκκουλα/ Αθήνα-Θεσσαλονίκη, Εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα/ Αθήνα- Κομοτηνή, Δίκαιο & Οικονομία/ Π. Ν. Σάκκουλα/ Αθήνα, 2000, άρθρ.218, αριθ. 3, σελ. 466.

⁵ ΑΠ 196/2020, ομοίως ΑΠ 1943/2017, και ΑΠ 1464/2012 για την ανακοπή κατά αναγκαστικής εκτέλεσης. Καθ' όμοιο τρόπο μπορούν να σωρευθούν περισσότερες ανακοπές, οι οποίες προσβάλουν διαφορετικές πράξεις εκτέλεσης.

⁶ Μαγδαληνή Τσιλιγγερίδου, Περιπτωσιολογία αντικειμενικής σώρευσης στο πλαίσιο της δίκης των αντιρρήσεων κατά αρνητικής απόφασης προϊσταμένου κτηματολογικού γραφείου, ΕλλΔνη 2017, σελ. 71, με αντίστοιχα νομολογιακά παραδείγματα.

⁷ Βασίλης Αντ. Βαθρακοκοίλης, Κώδικας Πολιτικής Δικονομίας, Ερμηνευτική- Νομολογιακή Ανάλυση (κατ' άρθρο), Τόμος Α', Άρθρα 1-220, Αθήνα 1994, σελ. 1152.

⁸ ΑΠ 1483, 1091/2017, www.areiospagos.gr.

λαμβάνοντας υπόψη τον σκοπό του κανόνα δικαίου να επιλέγει, έπειτα από σύγκριση των τρόπων υλοποίησής του, τον λιγότερο χρονοβόρο. Στο πλαίσιο της εξομάλυνσης των διαφορών των διαδικών, τα παραπάνω ερμηνεύονται μέσω της αντικειμενικής σώρευσης αγωγών, υπό την πρόβλεψη όμως συγκεκριμένων προϋποθέσεων και συνεπειών, ώστε η αθροιστική άσκησή τους να μην αποβαίνει σε βάρος της διαδικασίας και της αποτελεσματικότητάς της. Έτσι λοιπόν, ο ενάγων μπορεί να σωρεύσει αιτήσεις, οι οποίες δεν παρουσιάζουν καμία ουσιαστική ή νομική συνάφεια, ακόμα και αιτήσεις που εκδικάζονται με διαφορετική διαδικασία, όπου το προβλέπει ο νόμος. Εν τέλει, όταν η συγκέντρωση περισσότερων αιτήσεων επιφέρει ως συνέπεια όχι την εξοικονόμηση της διαδικασίας, αλλά την επιβράδυνση της, όταν δηλαδή δεν πληρούνται οι οικείες προϋποθέσεις, ο νομοθέτης προβλέπει ως κύρωση τον χωρισμό των αιτήσεων⁹.

Τέλος, πρέπει να σημειωθεί ότι η διάταξη του άρθρ.218 καθιερώνει δικαίωμα του ενάγοντος και όχι υποχρέωσή του, υπό την έννοια ότι έχει την ευχέρεια να επιλέξει την σωρευτική άσκηση όλων των αξιώσεών του κατά του ίδιου εναγομένου και δεν εξαναγκάζεται εκ του νόμου να το πράξει. Εναπόκειται στην βούλησή του αν θα επιλέξει τη νομική οδό της αντικειμενικής σώρευσης ή της χωριστής εναγωγής, χωρίς φυσικά να κινδυνεύει να απολέσει το δικαίωμα παροχής δικαστικής προστασίας¹⁰. Εξαιρέση εντοπίζεται στην περίπτωση των μικροδιαφορών, όπου κατά ρητή επιταγή του δικονομικού νομοθέτη εισάγεται υποχρεωτική αντικειμενική σώρευση των απαιτήσεων του ενάγοντος, και για την οποία θα γίνει λόγος αναλυτικότερα κατωτέρω¹¹.

⁹ Στέλιος Γ. Σταματόπουλος, Η αρχή της οικονομίας της δίκης, Εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα, Αθήνα- Κομοτηνή 2003, σελ. 351-352, ο ίδιος, Η οικονομία της πολιτικής δίκης ως πρόβλημα του θετικού δικονομικού δικαίου στην πολιτική δίκη, http://www.kostasbeys.gr/articles.php?s=5&mid=&mnu=0&id=21241&keyw=%D3%F4%E1%EC%E1%F4%FC%F0%EF%F5%EB%EF%F2&sr=search_comp&pg=.

¹⁰ Σταύρος Ι. Σταυρόπουλος, Ερμηνεία του Κώδικος Πολιτικής Δικονομίας (Κατ' άρθρον), Αθήνα, 1969, σελ. 358 και από τη νομολογία ΕφΔυτΣτερΕλλ 17/2014, ΝΟΜΟΣ, «*Η αντικειμενική σώρευση αγωγών αποτελεί δικαίωμα του ενάγοντος, εναπόκειται δηλαδή στη βούλησή του, αφού από καμία διάταξη νόμου δεν υποχρεώνεται γι' αυτήν...*».

¹¹ Κωνσταντίνος Ε. Μπέης, Πολιτική Δικονομία, Γενικά αρχαί και κατ' άρθρον ερμηνεία, Βιβλίο Δεύτερον, Άρθρα 208-334, Εκδοτικός Οίκος Αφοί Π. Σάκκουλα, Αθήνα, 1973, σελ. 971, ο οποίος προσθέτει στην εξαίρεση του άρθρ.467 την υποχρεωτική αντικειμενική σώρευση των περισσότερων λόγων ανακοπής κατά της αναγκαστικής εκτέλεσης, ανακοπής τρίτου, έφεσης, αναψηλάφησης και αναίρεσης.

III. ΑΝΤΙΚΕΙΜΕΝΙΚΗ ΣΩΡΕΥΣΗ ΑΓΩΓΩΝ ΚΑΙ ΣΥΡΡΟΗ ΑΞΙΩΣΕΩΝ

Όπως προαναφέρθηκε, από τον ορισμό της αντικειμενικής σώρευσης των αγωγών, συνάγεται ότι η πλειονότητα αιτήσεων οδηγεί σε πλειονότητα αντικειμένων δίκης. Η έννοια του αντικειμένου της δίκης διατρέχει όλη την πολιτική δίκη και οριοθετεί σημαντικούς δικονομικούς θεσμούς όπως η εκκρεμοδικία και το δεδικασμένο. Επίσης, στο πλαίσιο της αντικειμενικής σώρευσης αγωγών παρέχει σημαντικές κατευθυντήριες γραμμές ως προς την άρση των αμφιβολιών που εγείρονται σχετικά με το ερώτημα αν η άσκηση του ενός και του αυτού αιτήματος, το οποίο θεμελιώνεται επί διαφορετικών νομίμων βάσεων, συνιστά αντικειμενική σώρευση αγωγών. Εν άλλους λόγους, αν η σωρευτική άσκηση περισσοτέρων αυτοτελών αξιώσεων του ουσιαστικού δικαίου, οι οποίες κατευθύνονται στον ίδιο σκοπό, ώστε η εκπλήρωση της μίας να οδηγεί στην απόσβεση των υπολοίπων (συρροή αξιώσεων)¹², μπορεί να ληφθεί υπ' όψιν ως αντικειμενική σώρευση αγωγών όπως αυτή ορίζεται στο άρθρ.218. Στο προρρηθέν ερώτημα έχει δοθεί τόσο καταφατική όσο και αποφατική απάντηση, η οποία ποικίλει αναλόγως τον ορισμό που δίνεται στο αντικείμενο της δίκης. Επικρατούσα όμως σε επιστήμη και νομολογία θεωρείται η άποψη που δέχεται την αντικειμενική σώρευση αγωγών όταν υποβάλλεται το ίδιο αίτημα θεμελιωμένο σε περισσότερες βάσεις¹³. Έτσι κρίθηκε παραδεκτή η αντικειμενική σώρευση αιτήσεων ακύρωσης συμβολαίου αγοραπωλησίας λόγω εικονικότητας και λόγω αντίθεσης στα χρηστά ήθη, ακύρωσης ιδιόγραφης διαθήκης, γιατί η διαθέτιδα δεν είχε συνείδηση των πραττομένων, ούτε είχε γράψει η ίδια την διαθήκη, και καταβολής χρηματικού ποσού λόγω αδικοπραξίας και αδικαιολόγητου πλουτισμού¹⁴. Σημειωτέον ότι στο προΐσχύσαν δίκαιο γινόταν

¹² Όπως ορίζεται από τον Λάμπρο Δ. Σινανιώτη, Δικονομικές Μελέτες, §1 Συρροή αξιώσεων και ουσιαστικό δεδικασμένο, Δίκαιο & Οικονομία, Π. Ν. Σάκκουλας, Αθήνα 2009, σελ. 1.

¹³ Ε. Μπαλογιάννη σε Χαρούλα Απαλαγάκη, Κώδικας Πολιτικής Δικονομίας, Ερμηνεία κατ' άρθρο, Τόμος Πρώτος (Άρθρα 1-590), 6^η Έκδοση, Νομική Βιβλιοθήκη, Θεσσαλονίκη 2019, σελ. 710, Μιχαήλ Μαργαρίτης/ Άντα Μαργαρίτη, Ερμηνεία Κώδικα Πολιτικής Δικονομίας, Θεωρία- Νομολογία, Τόμος Ι, 2^η Έκδοση, Π. Ν. Σάκκουλας, Αθήνα 2018, σελ. 369, Κεραμεύς/ Κονδύλης/ Νίκας (- Μακρίδου), ΚΠολΔ Ι, ό.π., άρθρ.218, αριθ. 2, σελ.466, Νικόλαος Θ. Νίκας, ό.π., σελ. 376-377.

¹⁴ Πολ.Πρ.Θεσσαλ 367/2019, «Συνήθως υποβάλλονται με τη σώρευση διάφορα αιτήματα και αυτή είναι η κλασική περίπτωση. Ενδέχεται, όμως, να επιδιώκεται και το ίδιο αποτέλεσμα (απόδοση μισθίου, ακύρωση δικαιοπραξίας) με περισσότερους λόγους, οπότε, και πάλι υπάρχει τέτοια σώρευση. Πράγματι, κατά την κρατούσα και ορθότερη άποψη, αντικειμενική σώρευση υπάρχει και όταν υποβάλλεται μια αίτηση (ακυρότητα δικαιοπραξίας) που θεμελιώνεται σε

διάκριση μεταξύ σώρευσης και συρροής αγωγών, η οποία συρροή αντικαταστάθηκε μετέπειτα από την συρροή αξιώσεων. Είχε δε την έννοια του δικαιώματος άσκησης περισσότερων αγωγών για τον ίδιο σκοπό¹⁵. Βέβαια, η διαφοροποίηση του ενός θεσμού ως ανήκοντος στο δικονομικό δίκαιο από τον άλλο ως ανήκοντος στο ουσιαστικό δίκαιο επαναλαμβάνεται και υπό το ισχύον δίκαιο¹⁶.

Ειδικότερα όσον αφορά την ερμηνεία του αντικείμενου της δίκης, πρώτη υποστηριχθείσα θεωρία είναι η ουσιαστική, σύμφωνα με την οποία αντικείμενο της δίκης συνιστά το ουσιαστικό δικαίωμα, το οποίο ο ενάγων ισχυρίζεται ότι υπάρχει ή δεν υπάρχει¹⁷. Με αναγωγή της συρροής αξιώσεων στην ανωτέρω θεωρία προκύπτει ότι τα αντικείμενα της δίκης είναι τόσα όσα και τα επικαλούμενα δικαιώματα. Πρόκειται δε για διαφορετικό ουσιαστικό δικαίωμα όταν ο ενάγων αιτείται αποζημίωση θεμελιωμένη σε ενδοσυμβατική ευθύνη απ' ότι όταν αιτείται αποζημίωση λόγω αδικοπραξίας. Επομένως, υφίσταται πλειονότητα αντικειμένων δίκης και πλειονότητα αιτήσεων, άρα και αντικειμενική σώρευση αγωγών.

Επόμενη θεωρία είναι η δικονομική με δύο εκδοχές. Η μία εξ αυτών οριοθετεί το αντικείμενο της δίκης με βάση αποκλειστικά το αίτημα της αγωγής, ενώ η έτερη επιστρατεύει ως προσδιοριστικά στοιχεία τόσο το αίτημα, όσο και την ιστορική βάση της αγωγής. Σύμφωνα λοιπόν με την πρώτη δικονομική θεωρία η συρροή αξιώσεων δεν συνεπάγεται αντικειμενική σώρευση αγωγών, διότι υποβάλλεται ένα και μοναδικό αίτημα, από το οποίο ανακύπτει ένα αντικείμενο δίκης. Βάσει της δεύτερης δικονομικής θεωρίας, το αίτημα παραμένει ένα, θεμελιώνεται όμως επί περισσότερων ιστορικών βάσεων, οπότε καταφάσκεται αντικειμενική σώρευση αγωγών¹⁸.

περισσότερες ιστορικές βάσεις (λόγους ακυρότητας), γιατί είναι πρόδηλο ότι από κάθε τέτοια βάση απορρέει αυτοτελές δικαίωμα που θα μπορούσε να ασκηθεί με αυτοτελή αγωγή», ΠολΠρΑθ 2058/2012, ΕιρΠοδ 71/2014, ΝΟΜΟΣ.

¹⁵ Σταύρος Ι. Σταυρόπουλος, ό.π., σελ. 357, Γεώργιος Θ. Ράμμος, Εγχειρίδιον Αστικού Δικονομικού Δικαίου, Τόμος Πρώτος, Εκδοτικός Οίκος Αντ. Ν. Σάκκουλα, Αθήνα, 1978, σελ. 442, υποσημ. 2.

¹⁶ ΑΠ 1358/2018, ΝΟΜΟΣ, «*Η από το ουσιαστικό δίκαιο συρροή αξιώσεων διαφέρει της σώρευσης αγωγών, δηλαδή, του δικαιώματος της άσκησης από ένα πρόσωπο περισσότερων για το ίδιο πράγμα αγωγών. Όταν οι συρρέουσες κατά το ουσιαστικό δίκαιο αξιώσεις ενωθούν στο ίδιο δικόγραφο, τότε πρόκειται για σώρευση συρρευουσών αγωγών. Η δικονομικού δικαίου σώρευση αγωγών προβλέπεται από το άρθρο 218 ΚΠολΔ (αντικειμενική σώρευση).*», ομοίως ΑΠ 952/2015, www.areiospagos.gr, ΕφΛαρ 78/2012, ΝΟΜΟΣ.

¹⁷ Διονύσιος Γ. Κονδύλης, Το Δεδικασμένο κατά τον Κώδικα Πολιτικής Δικονομίας, Δεύτερη Έκδοση, Εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα, Αθήνα- Κομοτηνή, 2007, σελ. 296-297.

¹⁸ Διονύσιος Γ. Κονδύλης, ό.π., σελ. 298 επ., Κωνσταντίνος Ε. Μπέης, ό.π., σελ. 972, Γεώργ. Π. Βερβενιώτης, ΝοΒ 1979, παρατηρήσεις επί της ΕφΑθ 2791/1978, σελ. 573.

Ωστόσο, στην τελευταία περίπτωση όπου το αντικείμενο της δίκης προσδιορίζεται ισοδύναμα από το αίτημα και την ιστορική βάση της αγωγής, και συντρέχει συρροή αξιώσεων, έχει διατυπωθεί η άποψη ότι δεν στοιχειοθετείται μορφή αντικειμενικής σώρευσης αγωγών. Η εν λόγω άποψη θέτει ως κριτήριο εφαρμογής του άρθρ.218 την πλειονότητα δικαστικών αποφάσεων στην οποία αποβλέπει ο ενάγων και όχι την πλειονότητα αντικειμένων δίκης. Εκκινεί δε από τον όρο «αιτήσεις», όπου στο άρθρ.218 σημαίνει αιτήσεις παροχής δικαστικής προστασίας, ήτοι διάγνωση εννόμων συνεπειών, ήτοι έκδοση περισσότερων αποφάσεων. Αντί της αντικειμενικής σώρευσης οι εκφραστές αυτής της άποψης προκρίνουν την διαζευκτική μάλλον σώρευση, όπου υφίστανται περισσότερα αντικείμενα δίκης, αλλά εν τέλει εκδίδεται μία απόφαση. Η έκδοση δηλαδή μίας απόφασης επιτυγχάνεται επαρκώς μέσω της επικουρικής ή διαζευκτικής σώρευσης, καθιστώντας έτσι αχρείαστη την αντικειμενική σώρευση στην περίπτωση του ενός αιτήματος¹⁹.

Περαιτέρω, λόγω των προβλημάτων που εμφανίζει στην πράξη η θεωρία της συρροής αξιώσεων προτάθηκε η θεωρία της συρροής νομίμων βάσεων, δηλαδή της υπάρξεως μίας ενιαίας αξίωσης η οποία ερείδεται σε περισσότερες ουσιαστικές διατάξεις. Η θεωρία αυτή εναρμονίζεται με την δικονομική θεωρία, η οποία όπως προαναφέρθηκε παραμερίζει την ουσιαστική αξίωση και θέτει στο επίκεντρο την δικονομική. Όταν λοιπόν ο ενάγων αξιώνει αποζημίωση την οποία θεμελιώνει στην ενδοσυμβατική και την αδικοπρακτική ευθύνη η δικονομική αξίωση παραμένει μία, όπως και το αντικείμενο της δίκης. Η πλειονότητα αφορά τις νομικές βάσεις της αγωγής. Οπότε δεν στοιχειοθετείται αντικειμενική σώρευση αγωγών²⁰. Βέβαια, η ως άνω θεώρηση δεν έτυχε σημαντικής απήχησης και κρατούσα παραμένει αυτή της συρροής αξιώσεων.

Η τελευταία ερμηνεία του αντικειμένου της δίκης βασίζεται στις διατάξεις του ισχύοντος δικαίου και συγκεκριμένα στην αρχή της διάθεσης και της συζήτησης (άρθρ.106) και στο αναγκαίο περιεχόμενο της αγωγής (άρθρ.216παρ.1). Σύμφωνα με την αρχή του άρθρ.106 η εκκίνηση του δικαστικού αγώνα εναπόκειται στους

¹⁹ Κωνσταντίνου Φ. Καλαβρού, Το αντικείμενο της πολιτικής δίκης, Ημίτομος Β', Νομικές Εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα, Αθήνα- Κομοτηνή, 1985, σελ. 321 επ., ο ίδιος, Εγχειρίδιο Πολιτικής Δικονομίας Γενικό Μέρος, Εκδόσεις Σάκκουλα, Αθήνα- Θεσσαλονίκη, 2011, σελ.129-131, Λάμπρος Δ. Σιναιώτης, ό.π., σελ. 4 επ.

²⁰ Απόστολος Γεωργιάδης, Η «συρροή αξιώσεων» επί συνδρομής συμβατικής και αδικοπρακτικής ευθύνης (εξ αφορμής των ΑΠ 444/1971, 384/1973 και 967/1973), Δ 6, σελ. 43.

διαδίκους, οι οποίοι θέτουν υπ' όψιν του δικαστηρίου το πραγματικό υλικό και ορίζουν μέσω των αιτημάτων τους το πλαίσιο εντός του οποίου αυτό περιορίζεται. Βέβαια, με βάση το άρθρ.216 η αγωγή, το εισαγωγικό της δίκης δικόγραφο, πρέπει να έχει ειδικά ορισμένο περιεχόμενο, δηλαδή αίτημα και ιστορική βάση. Το αίτημα καθορίζει την ζητούμενη μορφή δικαστικής προστασίας και την διαγνωστέα έννομη συνέπεια. Για να είναι όμως αυτό εφικτό πρέπει τα πραγματικά περιστατικά να ταυτίζονται με το πραγματικό του κανόνα δικαίου, ο οποίος προβλέπει την εκάστοτε έννομη συνέπεια. Πρέπει επίσης να εκτίθενται με τέτοιο τρόπο, ώστε να ικανοποιείται ο κανόνας του ουσιαστικού ή συγκεκριμένου προσδιορισμού της ιστορικής βάσεως. Ενώ λοιπόν ο διάδικος αποφασίζει ποιο αίτημα θα προβάλει, για να γίνει αυτό αποδεκτό πρέπει να θέτει ως γνώμονα το πραγματικό και την έννομη συνέπεια ενός κανόνα ουσιαστικού δικαίου. Εν τέλει, η πλειονότητα αντικειμένων δίκης εξαρτάται από την πλειονότητα των πραγματικών των κανόνων δικαίου, τα οποία πληρούνται με βάση τα πραγματικά γεγονότα που επικαλείται ο ενάγων. Συνεπώς, στο παράδειγμα την ενδοσυμβατικής και αδικοπρακτικής ευθύνης το βιοτικό συμβάν δεν διαφοροποιείται, άρα υφίσταται ένα αντικείμενο δίκης, ενώ διαφοροποιείται στην αξίωση καταβολής τιμήματος λόγω πώλησης και λόγω αποδοχής συναλλαγματικών, όπου τα αντικείμενα δίκης είναι δύο, όπως δύο είναι και οι αντικειμενικώς σωρευόμενες αιτήσεις²¹.

IV. ΠΡΟΫΠΟΘΕΣΕΙΣ ΑΝΤΙΚΕΙΜΕΝΙΚΗΣ ΣΩΡΕΥΣΗΣ ΑΓΩΓΩΝ (άρθρ.218παρ.1)

Κατ' αρχάς, σύμφωνα με το γράμμα του νόμου, το δικαίωμα σώρευσης σε ένα δικόγραφο αγωγής περισσότερων αιτήσεων ανήκει στον ενάγοντα και όχι στον εναγόμενο, διότι ο πρώτος είναι που υποβάλλει αίτημα παροχής δικαστικής προστασίας. Ο εναγόμενος αμύνεται και επιδιώκει την απόρριψη του αιτήματος του ενάγοντος, δεν υποβάλλει αυτοτελές αίτημα, παρά μόνο αν ασκήσει ανταγωγή. Ταυτόχρονα, το δικαίωμα αντικειμενικής σώρευσης αιτήσεων είναι ανεξάρτητο από την «αιτία», από την οποία αυτές πηγάζουν, αλλά και από το «λόγο», στον οποίο

²¹ Νικόλαος Θ. Νίκας, ό.π., σελ. 222-223, Διονύσιος Γ. Κονδύλης, ό.π., σελ. 301επ, Κωνσταντίνος Ε. Μπέης, ό.π., σελ. 973.

στηρίζονται. Με τη διατύπωση αυτή ο νομοθέτης δεν επαναλαμβάνεται, αλλά αντιδιαστέλλει την ιστορική βάση της αγωγής, στην περίπτωση της «αιτίας», από τη νομική βάση, στην περίπτωση του «λόγου». Έτσι, καταδεικνύει πως δεν απαιτείται, αλλά ούτε απαγορεύεται, η μία αξίωση του ενάγοντος κατά του εναγομένου να ταυτίζεται κατά ιστορική ή νομική αιτία με την άλλη σωρευόμενη αξίωση. Τέλος, οι σωρευόμενες αιτήσεις είναι δυνατό να «αφορούν το ίδιο ή διαφορετικό αντικείμενο», ήτοι ίδιο ή διαφορετικό αντικείμενο διαφοράς, όπως αυτό αποτυπώνεται και στο άρθρ.216παρ.1στ.β' ως η έννομη συνέπεια επί της οποίας θα λάβει χώρα δικαστική διάγνωση²². Ωστόσο, τίθενται εκ του νόμου ορισμένες προϋποθέσεις, ώστε να κρίνεται παραδεκτή η αντικειμενική σόρευση αγωγών, οι οποίες πρέπει να συντρέχουν σωρευτικά, ώστε να μην διαταράσσεται η διαδικαστική τάξη²³. Οι προϋποθέσεις αυτές είναι οι εξής:

α) Ταυτότητα των διαδίκων (άρθρ.218παρ.1εδ.α')

Ο νόμος απαιτεί οι περισσότερες αιτήσεις του ενάγοντος να ασκούνται κατά του ίδιου εναγομένου, απαιτεί δηλαδή ταύτιση των διαδίκων, αλλά και των ιδιοτήτων των διαδίκων²⁴. Σε εκάστη σωρευόμενη αγωγή ο ίδιος ενάγων ενάγει τον ίδιο εναγόμενο, χωρίς βέβαια να αποκλείεται η πλειονότητα διαδίκων. Αρκεί και σε αυτή την περίπτωση να υφίσταται ταυτότητα των διαδίκων²⁵. Σύμφωνα με τα ως άνω, δεν πληρούται η εν λόγω προϋπόθεση και συνεπώς δεν σωρεύονται παραδεκτά στο ίδιο δικόγραφο αγωγή αναγνωριστική της κυριότητας με την ανακοπή τρίτου (άρθρ.936), διότι η μεν πρώτη στρέφεται κατά του αμφισβητούντος την κυριότητα, η δε δεύτερη και κατά του επισπεύδοντος δανειστή, οπότε τα πρόσωπα των εναγομένων δεν ταυτίζονται απολύτως²⁶. Αντιθέτως, παραδεκτά σωρεύονται στο ίδιο δικόγραφο η τριτανακοπή με αγωγή αναγνώρισης κυριότητας, καθώς παθητικά νομιμοποιούνται τα ίδια πρόσωπα²⁷.

²² Κ. Φ. Καλαβρός, ό.π., σελ. 132, ομοίως Κωνσταντίνος Ε. Μπέης, ό.π., σελ. 974.

²³ Νικόλαος Θ. Νίκας, ό.π., σελ. 377

²⁴ Ε. Μπαλογιάννη σε Χαρούλα Απαλαγάκη, ό.π., σελ. 711, Μιχαήλ Μαργαρίτης/ Άντα Μαργαρίτη, ό.π., σελ. 369, Νικόλαος Θ. Νίκας, ό.π., σελ. 377, Κεραμεύς/ Κονδύλης/ Νίκας (- Μακρίδου), ΚΠολΔ Ι, ό.π., άρθρ.218, αριθ. 4, σελ. 467.

²⁵ Κωνσταντίνος Ε. Μπέης, ό.π., σελ. 974.

²⁶ Κεραμεύς/ Κονδύλης/ Νίκας (- Μακρίδου), ό.π., άρθρ.218, αριθ.4, σελ. 467, ΠολΠρΑθ 4919/1991, ΝΟΜΟΣ.

²⁷ ΑΠ 448/2011, ΝΟΜΟΣ, «Από τις διατάξεις αυτές προκύπτει, ότι με αυτές ορίζονται σωρευτικά οι προϋποθέσεις αντικειμενικής σόρευσης αγωγών, μεταξύ των οποίων πρώτη η ταυτότητα των διαδίκων για όλα τα σωρευόμενα

Επίσης, έχει κριθεί απαράδεκτη η αντικειμενική σώρευση αγωγής κατά ανώνυμης εταιρείας και του νομίμου εκπροσώπου της, με την οποία η ενάγουσα εταιρεία αιτήθηκε αποζημίωση λόγω αδικοπραξίας, λόγω ηθικής βλάβης και προσωποκράτηση του νομίμου εκπροσώπου εταιρείας, διότι εξέδωσε ακάλυπτες επιταγές στο πλαίσιο εξόφλησης τιμολογίων από σύμβαση πώλησης μεταξύ των εταιρειών, με την αγωγή καταβολής του ως άνω τιμήματος πώλησης, η οποία στρέφεται αποκλειστικά κατά της εναγομένης ανώνυμης εταιρείας²⁸. Σε επόμενο παράδειγμα, ο ενάγων αξίωσε αποζημίωση θετικής ζημίας και ηθικής βλάβης από τον οδηγό αυτοκινήτου και την ασφαλιστική του εταιρεία λόγω τροχαίου ατυχήματος την 25/02/2007, αλλά και από άλλο οδηγό και την ασφαλιστική εταιρεία του λόγω τροχαίου ατυχήματος, που έλαβε χώρα την 21/01/2010, επί της βάσεως ότι ευθύνονται αλληλεγγύως και εις ολόκληρον, καθώς το δεύτερο τροχαίο από υπαιτιότητα του εναγομένου διατήρησε και επέτεινε τον τραυματισμό του και άρα τη ζημία του, χωρίς να είναι εφικτό να εξακριβωθεί το ποσοστό συνυπαιτιότητας εκάστου οδηγού. Κρίθηκε λοιπόν ότι απαραδέκτως σωρεύονται οι ως άνω αιτήσεις, γιατί απευθύνονται κατά διαφορετικών εναγομένων, οι οποίοι δεν συνδέονται ούτε με τον δεσμό της ομοδικίας, γιατί η ευθύνη τους προκύπτει από διαφορετική ιστορική και νομική βάση²⁹.

αιτήματα... Επομένως, ο πρώτος λόγος αναίρεσης, από το άρθρο 559 αριθ. 14 ΚΠολΔ, με τον οποίο αποδίδεται στο Εφετείο η πλημμέλεια ότι δεν απέρριψε ως απαράδεκτες την ένδικη "τριτανακοπή- αναγνωριστική κυριότητας", καθόσον στο δικόγραφο της σωρεύονταν, αντικειμενικώς, τριτανακοπή και αναγνωριστική κυριότητας ακινήτου αγωγή, χωρίς να συντρέχουν οι προϋποθέσεις της "αναλογικά εφαρμοζόμενης" διάταξης του άρθρου 218 ΚΠολΔ, αφού για καθεμία από αυτές παθητικώς νομιμοποιούνταν διαφορετικοί διάδικοι, είναι προεχόντως απαράδεκτος.».

²⁸ ΜονΠρΡοδ 13/2016, ΝΟΜΟΣ, «Οι προϋποθέσεις που τίθενται με την παράγραφο 1 του άρθρου 218 ΚΠολΔ πρέπει να συντρέχουν σωρευτικά, ώστε να μη διαταράσσεται η διαδικαστική τάξη. Πρώτη μεταξύ αυτών ρυθμίζεται η ταυτότητα των διαδίκων για όλα τα σωρευόμενα αιτήματα... Με το παραπάνω περιεχόμενο και αιτήματα, κύρια και παρεπόμενα, σύμφωνα με όσα εκτέθηκαν στη μείζονα σκέψη της παρούσας, στο αυτό δικόγραφο ανεπίτρεπτα σωρεύονται αντικειμενικά: α) κατά αμφοτέρων των εναγόμενων αξίωση αποζημίωσης λόγω αδικοπραξίας και αποκατάστασης της ηθικής βλάβης που υπέστη η ενάγουσα και β) κατά της πρώτης εναγόμενης μόνον αξίωση για την καταβολή ποσού 1.464,18 ευρώ για απαίτηση προερχόμενη από ανεξόφλητα τιμολόγια. Τούτο διότι δεν υπάρχει ταυτότητα διαδίκων για όλα τα σωρευόμενα αιτήματα, συνεπώς, και με βάση όσα εκτέθηκαν στη μείζονα σκέψη της παρούσας, δε συντρέχουν οι κατ' άρθρο 218 παρ. 1 ΚΠολΔ προϋποθέσεις της αντικειμενικής σώρευσης αγωγών.», ομοίως, Κώστας Ε. Μπέης, Σώρευση αγωγής αποζημίωσης από αδίκημα σε δικόγραφο καταβολής αμοιβών για παροχή εργασίας, Γνωμοδότηση, Δ 1992, σελ. 568-569, όπου απαραδέκτως σωρεύονται αιτήσεις καταβολής οφειλόμενης αμοιβής εναντίον του ΟΕΚ, αποζημίωσης από αδίκημα εναντίον του ΟΕΚ, του ΤΕΕ και του Ελληνικού Δημοσίου και επιστροφής παρακρατούμενων ποσοστών αμοιβής εναντίον του ΤΕΕ, γιατί δεν στρέφονται κατά των ίδιων εναγομένων.

²⁹ ΜονΠρΡοδ 290/2014, ΝΟΜΟΣ.

β) Να μην είναι αντιφατικές μεταξύ τους (άρθρ.218παρ.1στ.α')

Επόμενη προϋπόθεση για την παραδεκτή αθροιστική άσκηση αιτήσεων είναι αυτές να μην αντιφάσκουν μεταξύ τους, να μην αλληλοαποκλείονται. Αντιφάσκουν δε, όταν τα αιτήματα αφορούν δικαιώματα, τα οποία, σύμφωνα με το ουσιαστικό δίκαιο, δεν μπορούν να συνυπάρξουν³⁰, ή, κατά προσφιλή διατύπωση της νομολογίας «όταν διαφέρει ο σκοπός τους και σε περίπτωση αποδοχής τα αποτελέσματά τους ή οι προϋποθέσεις κάθε μιας είναι διαφορετικές»³¹. Η αντίφαση είναι δυνατό να εντοπίζεται είτε στον πραγματικό ισχυρισμό, είτε στο αίτημα, από τους οποίους δομείται η διαδικαστική πράξη, όχι όμως στον νομικό ισχυρισμό³².

Για την πληρέστερη κατανόηση της έννοιας της αντίφασης παρατίθενται στο εξής ορισμένα παραδείγματα εκ της νομολογίας των δικαστηρίων μας. Αρχικά, χαρακτηριστικό παράδειγμα σώρευσης αντιφασκουσών αιτήσεων συνιστά η σώρευση ακύρωσης δικαιοπραξίας λόγω έλλειψης συνείδησης ενός εκ των δηλούντων (άρθρ.131εδ.α'ΑΚ) με την ακύρωση της ίδιας δικαιοπραξίας ως αισχροκερδούς (άρθρ.179ΑΚ). Και αυτό γιατί, από τη μία πλευρά ο ενάγων διατείνεται ότι ήταν ανίκανος προς δικαιοπραξία, διότι κατά το χρόνο δήλωσης της βούλησης του δεν είχε συνείδηση των πραττομένων, οπότε η μεταξύ αυτού και του εναγομένου συναφθείσα δικαιοπραξία είναι άκυρη, από την άλλη ότι υφίσταται έγκυρη δήλωση βούλησης, δυνάμει της οποίας όμως καταρτίστηκε αισχροκερδής δικαιοπραξία. Με άλλα λόγια, στην περίπτωση του άρθρ.179ΑΚ συμβάλλονται ικανά προς δικαιοπραξίας άτομα, η μεταξύ τους όμως σύμβαση είναι άκυρη διότι δεσμεύεται υπερμέτρως η ελευθερία του ενός. Συνεπώς, η σώρευση των δύο αυτών αγωγών δεν είναι παραδεκτή, διότι οι ιστορικές του βάσεις αντιφάσκουν, αλληλοαποκλείονται. Βάσει του ως άνω σκεπτικού το Πολυμελές Πρωτοδικείο Πειραιώς στην υπ' αριθμόν 2054/1979 απόφασή του διέταξε τον χωρισμό των δύο αιτήσεων ακύρωσης δικαιοπραξίας, γιατί η μία αποκλείει την άλλη³³. Ομοίως, το Πολυμελές Πρωτοδικείο Αθηνών έκρινε απαράδεκτη τη σώρευση αγωγών ακύρωσης δικαιοπραξίας λόγω εικονικότητας και λόγω απάτης (άρθρ.147ΑΚ), καθώς στην περίπτωση της εικονικής δήλωσης βούλησης η διάσταση μεταξύ βούλησης και δήλωσης είναι εκούσια, ενώ στην

³⁰ Κ. Φ. Καλαβρός, ό.π., σελ. 132, Κωνσταντίνος Ε. Μπέης, ό.π., σελ.975.

³¹ ΕφΑθ 5048/2018, ΕφΝαυπλ 17/2007, ΕφΑθ 3815/1997, ΠολΠρΑθ 3691/2015, 2058/2012, 6140/2010, ΜονΠρΡοδ 251/2017, ΜονΠρΛαρ 311/2013, ΜονΠρΑθ 492/2009, ΝΟΜΟΣ.

³² Κεραμεύς/ Κονδύλης/ Νίκας (-Μακρίδου), ΚΠολΔ Ι, ό.π., άρθρ.218, αριθ.5, σελ. 467.

³³ ΠολΠρΠειρ 2054/1979, ΝοΒ 1980, σελ. 351.

περίπτωση της απάτης η διάσταση είναι πάντα ακούσια, οπότε οι ιστορικές βάσεις των αγωγών αλληλοαναιρούνται³⁴.

Επίσης, αντιφατικές θεωρούνται οι αιτήσεις απόδοσης μισθίου, αφενός αυτή που έχει ως νομική βάση τη λύση της μίσθωσης, ήτοι κάποιο από τα άρθρ.594,597,608,609ΑΚ, και αφετέρου αυτή που έχει ως νομική βάση την καθυστέρηση μισθώματος λόγω δυστροπίας (άρθρ.66ΕισΝΚΠολΔ). Στην πρώτη περίπτωση έχει μεσολαβήσει καταγγελία της μίσθωσης ή έχει παρέλθει ο χρόνος μίσθωσης, ενώ στη δεύτερη η μίσθωση παραμένει ενεργή. Συνεπώς τα πραγματικά περιστατικά που συνθέτουν το πραγματικό των διατάξεων αντιφάσκουν, αποκλείοντας έτσι την αντικειμενική τους σώρευση³⁵. Αντίφαση όμως εντοπίζεται και μεταξύ των ιστορικών βάσεων των άρθρ.594 και 597ΑΚ, διότι η κακή χρήση του μισθίου εκ μέρους του μισθωτή οδηγεί σε άμεση καταγγελία και λύση της μίσθωσης εκ μέρους του εκμισθωτή, ενώ η καθυστέρηση του μισθώματος απαιτεί καταγγελία και η λύση της μίσθωσης επέρχεται μετά την παρέλευση ενός μηνός. Λαμβανομένων αυτών υπ' όψιν, το Μονομελές Πρωτοδικείο Αθηνών στην υπ' αριθμόν 492/2009 απόφαση του επεσήμανε την αντίφαση όσον αφορά τα αποτελέσματα της απρόθεσμης και της με προθεσμία καταγγελίας, και σε συνδυασμό με το γεγονός ότι η ενάγουσα δεν προσέθεσε προθεσμία ενός μηνός στην πρώτη καταγγελία, ώστε να επιφέρουν τα αποτελέσματα τους στο ίδιο χρονικό σημείο, διέταξε το χωρισμό των δύο αγωγών απόδοσης μισθίου³⁶.

Περαιτέρω, απαραδέκτως σφραγίζονται αιτήματα καταβολής μισθών υπερημερίας και καταβολής αποζημίωσης λόγω άκυρης καταγγελίας της σύμβασης εργασίας. Ειδικότερα, είτε θα συντρέχει το ενδεχόμενο όπου η καταγγελία της σύμβασης εργασίας αορίστου χρόνου θα είναι άκυρη, γιατί δεν τηρήθηκαν οι τασσόμενες από το νόμο προϋποθέσεις, οπότε η εργασιακή σχέση εξακολουθεί να

³⁴ ΠολΠρΑθ 6140/2010, ΝΟΜΟΣ, ομοίως και η ΜονΠρΤριπ 159/1982, ΕλλΔνη 1982, σελ. 650, όπου το δικαστήριο διέταξε τον χωρισμό αιτήσεων ακύρωσης δικαιοπραξίας λόγω εικονικότητας και λόγω αισχροκέρδειας λαμβάνοντας υπ' όψιν ότι στην μεν εικονικότητα η διάσταση μεταξύ βούλησης και δήλωσης είναι ηθελημένη, ενώ στην περίπτωση της εκμετάλλευσης της απειρίας του αντισυμβαλλομένου η διάσταση δεν είναι ηθελημένη, άρα οι αγωγές αντιφάσκουν μεταξύ τους, βλ. και Γεώργιος Ν. Διαμαντόπουλος, Η αντιφατική συμπεριφορά των διαδίκων στην πολιτική δίκη, Εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα, Αθήνα- Κομοτηνή, 1996, σελ. 323 επ, ο οποίος επισημαίνει ότι είναι δυνατόν οι δύο αιτήσεις να μην αντιφάσκουν, όταν μέσω της εικονικότητας επιδιώκεται η επίτευξη ανήθικων σκοπών, οπότε και η εικονικότητα απορροφάται από την ανηθικότητα.

³⁵ Γεώργιος Ν. Διαμαντόπουλος, ό.π., σελ. 326 επ., ομοίως ΕφΑθ 8264/1985, ΝοΒ 1986, σελ. 419, ΕφΑθ 3815/1997, ΠολΠρΑθ 3691/2015, ΝΟΜΟΣ.

³⁶ ΜονΠρΑθ 492/2009, ΝΟΜΟΣ.

υφίσταται, ο εργοδότης επέρχεται σε υπερημερία και οφείλει μισθούς υπερημερίας (άρθρ.656ΑΚ), είτε η καταγγελία θα είναι έγκυρη, οπότε ο εργοδότης οφείλει τη νόμιμη αποζημίωση. Ο ενάγων εργαζόμενος δεν δύναται να αξιώσει την καταβολή και των δύο ποσών, εφόσον αντίθετα πραγματικά περιστατικά υπαγορεύουν τους μισθούς υπερημερίας και την αποζημίωση³⁷. Ωστόσο, ακόμη κι όταν η καταγγελία είναι άκυρη, η ακυρότητα είναι σχετική υπέρ του εργαζομένου, οπότε αυτός μπορεί να τη θεωρήσει έγκυρη και να αναζητήσει την καταβολή αποζημίωσης. Και σε αυτή την περίπτωση όμως δεν συγχωρείται σωρευτική προβολή των δύο αιτημάτων, γιατί ο εργοδότης είναι υπόχρεος σε μία καταβολή, οπότε εφόσον έρθει ενώπιον δικαστηρίου αγωγή με τέτοιο περιεχόμενο, θα διαταχθεί ο χωρισμός των αιτήσεων³⁸³⁹.

Η διαθήκη ως δικαιοπραξία, μπορεί και αυτή να πάσχει ακυρότητας. Αποκλείεται λοιπόν η αντικειμενική σώρευση αγωγής με την οποία επιδιώκεται η αναγνώριση ακυρότητας διαθήκης με αγωγή, η οποία προϋποθέτει έγκυρη διαθήκη, όπως η περί κλήρου αγωγή, η αγωγή αναγνώρισης του δικαιώματος νόμιμης μοίρας ή η αγωγή συμπλήρωσης της νόμιμης μοίρας (άρθρ.1827ΑΚ). Όπως συμβαίνει και στην προαναφερθείσα περίπτωση της έγκυρης και άκυρης καταγγελίας της σύμβασης εργασίας, ομοίως και εδώ οι ιστορικές βάσεις των αιτήσεων αλληλοαποκλείονται, οπότε δεν είναι εφικτή η αντικειμενική τους σώρευση. Ενδεχόμενο αντιφατικών αιτήσεων είναι δυνατό να προκύψει και όταν ο ενάγων επικαλείται ολική διαδοχή εκ διαθήκης και ταυτόχρονα εξ αδιαθέτου ή αναγκαστική διαδοχή, εξαιτίας των αντιφατικών αιτιών διαδοχής⁴⁰.

Ακόμη, ζήτημα αντίφασης τίθεται στην περίπτωση διαζευκτικώς συρρευσών αξιώσεων, όπου η επιλογή της μίας αποκλείει την άσκηση της άλλης⁴¹. Έτσι, σε περίπτωση αδυναμίας εκπλήρωσης παροχής, όπως η παροχή από συμβολαιογραφικό προσύμφωνο, ο δανειστής μπορεί να απαιτήσει είτε το ποσό της ποινικής ρήτρας, το οποίο ισοδυναμεί με την αξία της παροχής, είτε πλήρη αποζημίωση, η οποία καταλαμβάνει και την επιπλέον ζημία. Σε υπόθεση όπου ο ενάγων δανειστής

³⁷ ΜονΠρΑθ 1581/1978, ΕΕΔ 1989, σελ. 13, ΕφΘεσσαλ 286/2002, Αρμ 2002, σελ. 1197, ΜονΠρΛασιθ 106/2005, ΝΟΜΟΣ. Σε όλες τις περιπτώσεις το δικαστήριο διέταξε το χωρισμό των αιτήσεων.

³⁸ Γεώργιος Ν. Διαμαντόπουλος, ό.π., σελ. 363 επ.

³⁹ ΑΠ 590/1994, ΕΕΔ 1995, σελ. 1021.

⁴⁰ Γεώργιος Ν. Διαμαντόπουλος, ό.π., σελ. 351 επ., Κ. Φ. Καλαβρός, ό.π., σελ 132-133.

⁴¹ Αντιθ. Σπυρ. Ευκλείδης, ό.π., Τόμος Δεύτερος, σελ. 21, όπου επισημαίνει ότι η αντίφαση πρέπει να είναι ουσιαστική, όχι να έχει τη μορφή διαφοράς, η οποία εντοπίζεται πάντα όταν ζητείται το ίδιο αίτημα επί περισσότερων βάσεων.

σώρευσε και τις δύο ως άνω αιτήσεις, διατάχθηκε ο χωρισμός τους⁴². Ομοίως, επί συμβάσεως πώλησης, κρίνεται απαράδεκτη η σώρευση αιτήσεων εκ μέρους του αγοραστή με τη μία εκ των οποίων αιτείται τη μείωση του τιμήματος του πράγματος λόγω πραγματικού ελαττώματος ή ελλείψεως συνομολογημένης ιδιότητας και με την ετέρα την υπαναχώρηση από τη σύμβαση πώλησης, διότι τα ως άνω δικαιώματα συρρέουν εκλεκτικά και η πραγμάτωση του ενός αποκλείει το άλλο⁴³. Βάσει αυτών, το Πρωτοδικείο Αθηνών απεφάνθη τον χωρισμό των αιτήσεων αναστροφής της πώλησης και καταβολής αποζημίωσης, οι οποίες τείνουν στη σωρευτική ικανοποίηση δύο αξιώσεων, οι οποίες όμως τελούν σε διαζευκτική συρροή και δεν μπορούν να ασκηθούν σωρευτικώς⁴⁴. Αντιστοίχως συμβαίνει και στην περίπτωση μείωσης εργολαβικής αμοιβής και υπαναχώρησης από τη σύμβαση εργολαβίας είτε λόγω υπάρξεως ουσιωδών ελαττωμάτων στο έργο είτε λόγω ελλείψεως συμφωνημένων ιδιοτήτων.

Τέλος, στο πεδίο του εμπράγματος δικαίου ανευρίσκονται πλείστα παραδείγματα αντικειμενικής σώρευσης αγωγών, οι οποίες αντιφάσκουν μεταξύ τους, με χαρακτηριστικότερο αυτό της σώρευσης διεκδικητικής (άρθρ.1094ΑΚ) και

⁴² ΕφΙωαν 42/2008, Αρμ 2009, με παρατηρήσεις Σταμάτη Ι. Κουμάνη, σελ. 1001, « Έχει δηλαδή στην περίπτωση αυτή ο δανειστής κατ' επιλογή του, το δικαίωμα να ζητήσει με αγωγή είτε την ποινή είτε αποζημίωση ως προς την αξία της παροχής. Οι δύο όμως αυτές αξιώσεις συρρέουν διαζευκτικά με την έννοια που προεκτέθηκε, ότι η επιλογή της μίας αποκλείει την άσκηση της άλλης. Και αν μεν επιλέξει την αποζημίωση αυτή, όπως προαναφέρθηκε, περιλαμβάνει εκτός από την αξία της παροχής και την επιπλέον ζημία. Αν όμως επιλέξει την ποινή, επειδή αυτή, σύμφωνα με τα παραπάνω καλύπτει μόνον την αποζημίωση ως προς την αξία παροχής, δικαιούται να απαιτήσει σωρευτικά και την επιπλέον ζημία. Εξάλλου, κατά το άρθρο 218 ΚΠολΔ, αν, παρά την αντιφατικότητά τους, οι παραπάνω αυξήσεις για την ποινή και την αποζημίωση ως προς την αξία της παροχής ασκηθούν σωρευτικά, διατάσσεται ο χωρισμός τους...»

⁴³ Απόστολος Σ. Γεωργιάδης, Εγχειρίδιο Ειδικού Ενοχικού Δικαίου, Δίκαιο & Οικονομία, Π. Ν. Σάκκουλας, Αθήνα 2014, σελ. 115, όμως βλ. Κυριάκο Δ. Γεωργίου, Δικονομική και ουσιαστική μεταχείριση αγωγών για αναστροφή της πώλησης του τιμήματος σε περιπτώσεις ταυτόχρονης και διαδοχικής άσκησης τους, ΕλλΔνη 1982, σελ. 580-581, σύμφωνα με τον οποίο δεν υφίσταται διαζευκτική συρροή, αλλά η άσκηση του διαπλαστικού δικαιώματος αναστροφής της πώλησης έχει ως αποτέλεσμα η πώληση να θεωρείται ότι δεν έλαβε χώρα ποτέ, οπότε δεν είναι δυνατό να ζητηθεί και η μείωση του τιμήματος, δικαίωμα που προϋποθέτει υφιστάμενη πώληση, διότι τα δύο αιτήματα αλληλοαποκλείονται βάσει του ουσιαστικού δικαίου.

⁴⁴ ΠολΠρΑθ 1500/1994, ΝΟΜΟΣ, με αντίθετη μειοψηφία σύμφωνα με την οποία η αποζημίωση αφορά την «περαιτέρω ζημία», οπότε μπορεί το αίτημα αυτό να σωρευτεί με την αναστροφή της πώλησης ή τη μείωση του τιμήματος, γιατί διαφορετικά ο ενάγων δεν θα μπορούσε να ικανοποιηθεί για αυτή την περαιτέρω ζημία, ομοίως ΠολΠρΘεσσαλ 801/1979, ΝΟΜΟΣ.

αρνητικής αγωγής (άρθρ.1108ΑΚ)⁴⁵. Ο κύριος κινητού ή ακινήτου πράγματος επιστρατεύει την διεκδικητική αγωγή όταν προσβάλλεται καθολικά η κυριότητα του, ήτοι όταν ο εναγόμενος αφαιρεί ή κατακρατεί το πράγμα. Αντιθέτως, η αρνητική αγωγή ασκείται σε περίπτωση μερικής προσβολής της κυριότητας, σύμφωνα με το γράμμα του νόμου, όταν η κυριότητα προσβάλλεται με άλλο τρόπο εκτός από αφαίρεση ή κατακράτηση του πράγματος. Στην πρώτη περίπτωση ο ενάγων έχει απολέσει την κυριότητα του και αιτείται την απόδοση του πράγματος, ενώ στη δεύτερη η κυριότητα του διαταράσσεται, γι αυτό αιτείται την άρση της διατάραξης και την παράλειψή της στο μέλλον⁴⁶. Συνεπώς, αναλόγως την προσβολή της κυριότητας επιλέγεται η αντίστοιχη αγωγή, διότι οι ιστορικές του βάσεις συγκρούονται⁴⁷. Με βάση αυτό το σκεπτικό ο Άρειος Πάγος αναίρεσε εφετειακή απόφαση, η οποία έκρινε παραδεκτή τη σώρευση αιτήματος αναγνώρισης κυριότητας επί ενός αγροτεμαχίου, υποχρέωσης των εναγομένων να αποδώσουν το καταληφθέν τμήμα αυτού, να αφαιρέσουν από αυτό τις κατασκευές και την περίφραξη και να απαγορευτεί σε αυτούς κάθε μελλοντική διατάραξη, διότι η διεκδικητική αγωγή δεν σωρεύεται νόμιμα με την αρνητική⁴⁸.

Εξαιρέση γίνεται δεκτή και επομένως παραδεκτά σωρεύονται συμπλεκτικά η διεκδικητική με την αρνητική αγωγή, όταν η κάθε μία αφορά συγκεκριμένο και

⁴⁵ Κεραμεύς/ Κονδύλης/ Νίκας (- Μακρίδου), ΚΠολΔ Ι, ό.π., άρθρ.218, αριθ.6, σελ. 468, Ε. Μπαλογιάννη σε Χαρούλα Απαλαγάκη, ό.π., σελ. 711, Μιχαήλ Μαργαρίτης/ Άντα Μαργαρίτη, σελ. 370.

⁴⁶ Απόστολος Σ. Γεωργιάδης, Εγχειρίδιο Εμπράγματος Δικαίου, Εκδόσεις Σάκκουλα, Αθήνα- Θεσσαλονίκη, 2012, σελ. 492 επ., 549 επ., Κωνσταντίνος Α. Παπαδόπουλος, Αγωγές Εμπράγματος δικαίου, Εκδόσεις Αντ. Σάκκουλα, Αθήνα, 1989, σελ. 306-307, 450.

⁴⁷ Γεώργιος Ν. Διαμαντόπουλος, ό.π., σελ. 344.

⁴⁸ ΑΠ 1347/2010, ΝΟΜΟΣ «Εξάλλου, κατά τη διάταξη του άρθρου 1108ΑΚ, αν η κυριότητα προσβάλλεται με άλλο τρόπο εκτός από αφαίρεση ή κατακράτηση του πράγματος, ο κύριος δικαιούται να απαιτήσει από εκείνον που προσέβαλε την κυριότητα να άρει την προσβολή και να την παραλείπει στο μέλλον. Από τη διάταξη αυτή προκύπτει ότι η αρνητική αγωγή ασκείται στην περίπτωση μερικής και όχι ολικής προσβολής της κυριότητας, δηλαδή όταν ο κύριος διαταράσσεται στη νομή του που ασκεί επί του πράγματος και όχι όταν προσβάλλεται με άλλο τρόπο, όπως με την αφαίρεση ή κατακράτηση του πράγματος, οπότε προστατεύεται με τη διεκδικητική αγωγή κατ' αυτού που κατέχει το πράγμα... Έτσι, όπως προκύπτει, από τις διατάξεις των πιο πάνω άρθρων 1094 και 1108 ΑΚ και του άρθρου 218ΚΠολΔ, δεν είναι επιτρεπτή η αντικειμενική σώρευση της διεκδικητικής και της αρνητικής αγωγής λόγω αντίφασης μεταξύ τους, αφού η πρώτη προϋποθέτει καθολική προσβολή της κυριότητας με στέρηση της νομής ή κατοχής, ενώ η δεύτερη προϋποθέτει μερική προσβολή, που δεν φθάνει μέχρι την ολική απώλεια της νομής. Συνακόλουθα προς τα ανωτέρω, αν με το αγωγικό δικόγραφο γίνεται επίκληση ολικής παράνομης κατακρατήσεως του ακινήτου εκ μέρους του εναγομένου και σωρεύεται η διεκδικητική της κυριότητας αγωγή με την αρνητική αυτή, που αφορά το ίδιο ακίνητο, η τελευταία τυγχάνει μη νόμιμη.», ομοίως ΕφΔυτΣτΕλλαδ 20/2020, ΕφΠειρ 766/2005, ΕφΠειρ 845/2014, ΠολΠρΑθ 1534/2012, ΝΟΜΟΣ.

διαφορετικό τμήμα του ίδιου ακινήτου. Κατ' αυτό τον τρόπο έκρινε το Μονομελές Πρωτοδικείο Αθηνών σε υπόθεση όπου οι εναγόμενοι είχαν περιφράξει ένα τμήμα του επιδικού ακινήτου και σε άλλο είχαν τοποθετήσει οχήματα, μηχανήματα, βαριά εργαλεία και υλικά δομικών έργων. Οι ενάγουσες αιτήθηκαν να αναγνωριστούν συγκυρίες, συννομείς και συγκάτοχοι εξ' αδιαιρέτου του επίδικου αγροτεμαχίου, να διαταχθεί η αποβολή των εναγομένων, η απόδοση του επιδικού σε αυτές και η εγκατάστασή τους σε αυτό, να υποχρεωθούν οι εναγόμενοι να παύσουν κάθε διατάραξη της κυριότητας του ακινήτου τους και να απαγορευτεί κάθε μελλοντική διατάραξη της συγκυριότητάς του στο μέλλον και να απειληθεί προσωπική κράτηση του πρώτου των εναγομένων και χρηματική ποινή μέχρι 3.000 ευρώ για κάθε παράβαση διατάξεως της παρούσας, αιτήματα τα οποία έγιναν δεκτά, διότι η διεκδικητική αγωγή αφορούσε το περιφραγμένο τμήμα του ακινήτου και η αρνητική αυτό στο οποίο είχαν τοποθετηθεί τα μηχανήματα και τα υλικά⁴⁹.

Επίσης, αντικρουόμενες απόψεις έχουν δημιουργηθεί σχετικά με το ενδεχόμενο σώρευσης διεκδικητικής και αρνητικής αγωγής όταν στο ακίνητο του οποίου αιτείται η απόδοση, έχει αναερθεί κατασκευάσμα και ο ενάγων αιτείται και την κατεδάφιση αυτού. Αντιμέτωπη με το εν λόγω ζήτημα ήρθε η Ολομέλεια του Ακυρωτικού δικαστηρίου, η οποία, αφού επανέλαβε τα όσα γίνονται παγίως δεκτά περί της κατ' αρχήν ανεπίτρεπτης σώρευσης των δύο αγωγών, έκρινε ότι η παράνομη κατάληψη ακινήτου και η ανέγερση σε αυτό κατασκευάσματος προκαλούν ζημία στον κύριο, οπότε αυτός, εκτός από διεκδικητική αγωγή, μπορεί να εγείρει και αγωγή αποζημιώσεως κατά τις διατάξεις των άρθρων 1099, 297, 298, 914, 932 Α.Κ. Η αποζημίωση είτε οφείλεται σε χρήμα, είτε μπορεί να διαταχθεί αποκατάσταση της προηγούμενης κατάστασης (in natura αποζημίωση) με κατεδάφιση και απομάκρυνση του κατασκευάσματος. Στην προκειμένη περίπτωση το αίτημα του ενάγοντος η εναγομένη να αφαιρέσει και να απομακρύνει τις κατασκευές κατά το μέρος που εισέρχονται στο ακίνητο του, με απειλή κατ' αυτής χρηματικής ποινής για κάθε μελλοντική προσβολή της κυριότητάς του, αξιολογήθηκε από το δικαστήριο ως αγωγή in natura αποζημίωσης, η οποία παραδεκτώς σωρεύεται με την διεκδικητική.

⁴⁹ ΜονΠρΑθ 401/2013, ΝΟΜΟΣ, «Με το ως άνω περιεχόμενο και αιτήματα εκτιμάται ότι στο αυτό δικόγραφο σωρεύονται παραδεκτά κατ' άρθρο 218 ΚΠολΔ α) αρνητική αγωγή του άρθρου 1108 και β) διεκδικητική κυριότητας ακινήτου αγωγή καθόσον καθεμιά από αυτές (αρνητική και διεκδικητική) αφορά συγκεκριμένο και διαφορετικό τμήμα του ίδιου ακινήτου.», ομοίως ΑΠ 718/2014, www.areiospagos.gr, ΕφΠατρ 152/2011, ΕφΑθ 9517/1995, ΝΟΜΟΣ.

Σε κάθε περίπτωση, η αξιολογική κρίση του δικογράφου περί του αν πρόκειται για αγωγή *in natura* αποζημιώσεως ή για αρνητική αγωγή ανήκει στο δικαστήριο⁵⁰. Εξάλλου, η σώρευση αρνητικής και διεκδικητικής αγωγής δεν μπορεί να γίνει αποδεκτή, παρά μόνο όταν αφορούν διαφορετικό τμήμα του ίδιου ακινήτου, καθώς έπειτα από ευδοκίμηση της διεκδικητικής αγωγής, αποδίδεται το ακίνητο στον κύριο, περιέρχεται δηλαδή στη σφαίρα επιρροής του, οπότε είναι σε θέση να κατεδαφίσει ο ίδιος τυχόν κατασκευή επ' αυτού, χωρίς να αποκλείεται αποζημίωσή του κατ' άρθρ.914ΑΚ. Παρέμβαση του εναγομένου, ώστε να κατεδαφίσει και να απομακρύνει εκείνος το κατασκεύασμα μετά την απόδοσή του δεν νοείται⁵¹. Τέλος, ακόμα και πριν την ολομελειακή απόφαση τα δικαστήρια δέχονταν στην περίπτωση κατεδάφισης κτίσματος την συμπλεκτική άσκηση διεκδικητικής και αρνητικής αγωγής, η οποία όμως λαμβανόταν υπ' όψιν ως αυτούσια αποκατάσταση της ζημίας του ενάγοντος⁵².

Τα ανωτέρω ισχύουν και για την αυτοτελή και παράλληλη σώρευση αγωγής αποβολής (άρθρ.987ΑΚ) και διατάραξης νομής (άρθρ.989ΑΚ). Η αποβολή από τη νομή ισοδυναμεί με πλήρη αποστέρηση της δυνατότητας από τον νομέα να ασκεί φυσική εξουσία πάνω στο πράγμα, γι αυτό και η σχετική αγωγή έχει ως αίτημα την απόδοση του πράγματος⁵³. Από την άλλη πλευρά, η διατάραξη ισοδυναμεί με παρεμπόδιση ή παρακώλυση της φυσικής εξουσίας πάνω στο πράγμα, η οποία δεν φτάνει στο σημείο της αποβολής. Αίτημα της αγωγής διατάραξης νομής είναι η καταδίκη του εναγομένου να πάψει την προσβολή και να την παραλείπει στο μέλλον⁵⁴. Αντιστοίχως λοιπόν προς την διεκδικητική και την αρνητική αγωγή, οι ιστορικές βάσεις της αγωγής αποβολής και διατάραξης της νομής αλληλοαναιρούνται, διότι στην μεν ο ενάγων διατείνεται ότι έχει απολέσει τη νομή του πράγματος, στη δε ότι εξακολουθεί να έχει τη νομή, αλλά διαταράσσεται στην άσκησή της, οπότε οι αιτήσεις αντιφάσκουν μεταξύ τους και δεν σωρεύονται

⁵⁰ ΟΛΑΠ 4/2016, ΝΟΜΟΣ. Την μείζονα πρόταση της ολομελειακής απόφασης ακολούθησε και η ΕφΔωδ 79/2018, ΝΟΜΟΣ.

⁵¹ ΕφΘεσσαλ 725/1995, ΕλλΔνη 1995, σελ. 888.

⁵² ΑΠ 612/2002, ΝΟΜΟΣ «Εξάλλου όπως προκύπτει από το δικόγραφο της ένδικης ως άνω αγωγής με αυτήν ζητείται η απόδοση του επίδικου ακινήτου (άρθρο 1094 Α.Κ.), η άρση από τους εναγόμενους της τοποθετηθείσης απ' αυτούς σ' αυτό περιφράξεως (άρθρο 1094) και η απομάκρυνση των τοποθετηθέντων απ' αυτούς σ' αυτό όγκων χωμάτων, δηλ. στην τελευταία αυτή περίπτωση ζητείται η αιτούσα αποκατάσταση της ζημίας (άρθρο 297 Α.Κ.). Μεταξύ των τριών τούτων αγωγικών αιτημάτων δεν υπάρχει αντίθεση και συνεπώς νομίμως έγινε σώρευσή τους στο ίδιο δικόγραφο.», ομοίως ΠολΠρΑθ 565/2011, ΝΟΜΟΣ.

⁵³ Απόστολος Σ. Γεωργιάδης, Εγχειρίδιο Εμπράγματος Δικαίου, ό.π., σελ. 191.

⁵⁴ Απόστολος Σ. Γεωργιάδης, Εγχειρίδιο Εμπράγματος Δικαίου, ό.π., σελ. 179, 195-196.

παραδεκτά αντικειμενικά⁵⁵. Λαμβάνοντας υπ' όψιν τα ως άνω, το Εφετείο Αθηνών επικύρωσε πρωτοβάθμια απόφαση, η οποία διέταξε το χωρισμό των αιτήσεων των εναγουσών να αναγνωριστούν συννομείς του ακινήτου, να υποχρεωθεί ο εναγόμενος να το αποδώσει, να αφαιρέσει την πόρτα και τα αντικείμενα τα οποία είχε τοποθετήσει, να άρει την προσβολή και να την παραλείπει στο μέλλον και να καταβάλλει αποζημίωση και χρηματική ικανοποίηση λόγω ηθικής βλάβης. Ειδικότερα, κρίθηκε ότι σωρεύονται αγωγή αποβολής από τη νομή, αγωγή διατάραξης της νομής και αγωγή αποζημίωσης, οι οποίες αντιφάσκουν μεταξύ τους, οπότε ορθώς διατάχθηκε ο χωρισμός τους⁵⁶. Ωστόσο γίνεται δεκτή η σώρευση των δύο αγωγών όταν η αποβολή αφορά διαφορετικό από την διατάραξη και διακεκριμένο τμήμα του επίδικου ακινήτου⁵⁷.

Περαιτέρω, όσον αφορά την αντικειμενική σώρευση αγωγών προστασίας της κυριότητας με αγωγές προστασίας της νομής, γίνεται δεκτό ότι είναι παραδεκτή, εφόσον ο αποβληθείς νομέας είναι και κύριος του πράγματος, με τις κατωτέρω διακρίσεις. Παραδεκτά σωρεύεται η διεκδικητική αγωγή με την αγωγή αποβολής από τη νομή, διότι και στις δύο περιπτώσεις υφίσταται απώλεια, είτε της κυριότητας, είτε της νομής, δηλαδή καθολική απομάκρυνση του πράγματος από τον κύριο και νομέα. Αντίστοιχα, γίνεται δεκτή η σώρευση αρνητικής αγωγής με αγωγή διατάραξης της νομής, καθώς η προσβολή είναι μερική, δεν φτάνει στο σημείο της πλήρους αποστέρησης. Οι ιστορικές βάσεις λοιπόν των αιτήσεων σε καμία από τις προρρηθείσες περιπτώσεις δεν αντιφάσκουν⁵⁸⁵⁹. Αντίθετα, δεν ασκούνται σωρευτικά, και αν ασκηθούν διατάσσεται ο χωρισμός τους, η διεκδικητική αγωγή με την αγωγή

⁵⁵ Γεώργιος Ν. Διαμαντόπουλος, ό.π., σελ. 342-343.

⁵⁶ ΕφΑθ 5048/2018, ΝΟΜΟΣ «Δύο αγωγές-βάσεις αντιφάσκουν μεταξύ τους όταν από νομική άποψη διαφέρει ο σκοπός τους και σε περίπτωση αποδοχής τα αποτελέσματα τους ή οι προϋποθέσεις κάθε μιας είναι διαφορετικές. Τέτοια περίπτωση ανεπίτρεπτης σώρευσης αντιφατικών αγωγών στο ίδιο δικόγραφο είναι η σώρευση της αγωγής της αποβολής και της αγωγής της διατάραξης της νομής, γιατί αυτές αντιφάσκουν μεταξύ τους, καθόσον ο μὲν ενάγων στη διατάραξη της νομής του βρίσκεται σε αυτή (νομή) και επιδιώκει τη διατήρησή της, ενώ ο ενάγων στην αποβολή έχει χάσει τη νομή και επιδιώκει την ανάκτησή της».

⁵⁷ ΕφΑθ 6583/1999, ΝΟΜΟΣ «Όταν όμως με την αποβολή από διακεκριμένο τμήμα ακινήτου συντρέχει και διατάραξη της νομής στο υπόλοιπο τμήμα του είναι επιτρεπτή η αντικειμενική σώρευση των αγωγών περί προβολής από τη νομή από το συγκεκριμένο τμήμα του ακινήτου και περί διαταράξεως της νομής επί του υπολοίπου τμήματος αυτού, διότι κάθε μία από τις αγωγές αυτές αναφέρεται σε διακεκριμένο τμήμα του ιδίου ακινήτου», ομοίως ΜονΠρΑθ 777/2013, ΜονΠρΛαρ 311/2013, ΝΟΜΟΣ.

⁵⁸ Απόστολος Σ. Γεωργιάδης, Εγχειρίδιο Εμπράγματος Δικαίου, ό.π., σελ. 204-205.

⁵⁹ ΑΠ 973/2004, ΕλλΔνη 2005, σελ. 389, ομοίως ΕφΘεσσαλ 2821/1991, Αρμ 1992, σελ. 798-799, ΠολΠρΡοδ 180/2013, ΝΟΜΟΣ.

διατάραξης της νομής και η αρνητική με την αγωγή αποβολής από την νομή, καθώς οι προϋποθέσεις ασκήσεώς τους είναι αντικρουόμενες⁶⁰. Ωστόσο υποστηρίζεται και η άποψη σύμφωνα με την οποία σε καμία περίπτωση δεν μπορεί να σωρευθεί διεκδικητική αγωγή με αγωγή νομής, διότι η επιδίκαση της κυριότητας καθιστά άνευ αντικειμένου την δίκη περί νομής⁶¹.

Τέλος, κρίνεται παραδεκτή η αντικειμενική σώρευση αρνητικής αγωγής και αναγνωριστικής της κυριότητας του ενάγοντος (άρθρ.70) ως μη αντιφάσκουσες αιτήσεις. Επομένως, όταν ο εναγόμενος διαταράσσει την κυριότητα του ενάγοντος και ταυτόχρονα την αμφισβητεί, ο τελευταίος ορθώς σωρεύει με την αρνητική αγωγή την αναγνωριστική της κυριότητας⁶². Αλλά και η διεκδικητική αγωγή ορθώς σωρεύεται με την αρνητική αναγνωριστική αγωγή της κυριότητας του εναγομένου, διότι η μία δεν αναιρεί την άλλη⁶³.

γ) Ταυτότητα υλικής αρμοδιότητας (άρθρ.218παρ.1στ.β')

Η τρίτη προϋπόθεση αφορά την υλική αρμοδιότητα των αιτήσεων. Οι κανόνες της καθ' ύλην αρμοδιότητας ως κανόνες δημοσίας τάξεως εξεταζόμενοι αυτεπαγγέλτως από το δικαστήριο και πρώτοι από άλλη δικονομική ή ουσιαστική ένσταση δεν θα μπορούσαν να παραμερίζονται ούτε χάριν της αντικειμενικής σώρευσης αγωγών, θεσμού, ο οποίος, όπως προαναφέρθηκε, εξυπηρετεί την οικονομία της δίκης⁶⁴. Έτσι, ο δικονομικός νομοθέτης απαιτεί την υπαγωγή του συνόλου των σωρευόμενων αιτήσεων λόγω ποσού στο δικαστήριο όπου εισάγονται. Η επιταγή αυτή προϋποθέτει αιτήσεις αποτιμητές σε χρήμα και βρίσκεται σε απόλυτη αρμονία με τη διάταξη του άρθρ.9εδ.γ', σύμφωνα με το οποίο «Για την εκτίμηση του αντικειμένου της διαφοράς λαμβάνεται υπόψη το αίτημα της αγωγής... Συνυπολογίζονται περισσότερες αιτήσεις που επιδιώκονται με την ίδια αγωγή». Όταν λοιπόν το δικαστήριο έρχεται αντιμέτωπο με σωρευόμενες αιτήσεις, των οποίων η υλική αρμοδιότητα ανευρίσκεται αποκλειστικά βάσει των διδαγμάτων του άρθρ.14,

⁶⁰ Γεώργιος Ν. Διαμαντόπουλος, ό.π., σελ. 339-340.

⁶¹ ΑΠ 21/2005, ΕλλΔνη 2005, σελ. 1395, με το σκεπτικό ότι «... κατά την ορθότερη άποψη, δεν μπορούν να σωρευθούν στο ίδιο δικόγραφο η διεκδικητική αγωγή και η αγωγή για τη νομή, διότι η επιδίκαση της κυριότητας καθιστά μάταιη τη δίκη για τη νομή.».

⁶² ΕφΑθ 24/2009, ΕφΔωδ 132/2009, ΕφΠειρ 503/1997, ΠολΠρΧαλκ 62/2019, ΠολΠρΡοδ 144/2015, ΠολΠρΑθ 1293/2011, ΠολΠρΑθ 2277/2010, ΜονΠρΚω 531/2017, ΝΟΜΟΣ.

⁶³ Κωνσταντίνου Α. Παπαδόπουλου, ό.π., σελ. 308, ομοίως ΕφΚαλαμ 156/2006, ΝΟΜΟΣ.

⁶⁴ ΑΠ 51/2004, ΠολΠρΑθ 533/2016, ΝΟΜΟΣ.

βάσει δηλαδή της αξίας του αντικειμένου τους, τότε αθροίζει την αξία των αντικειμένων όλων των αιτήσεων και εφόσον το ποσό που προκύπτει ανήκει στην αρμοδιότητά του, η υπό εξέταση προϋπόθεση πληρείται. Σε συνυπολογισμό προχώρησε και το πρωτοβάθμιο δικαστήριο, το οποίο δίκασε αγωγή στην οποία σωρευόταν αίτηση καταδίκης σε δήλωση βούλησης, ώστε ο εναγόμενος να υποχρεωθεί να υπογράψει πράξη εξόφλησης πωλούμενου ακινήτου, αίτηση καταβολής ποσού ως αποζημίωση, και αίτηση καταβολής ποσού για την ικανοποίηση ηθικής βλάβης. Το δικαστήριο έκρινε ότι η πρώτη αίτηση είναι χρηματικώς αποτιμητή και η αξία του αντικειμένου της ισούται με την αξία του πωληθέντος ακινήτου, οπότε προσθέτοντας σε αυτή το ποσό της αποζημίωσης και της ηθικής βλάβης, προσδιόρισε το αρμόδιο δικαστήριο⁶⁵. Αν το άθροισμα που προκύπτει υπερβαίνει την υλική αρμοδιότητα του δικαστηρίου στο οποίο έχουν εισαχθεί, είναι υποχρεωμένο να παραπέμψει την αγωγή στο αρμόδιο. Η δεύτερη παράγραφος του άρθρ.218 σε περίπτωση υλικής αναρμοδιότητας παραπέμπει στο άρθρ.46, το οποίο και εφαρμόζεται. Με άλλα λόγια, δεν διατάσσεται ως κύρωση της απαράδεκτης σώρευσης ο χωρισμός των αιτήσεων, αλλά η παραπομπή στο υλικά αρμόδιο δικαστήριο, υπό τον όρο βέβαια ότι συντρέχουν και οι λοιπές προϋποθέσεις του άρθρ.218⁶⁶.

Εξαίρεση γίνεται δεκτή και δεν υπολογίζεται το σύνολο της αξίας των αντικειμένων των αθροιστικώς ασκηθέντων αιτήσεων όταν μέσω αυτών ο ενάγων επιδιώκει την επιδίκαση μίας μόνο παροχής. Τότε, οι επιμέρους αξίες δεν προστίθενται, αλλά λαμβάνονται υπ' όψιν μία φορά⁶⁷. Αλλά και όταν σωρεύεται μία κύρια αίτηση με μία παρεπόμενη που αφορά καρπούς, τόκους ή έξοδα, και σε αυτή την περίπτωση η αξία των αντικειμένων των αιτήσεων δεν θα συνυπολογιστεί (άρθρ.9εδ.β'). Κρίσιμο θεωρείται το ζήτημα της κύριας και παρεπόμενης αίτησης, υπό την έννοια ότι οι τόκοι πρέπει να απορρέουν από την κύρια οφειλή, όπως για

⁶⁵ ΕφΘεσσαλ 796/2009, με παρατηρήσεις Π. Αρβανιτάκη, ΕΠολΔ 2010, σελ. 97

⁶⁶ Πελαγία Γέσιου- Φαλτσή, Ζητήματα εκ του καθορισμού της καθ' ύλην αρμοδιότητας εις την σώρευση αγωγών, Αρμ 1972, σελ. 816-817.

⁶⁷ Νικόλαος Θ. Νίκας, ό.π., σελ. 86, ο οποίος αναφέρει το παράδειγμα της ενεργητικής και παθητικής εις ολόκληρον ενοχής. Ομοίως, Κωνσταντίνος Ε. Μπέης, ό.π., σελ. 975 και Βασίλης Αντ. Βαθρακοκοίλης, ό.π., σελ. 1149, οι οποίοι κάνουν λόγο ορθότερα για συνυπολογισμό της αξίας κάθε διαφορετικού περιουσιακού δικαιώματος και όχι της αξίας των αντικειμένων των αιτήσεων, γι αυτό όταν το ίδιο περιουσιακό δικαίωμα στηρίζεται σε περισσότερες ιστορικές βάσεις η αξία του υπολογίζεται μόνο μία φορά και όχι τόσες όσες οι διαφορετικές αιτήσεις.

παράδειγμα να αιτείται τίμημα από σύμβαση πώλησης και οι τόκοι αυτού του κεφαλαίου. Αν σωρευτικά με το τίμημα της πώλησης αιτούνται τόκοι από σύμβαση δανείου, η αίτηση δεν θεωρείται παρεπόμενη, οπότε χωρεί συνυπολογισμός των αξιών. Ακόμη, η παρεπόμενη αίτηση πρέπει να σχετίζεται αποκλειστικά με καρπούς, τόκους, οι οποίοι προκύπτουν από το αστικό δίκαιο και έξοδα, τα οποία προκύπτουν από το δικονομικό δίκαιο, ώστε να αργήσει ο συνυπολογισμός. Αν πρόκειται για άλλη παρεπόμενη αίτηση, εκτός των ανωτέρω, το δικαστήριο δεν εμποδίζεται να αθροίσει την αξία της με την αξία της κύριας. Η εφαρμογή δηλαδή του άρθρ.9εδ.β' λαμβάνει χώρα στις τρεις περιπτώσεις που αναφέρει το γράμμα του νόμου⁶⁸.

Διαφορετική είναι η αντιμετώπιση του ζητήματος όταν μία εκ των αιτήσεων δεν είναι αποτιμητή σε χρήμα, οπότε ανήκει στην υλική αρμοδιότητα του Πολυμελούς Πρωτοδικείου (άρθρ.18), ή όταν ανήκει στην εξαιρετική καθ' ύλην αρμοδιότητα του Ειρηνοδικείου ή του Μονομελούς Πρωτοδικείου. Σε αυτές τις περιπτώσεις δεν ακολουθείται η λύση του συνυπολογισμού. Αντιθέτως, το δικαστήριο εξετάζει την αρμοδιότητα του ως προς κάθε μία επιμέρους αίτηση, και αν όλες υπάγονται στην αρμοδιότητα του θα προχωρήσει στην εξέτασή τους. Αν από την αυτοτελή έρευνα της υλικής αρμοδιότητας εκάστης αίτησης προκύψει ότι κάποια υπάγεται στην αρμοδιότητα του και κάποια άλλη υπάγεται στην αρμοδιότητα άλλου δικαστηρίου, τότε θα κρατήσει και θα δικάσει την υπαγόμενη και θα παραπέμψει την άλλη. Εν άλλους λόγους, η υλική αρμοδιότητα της μίας αίτησης δεν εγκαθιδρύει αρμοδιότητα και για τις υπόλοιπες. Χάριν παραδείγματος αναφέρεται η υπ' αριθμ. 671 απόφαση του 2015 του Εφετείου Θεσσαλονίκης, σύμφωνα με την οποία δεν σωρεύονται παραδεκτά οι αξιώσεις παράλειψης προσβολής της προσωπικότητας του ενάγοντος στο μέλλον (άρθρ.57ΑΚ), κοινοποίησε της απόφασης που θα εκδοθεί στους φορείς όπου ο εναγόμενος κοινοποίησε εξώδικη δήλωσή του, το δυσφημιστικό περιεχόμενο της οποίας προσέβαλλε την προσωπικότητα του ενάγοντος (άρθρ.59ΑΚ), και τέλος χρηματικής ικανοποίησης λόγω αποκατάστασης ηθικής βλάβης (άρθρ.59ΑΚ). Ειδικότερα, οι δύο πρώτες αιτήσεις ως μη αποτιμητές σε χρήμα υπάγονται στην υλική

⁶⁸ Πελαγία Γέσιου- Φαλτσή, ό.π., σελ. 820-821, Νικόλαος Θ. Νίκας, ό.π., σελ. 86, οι οποίοι ωστόσο διχογνωμούν στο ζήτημα των τόκων ή εξόδων επακριβώς προσδιορισμένων. Η καθηγήτρια κυρία Γέσιου- Φαλτσή υποστηρίζει, επικαλούμενη τη λειτουργία της καθ' ύλην αρμοδιότητας, αλλά και τα πρακτικά της Αναθεωρητικής Επιτροπής του ΚΠολΔ, ότι αν η αίτηση αφορά προσδιορισμένο ποσό τόκων για χρονικό διάστημα πριν την άσκηση της αγωγής, το ποσό αυτό πρέπει να συνυπολογίζεται με την αξία της κύριας αίτησης, ενώ ο καθηγητής κύριος Νίκας εκφράζει την άποψη ότι επ' ουδενί δεν συνυπολογίζονται τέτοιοι τόκοι ή έξοδα, ακόμη κι αν συμπεριλαμβάνονται με το κεφάλαιο σε μια ενιαία ποσότητα.

αρμοδιότητα του Πολυμελούς Πρωτοδικείου, ενώ η τρίτη ως αποτιμητή και λόγω της χρηματικής αξίας της (80.000,00 ευρώ) υπάγεται στην αρμοδιότητα του Μονομελούς Πρωτοδικείου. Συνεπώς, οι αιτήσεις της παράλειψης προσβολής και κοινοποίησης της απόφασης θα έπρεπε να παραπεμφθούν στο Πολυμελές Πρωτοδικείο και η αίτηση χρηματικής ικανοποίησης να κρατηθεί και να εκδικαστεί από το Μονομελές Πρωτοδικείο (άρθρ.218παρ.2, 46)⁶⁹. Ομοίως, το Πολυμελές Πρωτοδικείο Αθηνών στην υπ' αριθμ. 1611 απόφαση του 2013 απεφάνθη ότι η αίτηση αναγνώρισης της νομιμότητας ανάκλησης δωρεάς και η αίτηση καταδίκης του εναγομένου σε δήλωση βούλησης να μεταβιβάσει στη δωρήτρια- ενάγουσα την κυριότητα του ακινήτου δεν σωρεύονται παραδεκτά στο ίδιο δικόγραφο. Ειδικότερα, η πρώτη αίτηση ως μη αποτιμητή σε χρήμα υπάγεται στην καθ' ύλην αρμοδιότητα του Πολυμελούς Πρωτοδικείου, ενώ η δεύτερη είναι αποτιμητή σε χρήμα και υπάγεται στην αρμοδιότητα του Ειρηνοδικείου, διότι η αξία του δωρηθέντος ακινήτου ανέρχεται στις 2.855,29 ευρώ. Ως εκ τούτου το Πολυμελές Πρωτοδικείο δίκασε την αίτηση αναγνώρισης νομιμότητας της ανάκλησης δωρεάς και παρέπεμψε την αίτηση καταδίκης σε δήλωσης βούλησης στο αρμόδιο Ειρηνοδικείο, για να την εξετάσει, όπως υποδεικνύει το άρθρ.218παρ.2⁷⁰. Φυσικά, μπορεί να επιστρατευθούν αμφοτέρως

⁶⁹ ΕφΘεσσαλ 671/2015, ομοίως ΕφΑθ 6197/2009, ΜονΠρΘεσσαλ 1427/2014, ΝΟΜΟΣ.

⁷⁰ ΠολΠρΑθ 1611/2013, ΝΟΜΟΣ «Επομένως, σύμφωνα και με τα ανωτέρω οριζόμενα στην οικεία μείζονα σκέψη, εφόσον στην προκειμένη περίπτωση σωρεύονται στο ίδιο δικόγραφο περισσότερες αξιώσεις της ενάγουσας εκ των οποίων η μια δεν είναι αποτιμητή σε χρήμα και άρα υπάγεται στην καθ' ύλην αρμοδιότητα του παρόντος Δικαστηρίου, ενώ η άλλη υπάγεται στην καθ' ύλην αρμοδιότητα του Ειρηνοδικείου Αθηνών, δεν είναι δυνατή η παράλληλη εκδίκαση τους από το παρόν Δικαστήριο, καθόσον δεν συντρέχουν για τον ανωτέρω λόγο σωρευτικά οι προϋποθέσεις του άρθρου 218 ΚΠολΔ, αφού η ύπαρξη καθ' ύλην αρμοδιότητας ως προς μία από τις σωρευόμενες αξιώσεις δεν καθιερώνει αρμοδιότητα και για τις άλλες. Πρέπει επομένως να διαταχθεί ο χωρισμός τους, μετά από αυτεπάγγελτη έρευνα του Δικαστηρίου και κατ' εφαρμογή του άρθρου 218 παρ.2 ΚΠολΔ, να κρατηθεί για να εκδικαστεί από το παρόν αρμόδιο καθ' ύλην Δικαστήριο η αγωγή αναγνώρισης της εγκυρότητας της ανάκλησης δωρεάς, να κηρυχθεί περαιτέρω αυτό αναρμόδιο καθ' ύλην όσον αφορά την εκδίκαση της καταψηφιστικής αγωγής περί καταδίκης σε δήλωση βούλησης, και να παραπεμφθεί αυτή προκειμένου να εκδικαστεί από το αρμόδιο καθ' ύλην Δικαστήριο, που είναι το Ειρηνοδικείο Αθηνών, κατ' εφαρμογή του άρθρου 46 ΚΠολΔ.», ομοίως ΕφΛαρ 388/2013, ΝΟΜΟΣ, όπου κρίθηκε ότι η αγωγή διάρρηξης καταδολεντικής δικαιοπραξίας είναι μη αποτιμητή σε χρήμα, οπότε υπάγεται στην υλική αρμοδιότητα του Πολυμελούς Πρωτοδικείου, σε αντίθεση με την αγωγή απόδοσης δανείου ποσού 52.824,00 ευρώ, για την οποία αρμόδιο είναι το Μονομελές Πρωτοδικείο, το οποίο ορθώς παρέπεμψε την πρώτη αίτηση στο ανώτερο δικαστήριο, ομοίως ΠολΠρΑθ 2364/2011, ΝΟΜΟΣ, όπου το δικαστήριο δίκασε τις αιτήσεις της αναγνώρισης ακυρότητας συμβολαίου και διαταγής διαγραφής της μεταγραφής του στα βιβλία του Υποθηκοφυλακείου Βούλας και παρέπεμψε στο Ειρηνοδικείο Αθηνών την εκδίκαση της αίτησης χρηματικής ικανοποίησης 5.000,00 ευρώ λόγω ηθικής βλάβης, ομοίως ΠολΠρΑθ 5926/2010, ΝΟΜΟΣ

οι μέθοδοι για την απόφαση επί της καθ' ύλη αρμοδιότητας, ήτοι ως προς κάποιες από τις αιτήσεις το δικαστήριο να προβεί στο συνυπολογισμό της αξίας των αντικειμένων τους και ως προς τις λοιπές να εξετάσει χωριστά τους κανόνες αρμοδιότητας, και αναλόγως το πόρισμα θα κρατήσει ή θα παραπέμψει τις αιτήσεις⁷¹.

Στο σημείο αυτό δέον όπως επισημανθεί το ενδεχόμενο παραμερισμού του κανόνα της ταυτότητας της υλικής αρμοδιότητας όλων των σωρευόμενων αιτήσεων (άρθρ.218παρ.1στ.β') υπέρ της δωσιδικίας της συνάφειας (άρθρ.31), η οποία δεν επηρεάζει μόνο την κατά τόπο αλλά και την καθ' ύλην αρμοδιότητα⁷². Η δωσιδικία της συνάφειας, όπως και ο θεσμός της αντικειμενικής σώρευσης αγωγών, αποσκοπεί στην οικονομία της δίκης, αλλά και στην αποφυγή έκδοσης αντιφατικών αποφάσεων, μέσω της ενιαίας και συνολικής κρίσης της διαφοράς. Εκτός από τις αγωγές οι οποίες συνδέονται με σχέση κύριου και παρεπόμενου, συναφείς θεωρούνται και οι αγωγές οι οποίες είτε προκύπτουν από την ίδια έννομη σχέση ή από το ίδιο βιοτικό συμβάν, είτε συνδέονται με σχέση προδικαστικότητας, είτε τέλος αφορούν στο ίδιο αντικείμενο. Όταν, λοιπόν, εντοπίζεται δεσμός συνάφειας μεταξύ περισσότερων αγωγών ή όπως εν προκειμένω, περισσότερων αιτήσεων το ιεραρχικά ανώτερο δικαστήριο καθίσταται αρμόδιο και για τις αιτήσεις που υπάγονται σε ιεραρχικά κατώτερο. Είναι πρόδηλο ότι στην περίπτωση αθροιστικής άσκησης αξιώσεων του ίδιου ενάγοντος κατά του ίδιου εναγομένου δεν χωρεί η αρμοδιότητα του πρώτου επιληφθέντος δικαστηρίου, διότι όλες οι αξιώσεις ασκούνται ταυτόχρονα με το ίδιο αγωγικό δικόγραφο. Έτσι, αρμόδιο είναι το δικαστήριο της κύριας δίκης, αλλά αν κάποια από τις λοιπές παρεπόμενες- συναφείς αιτήσεις υπάγεται σε ιεραρχικώς ανώτερο δικαστήριο από αυτό της κύριας δίκης, τότε αρμόδιο για το σύνολο των αιτήσεων καθίσταται το ιεραρχικώς ανώτερο της παρεπόμενης- συναφούς αίτησης. Ακόμη, η δωσιδικία της συνάφειας δεν εξετάζεται όταν λαμβάνει χώρα συνυπολογισμός των αξιών των αντικειμένων των αιτήσεων, αλλά όταν κάποια εξ αυτών δεν είναι αποτιμητή σε χρήμα ή ανήκει στην εξαιρετική υλική αρμοδιότητα του Μονομελούς Πρωτοδικείου ή του Ειρηνοδικείου. Επομένως αρμόδιο δικαστήριο θα είναι το ανώτερο που θα

στην οποία το δικαστήριο δίκασε αίτηση αναγνώρισης ακυρότητας διαθήκης και παρέπεμψε στο Μονομελές Πρωτοδικείο την αίτηση αναγνώρισης κυριότητας επί του ακινήτου βασιζόμενο στα άρθρ.9, 11περ.1, 14παρ.2.

⁷¹ Πελαγία Γέσιου- Φαλτσή, ό.π., σελ. 818-819.

⁷² Ωστόσο, ορισμένες αποφάσεις κάνουν λόγο για αναλογική εφαρμογή των κανόνων της συνάφειας στο πλαίσιο της αντικειμενικής σώρευσης αγωγών και όχι για περιορισμό του άρθρ.218παρ.1στ.β', βλ. ΜονΠρΘεσσαλ 5410/2016, ΝΟΜΟΣ.

προκύψει έπειτα από την αυτοτελή εξέταση της υλικής αρμοδιότητας εκάστης αίτησης⁷³. Πιο συγκεκριμένα, ο Άρειος Πάγος σε υπόθεση αντικειμενικής σώρευσης αγωγών αναγνωριστικής της συγκυριότητας της ενάγουσας επί του οικοπέδου, καθορισμού του ποσοστού συγκυριότητας που αναλογεί σε κάθε επιμέρους ιδιοκτησία επί του ενιαίου οικοπέδου, αναγνώρισης της ακυρότητας των συμβολαιογραφικών πράξεων αποδοχής κληρονομίας εκ μέρους του εναγομένου και σύστασης κάθετης ιδιοκτησίας, διαταγής απομάκρυνσης του συρματοπλέγματος που εγκατέστησε ο συγκύριος εναγόμενος, απειλής χρηματικής ποινής 5.000,00 ευρώ και προσωπικής κράτησης για κάθε μελλοντική διατάραξη της συννομής και για κάθε προσβολή της προσωπικότητας και, τέλος, χρηματικής ικανοποίησης 20.000,00 ευρώ λόγω ηθικής βλάβης, διεπίστωσε αρχικά ότι το δικαίωμα συγκυριότητας συνιστά το κύριο νομικό αντικείμενο της δίκης και παράλληλα προδικαστικό ζήτημα του αιτήματος καθορισμού του ποσοστού συγκυριότητας στο οικόπεδο. Ωστόσο δεν κατέστη δυνατό να εξευρεθεί η υλική αρμοδιότητα των δύο ως άνω αιτήσεων, διότι η ενάγουσα δεν προσκόμισε επαρκή αποδεικτικά στοιχεία για να εξευρεθεί η αξία του οικοπέδου και κατ' επέκταση το αρμόδιο για την εκδίκαση δικαστήριο. Περαιτέρω, τα αιτήματα ακύρωσης των συμβολαιογραφικών πράξεων και της προστασίας της προσωπικότητας υπάγονται στην καθ' ύλην αρμοδιότητα του Πολυμελούς Πρωτοδικείου, διότι δεν αποτιμώνται σε χρήμα. Τέλος, η χρηματική ικανοποίηση λόγω ηθικής βλάβης ανήκει στην αρμοδιότητα του Ειρηνοδικείου. Το ακυρωτικό όμως δικαστήριο έκρινε ότι τα ως άνω εμπράγματα και ενοχικά αιτήματα πηγάζουν από τα ίδια ιστορικά γεγονότα, γι αυτό πρέπει να εκδικαστούν συνολικά από το ανώτερο Πολυμελές Πρωτοδικείο, κατά παρέκκλιση του άρθρ.218παρ.2, ώστε να αποφευχθεί η έκδοση αντιφατικών αποφάσεων. Αν δεν υφίστατο ο δεσμός συνάφειας ο Άρειος Πάγος θα παρέπεμπε εκάστη αίτηση στο αρμόδιο δικαστήριο προς εκδίκαση⁷⁴.

⁷³ Νικόλαος Θ. Νίκας, ό.π., σελ. 105, ο ίδιος σε Κεραμέυς/ Κονδύλης/ Νίκας, ΚΠολΔ Ι, ό.π., άρθρ.31, αριθ. 2, 5, σελ. 75.

⁷⁴ ΑΠ 558/2019, www.areiospagos.gr, «Εξάλλου, το σωρευόμενο αίτημα επιδίκασης χρηματικής ικανοποίησης λόγω ηθικής βλάβης σε βάρος του πρώτου εναγομένου, αν εισαγόταν αυτοτελώς προς εκδίκαση, θα υπαγόταν, ως εκ του ύψους του αιτούμενου ποσού, στην αρμοδιότητα του Ειρηνοδικείου (αρ.14παρ.1αΚΠολΔ). Πλην όμως εν προκειμένω, λόγω της συνάφειας της αγωγικής αυτής αίτησης, όπως και των αιτημάτων που αναφέρονται στη διάγνωση του εμπράγματος δικαιώματος συγκυριότητας επί του ενιαίου οικοπέδου με τις ως άνω μη αποτιμητές σε χρήμα αγωγές αναγνώρισης της ακυρότητας και προσβολής της προσωπικότητας, καθόσον πηγάζουν από τα ίδια ιστορικά συμβάντα, αρμόδιο καθίσταται το Πολυμελές Πρωτοδικείο ως ιεραρχικά ανώτερο, προς το σκοπό ενιαίας

Τέλος, υποστηρίζεται ότι, αν συντρέχουν οι προϋποθέσεις παράλληλης άσκησης αξιώσεων, και παρ' όλα αυτά ο ενάγων επιλέξει να ασκήσει τις εν λόγω αξιώσεις χωριστά, καταστρατηγεί τις διατάξεις για την καθ' ύλην αρμοδιότητα. Με άλλα λόγια η ως άνω συμπεριφορά συνιστά κακόπιστη συμπεριφορά του διαδίκου, η οποία αντίκειται στην αρχή της καλόπιστης διεξαγωγής της δίκης (άρθρ.116)⁷⁵. Βέβαια, υποστηρίζεται και η αντίθετη άποψη, βάσει της οποίας η αντικειμενική σάρρευση αγωγών εκφεύγει του πεδίου εφαρμογής του άρθρ.116, διότι όπως προαναφέρθηκε συνιστά δικαίωμα και όχι υποχρέωση του ενάγοντος. Συνεχίζει η ίδια γνώμη, ότι από καμία διάταξη δεν προκύπτει τεκμήριο καταστρατήγησης των κανόνων της υλικής αρμοδιότητας, αν τελικά οι αγωγές ασκηθούν χωριστά⁷⁶. Εξίσου διχασμένη εμφανίζεται και η νομολογία. Από τη μία πλευρά, γίνεται δεκτό από αρκετές αποφάσεις ότι όταν αιτήσεις που πηγάζουν από ίδια ιστορική και νομική αιτία δεν σωρεύονται στο ίδιο δικόγραφο μεσολαβεί σκοπός καταδολίευσης των διατάξεων της καθ' ύλην αρμοδιότητας. Έτσι έκρινε το Εφετείο Θεσσαλονίκης, όταν οι ενώπιον του εκδικαζόμενες εφέσεις που αφορούσαν συναφείς αγωγές, και συγκεκριμένα δύο αγωγές του ίδιου ενάγοντος κατά του ίδιου εναγομένου οι οποίες απέρρεαν από την ίδια σύμβαση μίσθωσης έργου, τελεσφόρησαν έπειτα από προβολή

κρίσης και αποφυγής αντιφατικών αποφάσεων, κατά παρέκκλιση του κανόνα του άρθρου 218 παρ. 1 ΚΠολΔ.», ομοίως ΠολΠρΠατρ 94/2020, ΝοΒ 2020, σελ. 529, όπου σε αντίθεση με τον προαναφερθέν αντίστοιχο παράδειγμα δεν διατάχθηκε ο χωρισμός αίτησης καταβολής αποζημίωσης λόγω προσβολής της προσωπικότητας, αίτησης παύσης της προσβολής και απαγόρευσής της στο μέλλον και αίτησης προσωπικής κράτησης, αλλά λόγω συνάφειας εκδικάστηκαν συνολικά από το Πολυμελές Πρωτοδικείο, ΜονΠρΘηβ 31/2008, ΝΟΜΟΣ, με την οποία κρίθηκε ότι το δικαστήριο είναι αναρμόδιο για την εκδίκαση της αγωγής ακύρωσης διαθήκης ως προς το μέρος κατά το οποίο βλάπτει τη νόμιμη μοίρα της ενάγουσας, αίτηση η οποία υπάγεται στο Πολυμελές Πρωτοδικείο, και αν και είναι αρμόδιο για τα υπόλοιπα αιτήματα αναγνώρισης κληρονομικού δικαιώματος επί ακινήτου και ανατροπής των δωρεών ποσοστών του ίδιο ακινήτου, η διαφορά έπρεπε για λόγους οικονομίας της δίκης και προς αποφυγή έκδοσης αντιφατικών δικαιοδοτικών κρίσεων, όσο και λόγω συνάφειας των αγωγών να παραπεμφθεί στο ανώτερο Πολυμελές Πρωτοδικείο, ομοίως ΕιρΚαλαμπ 33/2006, ΝΟΜΟΣ, σύμφωνα με την δικαιοδοτική κρίση του δικαστηρίου ορθότερη είναι η άποψη η οποία υπάγει την αρνητική αγωγή στην υλική αρμοδιότητα του Πολυμελούς Πρωτοδικείου, και λόγω συνάφειας συμπαρασύρει και την αναγνωριστική της συγκυριότητας αγωγή, αν και λόγω της αξίας του ακινήτου υπάγεται στην αρμοδιότητα του Μονομελούς Πρωτοδικείου.

⁷⁵ Κεραμεύς/ Κονδύλης/ Νίκας (- Νίκας), ΚΠολΔ Ι, ό.π., άρθρ.116, αριθ. 5, σελ. 255-256, Μιχαήλ Μαργαρίτης/ Άντα Μαργαρίτη, ό.π., σελ. 369, Κωνσταντίνος Ε. Μπέης, ο.π., σελ. 971, ο οποίος κάνει λόγο για κατάχρηση δικαιώματος (άρθρ.281ΑΚ), ομοίως Βασίλης Αντ. Βαθρακοκοίλης, ό.π., σελ. 1148, ο οποίος επισημαίνει ότι η κατάχρηση μπορεί να αποσκοπεί στην αύξηση των δικαστικών εξόδων σε βάρος του εναγομένου ή στον αποκλεισμό άσκησης ενδίκων μέσων κατά της απόφασης.

⁷⁶ Ε. Μπαλογιάννη σε Χαρούλα Απαλαγάκη, ό.π., σελ. 710-711, Σταύρος Ι. Σταυρόπουλος, ό.π., σελ. 358, σύμφωνα με τον οποίο δεν στοιχειοθετείται κατάχρηση δικαιώματος.

ως λόγου εφέσεως της καθ' ύλην αναρμοδιότητας. Το δικαστήριο, λοιπόν, απεφάνθη πως κατά παράβαση των χρηστών ηθών και προς καταστρατήγηση των κανόνων της υλικής αρμοδιότητας ασκήθηκαν χωριστά οι δύο αιτήσεις, οι οποίες αν σωρεύονταν θα εκδικάζονταν αρμοδίως λόγω συνυπολογισμού από το Πολυμελές Πρωτοδικείο και όχι από το Μονομελές στο οποίο εισήχθησαν, γι αυτό εξαφάνισε την εκκαλουμένη, διέταξε την ένωση και συνεκδίκαση των αγωγών (άρθρ.246) και της παρέπεμψε στο αρμόδιο δικαστήριο⁷⁷. Από την άλλη πλευρά, δεν είναι ευκαταφρόνητος ο αριθμός των αποφάσεων οι οποίες εμμένουν στον προαιρετικό χαρακτήρα του άρθρ.218, το οποίο προσφέρει την ευχέρεια και όχι την υποχρέωση, στον ενάγοντα να ασκήσει σωρευτικά τις αξιώσεις του κατά του εναγομένου. Σε αυτές ανήκει και η ολομελειακή απόφαση του Αρείου Πάγου, η υπ' αριθμ. 450/1971, η οποία συμπληρώνει ότι από καμία διάταξη δεν προκύπτει τεκμήριο καταστρατήγησης των διατάξεων περί αρμοδιότητας, αν τελικά ασκηθούν χωριστά οι αγωγές⁷⁸. Αλλά και η εφετειακή απόφαση του δικαστηρίου της Λάρισας έκρινε ότι δεν έπρεπε να εξαφανιστεί η πρωτόδικη απόφαση, η οποία απέρριψε ένσταση καθ' ύλην αναρμοδιότητας με το σκεπτικό ότι εκάστη αγωγή υπαγόταν στην αρμοδιότητα του δικάσαντος δικαστηρίου, δεν αποδείχθηκε από την εναγομένη και εκκαλούσα ότι ο ενάγων στόχευε στην περιγραφή των κανόνων υλικής αρμοδιότητας και τέλος, ότι ακόμα και όταν πρόκειται για συναφείς αιτήσεις, εξακολουθεί να εναπόκειται στην βούληση του ενάγοντος αν θα τις ασκήσει σωρευτικά ή όχι⁷⁹.

⁷⁷ ΕφΘεσσαλ 4126/2001, ΝΟΜΟΣ «να μεν η αντικειμενική σώρευση αγωγών είναι κατ' αρχήν δικαίωμα του ενάγοντος, πλην όμως η άσκηση χωριστών αγωγών ενώπιον του μονομελούς πρωτοδικείου για απαιτήσεις που απορρέουν από την αιτία αυτήν, εφόσον δεν μπορεί διαφορετικά να δικαιολογηθεί, γίνεται προς καταστρατήγηση των ως άνω περί αρμοδιότητας διατάξεων, όταν η αξία του αντικειμένου τους, εν τω συνόλω λαμβανομένη, υπερβαίνει το ως άνω όριο της καθ' ύλην αρμοδιότητας του δικαστηρίου αυτού και τούτο προσκρούει στα χρηστά ήθη, η τήρηση των οποίων... κατά παράβαση των χρηστών ηθών ασκήθηκαν χωριστά, ενώ έπρεπε να ενωθούν στο ίδιο δικόγραφο, δεδομένου ότι δεν δικαιολογείται η χωριστή άσκηση τους από τον ενάγοντα, ο οποίος προέβη σ' αυτήν προς καταστρατήγηση των περί αρμοδιότητας (καθ' ύλην) διατάξεων και συνεπώς αναρμοδίως καθ' ύλην εισήχθησαν ενώπιον του μονομελούς πρωτοδικείου, αφού η αξία του αντικειμένου τους στο σύνολο τους ανέρχεται σε 13.672.000 δρχ. και γι' αυτό πρέπει, αφού διαταχθεί η ένωση και συνεκδίκαση αυτών κατ' άρθρ. 246 ΚΠολΔ, να παραπεμφθούν στο αρμόδιο καθ' ύλην πολυμελές πρωτοδικείο Θεσσαλονίκης», ομοίως ΑΠ 127/1966, ΝοΒ 1966, σελ. 921-922, μειωψηφία του Προέδρου Εφετών στην ΕφΑθ 4126/2001, ΜονΠρΠεθ 138/2011, ΝΟΜΟΣ.

⁷⁸ ΟΛΑΠ 450/1971, ΝοΒ 1971, σελ. 1243, ομοίως ΑΠ 1358/2018, ΑΠ 631/2006, ΕφΛαρ 78/2012, ΠολΠρΑθ 4227/2011, ΠολΠρΑθ 5926/2010, ΝΟΜΟΣ.

⁷⁹ ΕφΛαρ 622/2010, ΝΟΜΟΣ.

δ) Ταυτότητα τοπικής αρμοδιότητας (άρθρ.218παρ.1στ. γ')

Εκτός από την ταυτότητα της υλικής αρμοδιότητας απαιτείται και ταυτότητα τοπικής αρμοδιότητας για τις σωρευόμενες αξιώσεις. Κάθε μία αίτηση από αυτές που σωρεύονται στο ίδιο δικόγραφο πρέπει να υπάγεται στην κατά τόπον αρμοδιότητα του ίδιου δικαστηρίου. Η τοπική αρμοδιότητα μπορεί να θεμελιώνεται σε οποιαδήποτε δικαιοδοτική βάση των άρθρων 22-40, και φυσικά στην ειδική δωσιδικία της συνάφειας, για την οποία ισχύουν αναλογικά όσα προαναφέρθηκαν στην ενότητα της καθ' ύλην αρμοδιότητας⁸⁰. Έτσι, το Μονομελές Πρωτοδικείο Μεσολογγίου έκρινε απαράδεκτη την αντικειμενική σώρευση αιτήσεων αποποίησης κληρονομίας για λογαριασμό των ανηλικών τέκνων των ομοδίκων γονέων, διότι ορισμένοι εξ αυτών ήταν κάτοικοι Αθηνών, ορισμένοι κάτοικοι Αργινίου και ορισμένοι κάτοικοι Μεσολογγίου, οπότε δεν πληρούταν η προϋπόθεση της ταυτότητας της τοπικής αρμοδιότητας για όλες τις αιτήσεις⁸¹.

Στο ελληνικό δικονομικό σύστημα η διεθνής δικαιοδοσία των δικαστηρίων είναι συνυφασμένη με την τοπική τους αρμοδιότητα (άρθρ.3). Αν συντρέχει μία εκ των δικαιοδοτικών βάσεων της τοπικής αρμοδιότητας, τότε η υπόθεση υπάγεται στη διεθνή δικαιοδοσία αυτού του δικαστηρίου και μπορεί να εκδικαστεί. Με αυτό τον τρόπο η διεθνής δικαιοδοσία του δικάζοντος δικαστηρίου καθιερώνεται ως έμμεση προϋπόθεση για την παραδεκτή αντικειμενική σώρευση αγωγών⁸². Αν δηλαδή δεν υφίσταται διεθνής δικαιοδοσία δεν θα υφίσταται και τοπική αρμοδιότητα, οπότε, η σωρευτική άσκηση των αιτήσεων θα είναι απαράδεκτη, διότι η σώρευση δεν εγκαθιδρύει αυτοτελή δικαιοδοτική βάση. Επίσης, η αίτηση ή οι αιτήσεις που παρουσιάζουν αυτή την πλημμέλεια θα απορριφθούν ως απαράδεκτες, διότι η διαδικαστική προϋπόθεση της διεθνούς δικαιοδοσίας εξετάζεται πριν από αυτή της τοπικής αρμοδιότητας. Τέλος, η διεθνής δικαιοδοσία είναι απαραίτητη και στην

⁸⁰ Κεραμεύς/ Κονδύλης/ Νίκας (- Μακρίδου), ό.π., άρθρ.218, αριθ. 11, σελ. 469, Νικόλαος Θ. Νίκας, ό.π, σελ. 377, Ε. Μπαλογιάννη σε Χαρούλα Απαλαγάκη, ό.π., σελ. 712, Μιχαήλ Μαργαρίτης/ Άντα Μαργαρίτη, ό.π., σελ. 369, Κωνσταντίνος Ε. Μπέης, ό.π, σελ. 976, Κ. Φ. Καλαβρός, ό.π., σελ. 133.

⁸¹ ΜονΠρΜεσολ 108/2011, ΠολΠρΑθ 2820/2011, «Από τη διάταξη του άρθρου 218 ΚΠολΔ, κατά την οποία... συνάγεται ότι αιτήσεις του ίδιου ενάγοντα κατά του ίδιου εναγομένου μπορούν να ενωθούν στο ίδιο δικόγραφο αγωγής, εφόσον συντρέχουν οι ως άνω αναφερόμενες στη διάταξη προϋποθέσεις, αν δε, δεν υπάρχουν αυτές, μεταξύ των οποίων να υπάγονται στην τοπική αρμοδιότητα του ίδιου δικαστηρίου, διατάσσεται ο χωρισμός τους», ΝΟΜΟΣ.

⁸² Πάρις Στ. Αρβανιτάκης, Καθορισμός της διεθνούς Δικαιοδοσίας στη σώρευση αγωγών κατά το εσωτερικό δίκαιο και τη σύμβαση των Βρυξελλών (Με αφορμή την απόφαση ΠολΠρΘες 1900/1991), Αρμ 1992, σελ. 424.

περίπτωση της συνάφειας⁸³. Χαρακτηριστικό παράδειγμα η υπόθεση αναγνώρισης λύσης συμβολαιογραφικού προσυμφώνου αγοραπωλησίας, το οποίο υπεγράφη στην Αθήνα μεταξύ ενός Έλληνα και ενός κατοίκου του Ηνωμένου Βασιλείου, δυνάμει του οποίου ο πρώτος ανέλαβε την υποχρέωση να πωλήσει στον δεύτερο δύο οικόπεδα που βρίσκονται στη Λέσβο και ο δεύτερος προς εξασφάλισή του ενέγραψε δύο υποθήκες στα ως άνω οικόπεδα, ενώ κατέβαλε και ένα ποσό ως αρραβώνα. Με την ως άνω αναγνωριστική αγωγή ο ενάγων πωλητής σώρευσε αίτηση κατάπτωσης του αρραβώνα και διαγραφής των υποθηκών. Το Πολυμελές Πρωτοδικείο Αθηνών έκρινε εαυτό αρμόδιο να δικάσει τις αιτήσεις, γιατί αφενός ιδρύεται διεθνής δικαιοδοσία στο άρθρ.5 του Καν 44/2001 το οποίο προβλέπει *«πρόσωπο που έχει την κατοικία του στο έδαφος κράτους μέλους μπορεί να εναχθεί σε άλλο κράτος μέλος ως προς διαφορές εκ συμβάσεως, ενώπιον του δικαστηρίου του τόπου όπου εκπληρώθηκε ή οφείλει να εκπληρωθεί η παροχή»*, ο οποίος τόπος ανευρίσκεται μέσω του δικαίου που διέπει την σύμβαση, αφετέρου, αν και η αγωγή διαγραφής των υποθηκών ως αφορούσα εμπράγματο δικαίωμα έπρεπε να εισαχθεί στο Πρωτοδικείο Λέσβου, εντοπίζεται δεσμός συνάφειας μεταξύ των αιτήσεων, η οποία υπερισχύει της αποκλειστικής δωσιδικίας της τοποθεσίας του ακινήτου⁸⁴.

Εν κατακλείδι, έλλειψη δικαιοδοσίας των κρατικών δικαστηρίων συνεπάγεται και η υπαγωγή μίας διαφοράς στην διαιτησία. Το πολιτειακό δικαστήριο αποκλείεται από την εκδίκαση μίας διαφοράς για την οποία είναι σε ισχύ ρήτρα διαιτησίας, οπότε

⁸³ Πάρις Στ. Αρβανιτάκης, ό.π., σελ. 428-429.

⁸⁴ ΠολΠρΑθ 74/2014, ΝΟΜΟΣ «Αναφορικά, όμως, με τους κατοίκους χωρών, που έχουν προσχωρήσει στη Σύμβαση των Βρυξελλών της 27.9.1968 και στα δύο Πρωτόκολλα του Λουξεμβούργου της 3.6.1971 και της 9.10.1978, εφαρμόζεται, ως περιέχουσα ειδικές περί του θέματος διατάξεις, η Σύμβαση αυτή, όπως από 1.3.2002 αντικαταστάθηκε από τον Κανονισμό 44/2001 του Συμβουλίου της 22.12.2000, και όχι το άρθρο 33 ΚΠολΔ. Κατά το άρθρο 5 παρ. 1 στοιχ. α` του ανωτέρω Κανονισμού "πρόσωπο που έχει την κατοικία του στο έδαφος κράτους μέλους μπορεί να εναχθεί σε άλλο κράτος μέλος ως προς διαφορές εκ συμβάσεως, ενώπιον του δικαστηρίου του τόπου όπου εκπληρώθηκε ή οφείλει να εκπληρωθεί η παροχή". Ο τόπος εκπλήρωσης της παροχής προσδιορίζεται από το δίκαιο, που διέπει τη σύμβαση. Εξάλλου, κατά το άρθρο 218 παρ. 1 ΚΠολΔ προϋπόθεση του παραδεκτού της αντικειμενικής σώρευσης αγωγών στο ίδιο δικόγραφο είναι, μεταξύ άλλων, ότι όλες οι σωρευόμενες αγωγές υπάγονται στην τοπική αρμοδιότητα του ίδιου δικαστηρίου. Μία τέτοια κοινή αρμοδιότητα μπορεί να θεμελιώνεται στην ειδική αποκλειστική δωσιδικία της συνάφειας του άρθρου 31 ΚΠολΔ, που υπάρχει και σε περίπτωση, που οι περισσότερες σωρευόμενες αξιώσεις εντάσσονται στην ίδια έννομη σχέση ή συνδέονται με το δεσμό της προδικαστικότητας ή πηγάζουν από το ίδιο βιοτικό συμβάν ή το ίδιο ουσιώδες πραγματικό γεγονός και, αν δικάζονταν χωριστά, θα ήταν δυνατόν να οδηγήσουν σε ασυμβίβαστα μεταξύ τους αποτελέσματα. και υπερισχύει της αποκλειστικής κατ` άρθρο 29 παρ. 1 ΚΠολΔ δωσιδικίας της τοποθεσίας των ακινήτων. Η αποκλειστική δωσιδικία κατ` άρθρο 31 παρ. 1 ΚΠολΔ διατηρεί το προβάδισμα έναντι των άλλων αποκλειστικών δωσιδικιών.».

οφείλει να την παραπέμψει στο διαιτητικό δικαστήριο (άρθρ.264). Ομοίως οφείλει να πράξει και αν η ρήτρα διαιτησίας καταλαμβάνει μία ή περισσότερες από τις παραλλήλως και συμπλεκτικώς ασκούμενες αιτήσεις, διατάσσοντας τον χωρισμό τους από τις υπόλοιπες κατ' άρθρ.218παρ.2⁸⁵.

ε) Ταυτότητα είδους διαδικασίας (άρθρ.218παρ.1στ.δ')

Περαιτέρω, ο θεσμός της αντικειμενικής σώρευσης αγωγών απαιτεί το είδος της διαδικασίας εκδίκασης να είναι το ίδιο για όλες τις αιτήσεις⁸⁶. Δεν σωρεύονται παραδεκτά αιτήσεις η μία εκ των οποίων εκδικάζεται βάσει της τακτικής διαδικασίας και η άλλη βάσει κάποιας εκ των ειδικών διαδικασιών. Οι ειδικές διαδικασίες συνιστούν ολοκληρωμένο σύστημα παροχής δικαστικής προστασίας και δεν υπολείπονται της τακτικής σε εχέγγυα ορθοκρισίας. Καθιερώθηκαν από το νομοθέτη χάριν εξυπηρέτησης δικαιοπολιτικών σκοπών, λαμβανομένης υπ' όψιν και της ιδιαίτερης φύσεως των υποθέσεων που υπάγονται σε αυτές. Η ταχύτητα απονομής της δικαιοσύνης σε συνδυασμό με την αρχή της προφορικότητας που τις διακατέχει οδήγησαν στην επιδοκιμασία τους από την θεωρία, αλλά παρά τις σκέψεις για ενοποίηση τακτικής και ειδικής διαδικασίας, οι δύο διαδικασίες διατήρησαν την αυτοτελείά τους, ώστε να κρίνεται απαράδεκτη η σώρευση στο ίδιο δικόγραφο τέτοιων αιτήσεων⁸⁷. Εξάλλου, η σύγχυση αναφορικά με τις εφαρμοστέες διατάξεις θα ήταν αναπόφευκτη. Χάριν παραδείγματος από τη νομολογία αναφέρεται η υπ' αριθμ. 147 απόφαση του 2020 του Μονομελούς Πρωτοδικείου Πατρών, σύμφωνα με την οποία η αίτηση του ενάγοντος να συμπληρωθεί ως προς τα ποσοστά συνιδιοκτησίας των ιδιοκτησιών του η πράξη σύστασης οριζόντιας ιδιοκτησίας απαραδέκτως σωρεύεται με την αίτηση αναγνώρισης της συγκυριότητάς του κατά το νέο και

⁸⁵ Γεώργ. Π. Βερβενιώτης, *ό.π.*, σελ. 573.

⁸⁶ Κεραμεύς/ Κονδύλης/ Νίκας (- Μακρίδου), ΚΠολΔ Ι, *ό.π.*, άρθρ.218, αριθ. 12, σελ. 469, Νικόλαος Θ. Νίκας, *ό.π.*, σελ. 378, Ε. Μπαλογιάννη σε Χαρούλα Απαλαγάκη, *ό.π.*, σελ. 712, Μιχαήλ Μαργαρίτης/ Αντα Μαργαρίτη, *ό.π.*, σελ. 370, Κωνσταντίνος Ε. Μπέης, *ό.π.*, σελ. 976, Κ. Φ. Καλαβρός, *ό.π.*, σελ. 133, Βασίλης Αντ. Βαθρακοκοίλης, *ό.π.*, σελ. 1150, Σπυρ. Ευκλείδου, *ό.π.*, σελ. 21, σύμφωνα με τον οποίο υπό το τότε καθεστώς πολιτικής δικονομίας δεν ήταν δυνατή η σώρευση αιτήσεων όπου η μία ακολουθούσε τη συνοπτική και η άλλη την συνήθη διαδικασία.

⁸⁷ Λάμπρος Δ. Σινανιώτης, *Ειδικές Διαδικασίες κατά τον Κώδικα Πολιτικής Δικονομίας, Δίκαιο & Οικονομία*, Π. Ν. Σάκκουλας, Τρίτη Έκδοση, Αθήνα 2008, σελ. 1 επ., Καλλιόπη Θ. Μακρίδου, *Ειδικές Διαδικασίες στον Κώδικα Πολιτικής Δικονομίας μετά το ν. 4335/2015*, Εκδόσεις Σάκκουλα, Αθήνα- Θεσσαλονίκη, 2017, σελ. 3 επ.

διορθωμένο ποσοστό συνιδιοκτησίας και την αίτηση διόρθωσης μεταγενέστερης ανακριβούς εγγραφής στα κτηματολογικά φύλλα, διότι η μεν πρώτη εκδικάζεται κατά την διαδικασία των περιουσιακών διαφορών (άρθρ.614παρ.1), οι δε δεύτερες κατά την τακτική διαδικασία. Η συμπλήρωση της πράξης σύστασης οριζόντιων ιδιοκτησιών είναι διαφορά που ανακύπτει μεταξύ συνιδιοκτητών και ταυτόχρονα προκύπτει από τη σχέση οροφοκτησίας, οπότε ανήκει στην κατηγορία των διαφορών από οριζόντια ιδιοκτησία, οι οποίες υπάγονται στην ειδική διαδικασία των περιουσιακών διαφορών (άρθρ.614παρ.1), συνεπώς δεν πληρείται η προϋπόθεση του άρθρ.218παρ.1στ.δ⁸⁸. Αλλά ούτε και η παράλληλη άσκηση αξίωσης υπαγομένης

⁸⁸ ΜονΠρΠΑτρ 147/2020, ΝΟΜΟΣ, «Ωστόσο οι δύο αυτές αγωγές απαραδέκτως σωρεύονται στο ίδιο δικόγραφο, καθόσον δεν πληρείται η προϋπόθεση του άρθρου 218 παρ. 1 περ. δ' ΚΠολΔ, δηλαδή δεν υπάγονται στο ίδιο είδος διαδικασίας. Τούτο διότι, σύμφωνα και με όσα εκτέθηκαν στη μείζονα σκέψη, η μεν πρώτη εκδικάζεται κατά την Ειδική Διαδικασία των περιουσιακών διαφορών (άρθρα 614 επ. ΚΠολΔ), καθόσον πρόκειται για διαφορά, που έχει ανακύψει μεταξύ των οροφοκτητών, κατόπιν της καθ' όλα έγκυρης - και όχι ατελούς - σύστασης οριζοντίων ιδιοκτησιών... Η δε δεύτερη σωρευόμενη αγωγή του άρθρου 13 παρ.2 ν. 2664/1998, με την οποία επιδιώκεται η αναγνώριση του εμπράγματου δικαιώματος και η διόρθωση της μεταγενέστερης ανακριβούς εγγραφής στα κτηματολογικά φύλλα, εκδικάζεται, σύμφωνα με τα εκτεθέντα στη μείζονα σκέψη, κατά την παρούσα τακτική διαδικασία», ομοίως ΜονΠρΠΑτρ 277/2019, ΝΟΜΟΣ, σύμφωνα με την οποία δεν σωρεύονται παραδεκτά αίτηση επιστροφής εγγύησης, η οποία κατεβλήθη κατά τη σύναψη μισθωτικής σύμβασης και η καταβολή αποζημίωσης λόγω της άυλης εμπορικής αξίας που προσέδωσε η μίσθωση στο ακίνητο, με την αγωγή αποζημίωσης ηθικής βλάβης λόγω προσβολής της προσωπικότητας από ενέργειες οι οποίες εκφεύγουν της μισθωτικής σύμβασης, διότι οι πρώτες ακολουθούν την ειδική διαδικασία των μισθωτικών διαφορών ενώ η τελευταία την τακτική διαδικασία, ομοίως ΠολΠρΑθ 1415/2011, ΝΟΜΟΣ, όπου δικάζοντας ως Εφετείο δέχθηκε έφεση κατά ειρηνοδικειακής αποφάσεως, στην οποία το δικαστήριο εξέτασε την ουσία αίτησης αποζημίωσης λόγω αδικοπραξίας της εταιρείας η οποία κατά την εκτέλεση αποχετευτικών έργων δεν πήρε τις απαραίτητες προφυλάξεις και ο ενάγων διερχόμενος με το αυτοκίνητό του προσέκρουσε στο αυτοκίνητο ιδιοκτησίας της εταιρείας, διαφορά η οποία υπάγεται στην τακτική διαδικασία, και αίτησης αποζημίωσης λόγω διαφοράς από αυτοκίνητα, η οποία εκδικάζεται κατά την ειδική διαδικασία των άρθρ.614επ., ομοίως ΠολΠρΑθ 2382/2011, ΝΟΜΟΣ, η οποία έκρινε ότι η αίτηση ακύρωσης πράξης σύστασης οριζόντιας ιδιοκτησίας υπάγεται στην ειδική διαδικασία των περιουσιακών διαφορών (άρθρ.614παρ.1), ενώ αίτηση ακύρωσης πράξης γονικής παροχής εκδικάζεται κατά την τακτική διαδικασία, οπότε δεν μπορούν να σωρευθούν στο ίδιο δικόγραφο, ομοίως ΠολΠρΑθ 5799/2010, ΝΟΜΟΣ, όπου το δικαστήριο έκρινε ότι η αίτηση αποζημίωσης θετικής και αποθετικής ζημίας λόγω πρόωρης λύσης της μίσθωσης, εκδικαζόμενη κατά τις διατάξεις των μισθωτικών διαφορών δεν μπορεί να σωρευθεί με αίτηση ικανοποίησης ηθικής βλάβης λόγω δυσφήμισης, διότι αυτή η δεύτερη αίτηση εκδικάζεται κατά την τακτική διαδικασία, γι αυτό διέταξε τον χωρισμό τους, ώστε «η πρώτη εξ αυτών, τόσο κατά την κύρια βάση της που έχει ως αντικείμενο την αποκατάσταση της θετικής και αποθετικής ζημίας της ενάγουσας, όσο και κατά την επικουρική βάση της κατά τις διατάξεις περί αδικαιολόγητου πλουτισμού, στο αρμόδιο καθ' ύλην και κατά τόπον Μονομελές Πρωτοδικείο Αθηνών (άρθρα 16 αριθ. 1, 14§ 1 β' και 25 ΚΠολΔ), προκειμένου να δικαστεί κατά την προσηκούσα ειδική διαδικασία των μισθωτικών διαφορών, αφού λόγω της εφαρμογής διαφορετικών νομικών κανόνων δεν είναι δυνατή η εκδίκαση της αγωγής από το παρόν Δικαστήριο», ομοίως ΕφΑθ 9902/2005, ΝΟΜΟΣ, όπου το δικαστήριο έκανε δεκτή την έφεση κατά πρωτόδικης απόφασης, σύμφωνα με την οποία παραδεκτά ο ενάγων σώρευσε κατά του ίδιου

λόγου χάριν στην ειδική διαδικασία των αυτοκινητικών διαφορών με αξίωση η οποία εκδικάζεται σύμφωνα με τη διαδικασία των εργατικών διαφορών είναι εφικτή, διότι η κάθε αίτηση υπάγεται σε διαφορετική ειδική διαδικασία⁸⁹. Το τελευταίο αυτό ζήτημα αμφισβητήθηκε μετά την εισαγωγή του Ν. 4335/2015 με το επιχείρημα ότι ο νομοθέτης διέπλασε δύο ευρύτερες κατηγορίες ειδικών διαδικασιών, αυτή των περιουσιακών και αυτή των οικογενειακών διαφορών, οι οποίες αποτελούνται από υποκατηγορίες. Η διαμόρφωση του κώδικα πολιτικής δικονομίας με βασική διάταξη το άρθρ.591, στην οποία στεγάζονται οι κοινές διατάξεις για όλες τις ειδικές διαδικασίες, το δεύτερο κεφάλαιο με ξεχωριστές διατάξεις για τις διαφορές από την οικογένεια, τον γάμο και την ελεύθερη συμβίωση και το τρίτο κεφάλαιο με ξεχωριστές διατάξεις για τις περιουσιακές διαφορές, συνηγορεί υπέρ της σώρευσης αιτήσεων εκδικαζόμενων βάσει διαφορετικών ειδικών διαδικασιών, αρκεί να ανήκουν στην ίδια βασική κατηγορία, όπως επισημάνθηκαν. Ο αντίλογος στην ως άνω άποψη, ο οποίος φαίνεται πειστικότερος, επισημαίνει πως σκοπός του νομοθέτη ήταν η συστηματοποίηση των ειδικών διαδικασιών και η νομοτεχνική τους διάρθρωση. Ο Ν. 4335/2015, παρά τις μεταβολές που επέφερε στις ειδικές διαδικασίες, και την ομοιογένεια που επέτυχε σε αυτές, δεν αποσκοπούσε στην εξάλειψη της αυτοτέλειας τους και στην αντικατάσταση των επιμέρους από δύο βασικές κατηγορίες. Αν συνέβαινε αυτό η αντικειμενική σώρευσή τους θα ήταν θεμιτή και το άρθρ.610, σύμφωνα με το οποίο επιτρέπεται η σώρευση διαφορών του άρθρ.592αρ.3 με τις διαφορές των άρθρ.592αρ.1 και 2 θα είχε απολέσει το λόγο ύπαρξης του⁹⁰.

Επίσης, διαφορετικό είδος διαδικασίας συνιστά η εκουσία δικαιοδοσία σε σχέση με τις προαναφερθείσες κατ' αντιδικία διαδικασίες, άρα η συνένωση αίτησης έκδοσης κληρονομητηρίου με την διεκδικητική αγωγή δεν είναι εφικτή, χωρίς να επέλθει η κύρωση του άρθρ.218παρ.2, δηλαδή ο χωρισμός των αιτήσεων⁹¹.

Διαφορετική είναι η αντιμετώπιση αιτήσεων, οι οποίες εκδικάζονται βάσει των διατάξεων για τις μικροδιαφορές, τη λογοδοσία και τη διανομή. Κατά κρατούσα

εναγομένου αίτηση από εργατική διαφορά, εκδικαζόμενη κατά την ειδική διαδικασία των εργατικών διαφορών, με αίτηση επιστροφής δανείου, το οποίο όμως δεν προέκυπτε από την σύμβαση εργασίας, οπότε εκδικαζόταν κατά την τακτική διαδικασία.

⁸⁹ Στέφανος Ι. Δεληκωστόπουλος- Λάμπρος Δ. Σινανιώτης, Ερμηνεία (κατ' άρθρον) Κώδικος Πολιτικής Δικονομίας, Β', ΑΛΦΑ ΔΕΛΤΑ Εκδόσεις, Αθήνα, 1969, σελ. 152.

⁹⁰Αν. Πλεύρη σε Χαρούλα Απαλαγάκη, ό.π., σελ. 1840, Καλλιόπη Θ. Μακρίδου, ό.π., σελ. 7-10, Παναγιώτης Σ. Γιαννόπουλος, Οι ειδικές διαδικασίες του ΚΠολΔ μετά το ν. 4335/2015, ΕΠολΔ 2015, σελ. 473-474.

⁹¹ Σταύρος Ι. Σταυρόπουλος, ό.π., σελ. 363.

άποψη σε θεωρία και νομολογία οι ανωτέρω διαδικασίες, δεν καθιερώνουν ειδική διαδικασία με την έννοια των άρθρ.614επ., αλλά συνιστούν ειδικές διατάξεις, ειδοποιός διαφορά των οποίων είναι ότι εισάγουν αποκλίσεις από την τακτική διαδικασία⁹². Ως εκ τούτου ορθώς ενώνονται στο ίδιο δικόγραφο αίτηση που ακολουθεί τις διατάξεις της διανομής με αίτηση υπαγόμενη στην τακτική διαδικασία⁹³. Παρ' όλα αυτά, η νέα διαρθρωμένη τακτική διαδικασία οδηγεί ορισμένους θεωρητικούς στην άποψη ότι δύσκολα πλέον αυτή συμβιβάζεται με τους κανόνες των μικροδιαφορών⁹⁴. Το ζήτημα στασιαζόταν ήδη από την πρώτη στιγμή καθιέρωσης των μικροδιαφορών με το ν.δ. 9/16-11-1925. Με αυτό το νομοθετικό διάταγμα καθιερώθηκε για πρώτη φορά στην ελληνική πολιτική δικονομία η διαδικασία των μικροδιαφορών και έλαβε τον χαρακτήρα αυτοτελούς ειδικής διαδικασίας και μάλιστα υποχρεωτικής, με την έννοια ότι εφαρμόζονταν σε κάθε διαφορά, η οποία υπαγόταν στο πεδίο εφαρμογής της. Ωστόσο η συντακτική επιτροπή του κώδικα πολιτικής δικονομίας απομακρύνθηκε από αυτή τη θεώρηση και προσέδωσε στις διατάξεις των μικροδιαφορών τον χαρακτήρα ειδικών διατάξεων, περισσότερο απλοποιημένων συγκριτικά με την τακτική διαδικασία, και όχι τον χαρακτήρα ιδιαίτερης κατηγορίας υποθέσεων⁹⁵. Ακόμη όμως και υπό αυτό το καθεστώς εξακολουθούσε να επικρατεί η γνώμη ότι οι μικροδιαφορές καθιερώνουν ειδική διαδικασία, αλλά και αν θεωρούνταν ειδική διαδικασία η συγχώνευσή τους με την τακτική δεν ήταν εφικτή εξαιτίας σημαντικών διαφοροποιήσεων κυρίως στην απόδειξη των ισχυρισμών. Κυρίαρχη όμως άποψη ήταν αυτή που αποδεχόταν την σώρευση αιτήσεων μικροδιαφορών και τακτικής διαδικασίας υπό τον όρο ότι θα εφαρμόζονταν ταυτόχρονα και τα άρθρα των πρώτων⁹⁶. Εν συνεχεία, και πριν από το Ν.4335/2015, υποστηριζόταν ότι το γεγονός πως οι διατάξεις των μικροδιαφορών δεν εισάγουν ειδική διαδικασία δεν πρέπει να οδηγεί άνευ ετέρου στο συμπέρασμα ότι

⁹² Βλ. ΠολΠρΑθ 3400/2010 για τις διατάξεις της διανομής, ΑΠ 932/2004 για τις διατάξεις περί μικροδιαφορών και ΕφΑθ 3486/2002, ΝΟΜΟΣ, για τις διατάξεις λογοδοσίας.

⁹³ Κεραμεύς/ Κονδύλης/ Νίκας (- Μακρίδου), ΚΠολΔ Ι, ό.π., άρθρ.218, αριθ. 12, σελ. 469, Νικόλαος Θ. Νίκας, ό.π, σελ. 378, Μιχαήλ Μαργαρίτης/ Άντα Μαργαρίτη, ό.π, σελ. 370, Κωνσταντίνος Ε. Μπέης, ο.π , σελ. 976, Βασίλης Αντ. Βαθρακοκόιλης, ό.π., σελ. 1150, Σταύρος Ι. Σταυρόπουλος, ό.π., σελ. 364.

⁹⁴ Ε. Μπαλογιάννη σε Χαρούλα Απαλαγάκη, ό.π., σελ. 713.

⁹⁵ Βασίλειος Φούρκας- Γεώργιος Δελής, Το δίκαιο των μικροδιαφορών στην ημεδαπή και τις χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης, Αρμ 2019, σελ. 501-502, Στυλιανός Γ. Βλαστός, ΠολΔ 246- Σώρευσις αγωγής δικαζομένης κατά την τακτικήν διαδικασίαν και αγωγής δικαζομένης ως μικροδιαφοράς, Δ 1974, σελ. 160, Κωνσταντίνος Δ. Κεραμεύς, Ειδικές διαδικασίες και ειδικές διατάξεις για τις μικροδιαφορές, Αρμ 1981, σελ. 2-3.

⁹⁶ Στυλιανός Γ. Βλαστός, ό.π., σελ. 160.

μπορούν τέτοιες αξιώσεις να σωρευθούν αντικειμενικά με αιτήσεις τακτικής διαδικασίας. Κρίσιμο στοιχείο δεν είναι η απόδοση της ονομασία «ειδικής διαδικασίας» από τον νομοθέτη, αλλά η απόκλιση που θεσπίζουν από την τακτική διαδικασία. Εξάλλου, όταν σωρεύονται αντικειμενικά οι ως άνω αιτήσεις εφαρμόζονται εξ ολοκλήρου οι διατάξεις της τακτικής διαδικασίας και παραμερίζονται οι κανόνες των άρθρ.466-471, όπως για παράδειγμα ο κανόνας του ανέκκλητου (άρθρ.512). Γι αυτό το λόγο προτείνεται η παράλληλη άσκηση αιτήσεων τακτικής διαδικασίας και διατάξεων μικροδιαφορών μόνο όταν οι αιτήσεις προέρχονται από την ίδια έννομη σχέση, και όχι γενικά σε κάθε περίπτωση⁹⁷. Ωστόσο, όπως προειπώθηκε, η επικρατούσα γνώμη, και πριν, αλλά και έπειτα από το Ν. 4335/2015, τάσσεται υπέρ της σώρευσης αιτήσεων τακτικής διαδικασίας και μικροδιαφορών με ταυτόχρονο παραμερισμό των διατάξεων των άρθρ.466-471⁹⁸.

Όσον αφορά την εφαρμογή των μικροδιαφορών στο πλαίσιο ειδικών διαδικασιών, κατά την σύνταξη του κώδικα πολιτικής δικονομίας, ήταν θεμιτή λόγω της οικονομίας χρόνου και δαπάνης που εξασφάλιζαν. Επίσης, η εισαγωγική διάταξη των ειδικών διαδικασιών, η οποία παρέπεμπε στην εφαρμογή των διατάξεων της τακτικής διαδικασίας, αν δεν αντιτίθενται στους ειδικότερους κανόνες τους, περιελάμβανε και τις διατάξεις των μικροδιαφορών. Εν συνεχεία όμως, μεσολάβησε το νομοθετικό διάταγμα 958/1971, το οποίο ρητώς απέκλεισε την εφαρμογή των μικροδιαφορών κατά την εκδίκαση διαφορών πιστωτικών τίτλων, εργατικών διαφορών και των διαφορών από αμοιβές (άρθρ. 642, 666παρ.3 και 681εδ.γ')⁹⁹. Σκοπός του νομοθέτη ήταν να θωρακίσει την αυτονομία των διατάξεων των μικροδιαφορών και να τις διαχωρίσει από την τακτική διαδικασία¹⁰⁰. Η ρύθμιση αυτή σε συνδυασμό με την βούληση του νομοθέτη είχε ως αποτέλεσμα τον εν γένει αποκλεισμό των διατάξεων των μικροδιαφορών από τις ειδικές διαδικασίες, για τις οποίες δεν υπήρχε ειδική πρόβλεψη, συνεπώς ανέκυπταν αμφισβητήσεις, χωρίς

⁹⁷ Κεραμεύς/ Κονδύλης/ Νίκας (- Ορφανίδης), ΚΠολΔ Ι, ό.π., άρθρ. 466, σελ. 828-829.

⁹⁸ Παναγιώτης Σ. Γιαννόπουλος, Οι διατάξεις περί μικροδιαφορών μετά τη μεταρρύθμιση του Ν. 4335/2015, Αρμ 2017, σελ. 734, Ι. Μιχαηλίδης σε Χαρούλα Απαλαγάκη, ό.π., σελ. 1276, παρά τις εύλογες επιφυλάξεις έπειτα από την ριζικά αναδιαμόρφωση της τακτικής διαδικασίας με το Ν. 4335/2015.

⁹⁹ ΕιρΡοδ 64/2004, ΝΟΜΟΣ.

¹⁰⁰ Κωνσταντίνος Δ. Κεραμεύς, ό.π., σελ. 90 επ, όπου ο συγγραφέας υποστηρίζει ότι ο ως άνω νομοθετικός σκοπός τελικά πρέπει να οδηγήσει στο συμπέρασμα ότι οι κανόνες των μικροδιαφορών πρέπει να συνιστούν αυτοτελή διαδικασία, διακριτή από την τακτική, αλλά και από κάθε ειδική, ανεξάρτητη και ισότιμη με τις προαναφερθείσες.

βέβαια να λείπουν και οι φωνές, οι οποίες διατείνονταν ότι εφόσον ρητή διάταξη δεν εξαιρεί τις μικροδιαφορές από τις υπόλοιπες ειδικές διαδικασίες, τότε εφαρμόζονται σε αυτές¹⁰¹¹⁰². Παρ' όλα αυτά, ο Ν. 4335/2015 επέφερε την κατάργηση των άρθρ.642, 666παρ.3 και 681εδ.γ', οπότε μάλλον ορθότερα πρέπει να θεωρηθεί εφικτή η παράλληλη εφαρμογή των ειδικών διαδικασιών με τις διατάξεις των μικροδιαφορών, συνεπώς και η σόρευση τέτοιων αιτήσεων¹⁰³¹⁰⁴. Επίσης, αν και η κρατούσα γνώμη εξακολουθεί να τονίζει τον χαρακτήρα των μικροδιαφορών ως αποκλίσεις της τακτικής διαδικασίας, εντούτοις η διατήρηση της προφορικότητας της συζήτησης υποθέσεων των πρώτων σε αντιδιαστολή με την έγγραφη διαδικασία της δεύτερης, τις κάνει να ομοιάζουν περισσότερο με την άμεση και ταχεία διαδικασία των περιουσιακών διαφορών¹⁰⁵. Βέβαια, η νομολογία εξακολουθεί να παραμένει διχασμένη¹⁰⁶.

¹⁰¹ Ι. Μιχαηλίδης σε Χαρούλα Απαλαγάκη, ό.π., σελ. 1275, όπου η αμφισβήτηση αφορούσε τις αυτοκινητικές και τις μισθωτικές διαφορές. Στις γαμικές διαφορές και στις διαφορές μεταξύ γονέων και τέκνων δεν ετίθετο ζήτημα, διότι υπάγονταν στην υλική αρμοδιότητα του Μονομελούς Πρωτοδικείου.

¹⁰² Χαρακτηριστική για την εν λόγω διχονομία η ΕιρΚω 71/2015, ΝΟΜΟΣ, «*Αμφισβητείται αν οι διατάξεις των μικροδιαφορών εφαρμόζονται και στο πλαίσιο των ειδικών διαδικασιών. Συγκεκριμένα προβλέπεται ρητά η μη εφαρμογή των διατάξεων περί μικροδιαφορών στις ειδικές διαδικασίες των πιστωτικών τίτλων, των εργατικών διαφορών και των διαφορών από αμοιβές για παροχή εργασίας, ενώ για τις λοιπές διαδικασίες, η κρατούσα και ορθότερη, κατά την άποψη του παρόντος Δικαστηρίου, άποψη είναι ότι οι διατάξεις των μικροδιαφορών δεν εφαρμόζονται ούτε στις λοιπές ειδικές διαδικασίες, λόγω των ειδικότερων διατάξεων που έχουν θεσπιστεί στα πλαίσια των ειδικών διαδικασιών για τη συγκεκριμένη φύση διαφοράς.*».

¹⁰³ Παναγιώτης Σ. Γιαννόπουλος, ό.π., σελ. 735-736, Αθανάσιος Κρητικός, παρατηρήσεις επί της ΕιρΦλωρ 49/2017, ΕφΑΔ&ΠολΔ 2017, σελ. 1062 επ, οι ειδικές διατάξεις των μικροδιαφορών κατά ορθότερη μάλλον άποψη πρέπει να εφαρμόζονται στην ειδική διαδικασία των διαφορών από ζημίες αυτοκινήτων, με επιχείρημα εκ του άρθρ.591παρ.1, Ι. Μιχαηλίδης σε Χαρούλα Απαλαγάκη, ό.π., σελ. 1275, υπό την προϋπόθεση ότι οι διατάξεις των μικροδιαφορών μπορούν να συμβιβαστούν με τις ιδιάζουσες ρυθμίσεις των ειδικών διαδικασιών. Όπως και κατά την σύνταξη του κώδικα πολιτικής δικονομίας, έτσι και υπό το ισχύον δίκαιο η εισαγωγική διάταξη των ειδικών διαδικασιών συμπεριλαμβάνει στην παραπομπή τις διατάξεις περί μικροδιαφορών.

¹⁰⁴ Ομοίως ισχύει και για τις διατάξεις της λογοδοσίας, διότι όταν με την αγωγή λογοδοσίας σωρεύεται και αίτηση καταβολής καταλοίπου είναι δυνατό να υπάγεται αυτή σε ειδική διαδικασία, βλ. ΠολΠρΘεσσαλ 3972/2017, ΝΟΜΟΣ, «*Αν όμως ζητείται συγκεκριμένο κατάλοιπο, τότε η αρμοδιότητα καθορίζεται ανάλογα με το ύψος του αιτούμενου ποσού ή ανάλογα με το είδος της διαδικασίας, όταν αυτή υπάγεται σε ειδική διαδικασία... Αν δεν σωρευθεί η αγωγή καταβολής καταλοίπου η δίκη ακολουθεί σε κάθε περίπτωση τους κανόνες της τακτικής διαδικασίας, χωρίς εφαρμογή των ειδικότερων σχετικών διατάξεων των άρθρων 473επ. ΚΠολΔ.*».

¹⁰⁵ Βασίλειος Φούρκας- Γεώργιος Δελής, ό.π., σελ. 512-515.

¹⁰⁶ ΕιρΚαβαλ 10/2019, ΝΟΜΟΣ, κατά της συνεφαρμογής των ειδικών διαδικασιών με τις μικροδιαφορές με κυριότερα επιχειρήματα ότι αποτελούν απόκλιση από την γενική (τακτική) διαδικασία, ότι η θέσπιση ειδικών διαδικασιών εξέρχεται των ορίων της αυτονομίας της ιδιωτικής βούλησης και οι διάδικοι δεν μπορούν να τις παρακάμψουν ούτε με συμφωνία, ότι η κατάργηση των άρθρ.642 και 666παρ.3 δεν οδηγεί στο αντίθετο

στ) Η σύγχρονη εκδίκασή τους να μην επιφέρει σύγχυση (άρθρ.218παρ.1στ.ε')

Έκτη και τελευταία προϋπόθεση, αρνητική αυτή τη φορά, καθώς η στοιχειοθέτησή της έχει ως συνέπεια τον χωρισμό των παραλλήλως ασκηθέντων αιτήσεων, είναι η σύγχρονη εκδίκασή τους να μην επιφέρει σύγχυση. Συντρεχουσών όλων των υπολοίπων όρων το δικαστήριο διαπιστώνει ότι η σώρευση των αιτήσεων δεν προάγει τον σκοπό του νομοθέτη, ήτοι την οικονομία της δίκης, αντιθέτως επιβραδύνει την διαδικασία και περιπλέκει την υπόθεση, οπότε διατάσσει τον χωρισμό τους. Έτσι, το Μονομελές Πρωτοδικείο Αθηνών διέταξε τον χωρισμό της αίτησης αναγνώρισης του δικαιώματος επικαρπίας της πρώτης ενάγουσας και ψιλής κυριότητας των άλλων δύο εναγόντων από την σωρευόμενη ανακοπή κατά της επαναληπτικής περίληψης κατασχετήριας έκθεσης ακινήτου, με την αιτιολογία ότι παρ' όλο που οι δύο αιτήσεις υπάγονται στο ίδιο είδος διαδικασίας, κατά την εκδίκασή τους επέρχεται σύγχυση. Η σύγχυση δε έγκειται στην δικονομική θέση των καθ' ων η ανακοπή- εναγομένων και τη μη εμφάνισή τους ενώπιον του δικαστηρίου, καθώς για την κρίση της τριτανακοπής οι καθ' ων η ανακοπή θεωρούνται παρόντες και οι ισχυρισμοί τους εξετάζονται πλήρως, ενώ για την κρίση της αναγνωριστικής αγωγής δικάζονται ερήμην και οι πραγματικοί ισχυρισμοί των εναγόντων θεωρούνται ομολογημένοι¹⁰⁷. Βέβαια, η επερχόμενη σύγχυση μπορεί να αφορά και την ουσία της υπόθεσης. Η δικαστική κρίση περί συγχύσεως είναι αναίρετικώς ανέλεγκτη¹⁰⁸. Στην πράξη, ο χωρισμός σωρευόμενων αξιώσεων δεν συναντάται συχνά εξαιτίας της πρόκλησης σύγχυσης.

Στο σημείο αυτό ολοκληρώνεται η έρευνα των προϋποθέσεων παραδεκτής αντικειμενικής σώρευσης. Εφόσον πληρούνται το σύνολο αυτών, οι σωρευόμενες αιτήσεις συνεκδικάζονται χωρίς όμως η μία να επηρεάζει την έκβαση της άλλης. Η διαδικασία είναι κοινή, αλλά εξωτερική, γι αυτό εκάστη αίτηση διατηρεί την

συμπέρασμα, ότι λόγω του Ν.4335/2015 οι ειδικές διαδικασίες είναι ασύμβατες με τις μικροδιαφορές και τέλος ότι οι κανόνες περί μικροδιαφορών συνιστούν θεσμική εξαίρεση, η ισχύς της οποίας δεν μπορεί χωρίς ρητή νομοθετική πρόβλεψη να εφαρμοστεί γενικώς ως νέα ολοκληρωμένη διαδικασία. Ομοίως ΕιρΡοδ 1/2015, 4/2016, ΝΟΜΟΣ. Αντιθ. ΕιρΡοδ 44/2017, ΝΟΜΟΣ, όπου εφαρμόζονται οι διατάξεις περί μικροδιαφορών στην ειδική διαδικασία των μισθωτικών διαφορών, με παράλληλο παραμερισμό την κατάθεση προτάσεων, οι οποίες δεν είναι υποχρεωτικές στις μικροδιαφορές.

¹⁰⁷ ΠολΠρΑθ 69/2013, ΝΟΜΟΣ.

¹⁰⁸ Στέφανος Ι. Δεληκωστόπουλος- Λάμπρος Δ. Σιναιώτης, ό.π., σελ. 152, Βασίλης Αντ. Βαθρακοκόιλης, ό.π., σελ. 1150.

αυτονομία της, κρίνεται χωριστά από την άλλη, για παράδειγμα οι διαδικαστικές της προϋποθέσεις, η τυχόν παραίτηση, το εκκλητό, και επ' αυτής εκδίδεται απόφαση. Μάλιστα εκδίδεται απόφαση, η οποία περιλαμβάνει τόσες διατάξεις, όσες και οι αιτήσεις παροχής δικαστικής προστασίας και από την κάθε μία εκλύεται δεδουλευμένο¹⁰⁹. Ο αμιγώς δικονομικός θεσμός της αντικειμενικής σώρευσης αγωγών αφορά αποκλειστικά την διαδικασία της δίκης και αποσκοπεί στην οικονομία αυτής, χωρίς να επιφέρει συνέπειες στην ουσία των υποθέσεων. Γι αυτό εξάλλου σε κάθε αίτηση η ιστορική βάση, η νομική βάση και το αίτημα πρέπει να εκτίθενται με σαφήνεια και πληρότητα, ως θα συνέβαινε αν ασκούσαν μεμονωμένα. Επίσης, για κάθε μία εξ αυτών κατατίθεται χωριστό δικαστικό ένσημο. Επομένως, η επιρροή της αντικειμενικής σώρευσης των αγωγών στην ουσία της υπόθεσης περιορίζεται στην διευκόλυνση της συνολικής εξομάλυνσης των διαφορών μεταξύ των ίδιων διαδίκων¹¹⁰. Κλείνοντας το ζήτημα των όρων του άρθρ.218 επισημαίνεται ότι η συνδρομή τους εξετάζεται αυτεπαγγέλτως από το δικαστήριο¹¹¹.

V. ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑΤΑ ΠΑΡΑΔΕΚΤΗΣ ΑΝΤΙΚΕΙΜΕΝΙΚΗΣ ΣΩΡΕΥΣΗΣ ΑΓΩΓΩΝ

Το αρμόδιο δικαιοδοτικό όργανο κάθε φορά που φέρεται ενώπιον του διαφορά, η οποία εκκινεί με αγωγικό δικόγραφο, όπου σωρεύονται περισσότερα αιτήματα παροχής δικαστικής προστασίας, εξετάζει μία προς μία τις προαναφερθείσες προϋποθέσεις και αναλόγως κρίνει παραδεκτή ή απαράδεκτη την αντικειμενική σώρευση. Έτσι, έχει κριθεί ότι παραδεκτώς σωρεύονται αίτηση απόδοσης της χρήσεως μισθίου, αίτηση αναγνώρισης του αντικειμενικού μισθώματος και αίτηση καταβολής του καθυστερούμενου μισθώματος, όπως προκύπτει από σύμβαση

¹⁰⁹ Κωνσταντίνου Φ. Καλαβρού, Γνωμοδότηση, Αντικειμενική σώρευση αγωγών- δεδουλευμένο- δεδουλευμένο για δικονομικό ζήτημα- απόρριψη της αγωγής λόγω αοριστίας, περιεχόμενο του δεδουλευμένου- απόρριψη αναγνωριστικής αγωγής λόγω έλλειψης εννόμου συμφέροντος, περιεχόμενο του δεδουλευμένου- εξώδικη ομολογία, Δ 16, σελ. 718.

¹¹⁰ Σπυρ. Ευκλείδης, ό.π., σελ. 22, Στέφανος Ι. Δεληκωστόπουλος- Λάμπρος Δ. Σινανιώτης, ό.π., σελ. 153, Γεώργιου Θ. Ράμμου, Εγχειρίδιον Αστικού Δικονομικού Δικαίου, Τόμος Πρώτος, Εκδοτικός Οίκος Αντ. Ν. Σάκκουλα, Αθήναι, 1978, σελ. 444.

¹¹¹ Βασίλης Αντ. Βαθρακοκύλης, ό.π., σελ. 1150, Στέφανος Ι. Δεληκωστόπουλος- Λάμπρος Δ. Σινανιώτης, ό.π., σελ. 153.

εμπορικής μίσθωσης, οι οποίες εισήχθησαν στο Μονομελές Πρωτοδικείο Πειραιά¹¹². Επίσης, ο δωρητής ενάγων δύναται να ασκήσει στο Πολυμελές Πρωτοδικείο παραλλήλως και σωρευτικώς αγωγή αναγνώρισης νόμιμου λόγου ανάκλησης δωρεάς και αγωγή απόδοσης των δωρηθέντων βάσει αδικαιολόγητου πλουτισμού. Αν δε ο εναγόμενος δωρεοδόχος αρνείται να επιστρέψει τα δωρηθέντα, μπορεί να εναχθεί σωρευτικώς και για καταδίκη σε δήλωση βούλησης¹¹³. Έτερα παραδείγματα αποτελούν η αντικειμενική σώρευση αγωγής διανομής και αγωγής απόδοσης των ωφελημάτων, αγωγής αναγνώρισης συγκυριότητας και ενοχικής αγωγής αναγνώρισης των συγκυρίων ως δικαιούχων αποζημίωσης απαλλοτρίωσης, αγωγής αναγνώρισης της συννομής, αποβολής από τη συννομή και διεκδικητικής αγωγής συγκυριότητας, αλλά και αρνητικής αναγνωριστικής αγωγής απόσβεσης πραγματικής δουλείας και αρνητικής αγωγής παύσης ασκήσεως της δουλείας και παράλειψής της στο μέλλον¹¹⁴. Τέλος, ορθώς ο ενάγων σώρευσε και άσκησε στο Πολυμελές Πρωτοδικείο αγωγή ακύρωσης δημόσιας διαθήκης, αναγνώρισης του εξ αδιαθέτου κληρονομικού δικαιώματος, αγωγή περί κλήρου και απόδοσης καρπών και ωφελημάτων¹¹⁵.

VI. ΣΥΝΕΠΕΙΕΣ ΜΗ ΠΛΗΡΩΣΗΣ ΤΩΝ ΠΡΟΫΠΟΘΕΣΕΩΝ ΑΝΤΙΚΕΙΜΕΝΙΚΗΣ ΣΩΡΕΥΣΗΣ ΑΓΩΓΩΝ- ΧΩΡΙΣΜΟΣ ΑΙΤΗΣΕΩΝ (άρθρ.218παρ.2)

Των προϋποθέσεων του άρθρ.218 ακολουθεί ο έλεγχος των επερχόμενων συνεπειών, αν ελλείπει μία θετική προϋπόθεση ή συντρέχει μία αρνητική. Όπως έχει επανειλημμένως σημειωθεί το δικαστήριο διατάσσει το χωρισμό των αιτήσεων και στο ενδεχόμενο υλικής ή τοπικής αναρμοδιότητας εφαρμόζονται τα άρθρ.46 και 47 περί παραπομπής. Η απόφαση λαμβάνεται είτε αυτεπαγγέλτως, είτε ύστερα από αίτηση του διαδίκου, κατά του οποίου στρέφεται το εισαγωγικό δικόγραφο. Ωστόσο, σκόπιμη κρίνεται η ανάλυση των αποτελεσμάτων χωριστά και μεμονωμένα για

¹¹² ΕφΠειρ 1316/1999, ΝΟΜΟΣ.

¹¹³ ΑΠ 545/2013, ΠολΠρΑθ 484/2014, ΝΟΜΟΣ.

¹¹⁴ ΠολΠρΘεσσαλ 12172/2013, ομοίως ΠολΠρΑθ 770/2011 και ΜονΠρΚαβ 12/2014, ΜονΠρΠατρ 121/2020, ΠολΠρΡοδ 180/2013 και ΠολΠρΑθ 1473/2015, όπου παραδεκτή λόγω συνάφειας, αντίστοιχα.

¹¹⁵ ΠολΠρΘεσσαλ 24732/2012, ΜονΠρΑθ 1661/2013, ΝΟΜΟΣ.

έκαστο απαιτούμενο από τη διάταξη όρο, με σκοπό να καταγραφούν πληρέστερα οι ιδιομορφίες αυτών.

Αρχικά, όταν οι παραλλήλως ασκούμενες αιτήσεις αντιφάσκουν μεταξύ τους το αποτέλεσμα διαφοροποιείται αναλόγως του σημείου εντοπισμού της αντίφασης. Είναι δυνατό, δηλαδή, να υφίστανται είτε αντιφατικοί πραγματικοί ισχυρισμοί, είτε αντιφατικά αιτήματα, τα οποία στηρίζονται σε αντιφατικούς ισχυρισμούς, είτε αποκλειστικά αντιφατικά αιτήματα, τα οποία στηρίζονται σε ισχυρισμούς οι οποίοι δεν αντιφάσκουν. Σύμφωνα με την νομική επιστήμη η προβολή αντιφατικών ισχυρισμών καταστρατηγεί το καθήκον αληθείας, γι αυτό σκόπιμη θεωρείται η απόρριψη τους και κατά συνέπεια η απόρριψη των αιτήσεων ως απαράδεκτων. Για την επίλυση του ζητήματος έχει προταθεί μία πιο επιεικής για τον ενάγοντα εναλλακτική, αυτή της απόρριψης του δεύτερου χρονικά προταθέντος ισχυρισμού. Η κριτική στην προρρηθείσα εναλλακτική συνοψίζεται στο ότι το απαράδεκτο προκαλείται από τον συνδυασμό των ισχυρισμών και όχι από τον επόμενο χρονικά προταθέντα, ώστε η απόρριψη μόνο του τελευταίου να μην θεωρείται ορθή δογματικά¹¹⁶.

Η μεταχείριση των αντιφατικών αιτημάτων ερειδομένων επί μη αντιφατικών πραγματικών ισχυρισμών διαφέρει, καθώς τα αιτήματα δεν συνιστούν κρίση για την αλήθεια πραγματικού ισχυρισμού. Μέσω του αιτήματος ο διάδικος ανακοινώνει γνωστοποιεί την βούληση του στο δικαστήριο, αιτείται τη διάταξη της έννομης συνέπειας που θεωρεί ότι δικαιούται. Έτσι, το καθήκον αληθείας δεν καταστρατηγείται και ο δικονομικός νομοθέτης θέτει ως κύρωση τον χωρισμό των αντιφατικών αιτημάτων, όχι το απαράδεκτο (άρθρ.218παρ.2). Ο χωρισμός λοιπόν προκύπτει από την αδυναμία συνύπαρξης και ικανοποίησης αμφοτέρων των αλληλοαποκλειόμενων αιτημάτων¹¹⁷. Έτσι, παρέχεται στον ενάγοντα η δυνατότητα να επιλέξει ποια από τις αντιφατικές αιτήσεις θα ασκήσει. Ωστόσο, στην πράξη ορισμένες φορές το δικαστήριο λειτουργώντας με γνώμονα την οικονομία της δίκης και το αληθινό συμφέρον του διαδίκου κρατεί και δικάζει την προτασόμενη αίτηση. Αυτό συμβαίνει ιδίως όταν μία αίτηση είναι προφανώς αβάσιμη, καθώς το παραδεκτό

¹¹⁶ Γεώργιος Ν. Διαμαντόπουλος, ό.π., σελ. 463 επ.

¹¹⁷ Ε. Μπαλογιάννη σε Χαρούλα Απαλαγάκη, ό.π., σελ. 713, Κεραμεύς/ Κονδύλης/ Νίκας (- Μακρίδου), ΚΠολΔ I, ό.π., άρθρ.218, αριθ. 8, σελ. 468-469.

και το νόμο βάσιμο εξετάζονται προγενέστερα της αντίφασης¹¹⁸. Ο δικαστής θα μπορούσε, στο πλαίσιο του καθήκοντος καθοδήγησης των διαδίκων ώστε να διασαφήσουν τους ισχυρισμούς τους (άρθρ.236), να ζητήσει από τον ενάγοντα να επιλέξει μία εκ των σωρευόμενων αντιφατικών αιτήσεων, για την οποία είναι αρμόδιο και να προχωρήσει στην εκδίκασή της. Δεν δύναται όμως να επιλέξει εκείνος αν και ποια θα εκδικαστεί στην προκειμένη δικάσιμο, εκτός αν κάτι τέτοιο προκύπτει από το αγωγικό δικόγραφο, όχι απλώς από την πρόταξη μίας εκ των υπολοίπων¹¹⁹. Βάσει των ανωτέρω το Πολυμελές Πρωτοδικείο Αθηνών με την υπ' αριθμ. 4227/2011 απόφασή του απεφάνθη ότι παρέλκει η εξέταση της αντιφατικότητας των αιτήσεων αναγνώρισης ακυρότητας συμβολαίων γονικής παροχής και διάρρηξης αυτών καθώς η πρώτη αίτηση είναι μη ορισμένη και η δεύτερη μη νόμιμη¹²⁰.

¹¹⁸ ΕφΑθ 5048/2018, ΝΟΜΟΣ, «Περαιτέρω, όσον αφορά τις συνέπειες στην περίπτωση παραβίασης των απαγορεύσεων για την σώρευση ο νόμος ορίζει όπως προαναφέρθηκε ότι το δικαστήριο ύστερα από αίτηση ή αυτεπαγγέλτως διατάσσει τον χωρισμό. Για το ζήτημα αυτό δεν υπάρχει ομοφωνία. Συνήθως διατυπώνεται η άποψη που βεβαίως βρίσκεται σε συμφωνία με το γράμμα της διάταξης, ότι διατάσσεται απλώς ο χωρισμός των αγωγών που αντιφάσκουν, ώστε να παρασχεθεί η δυνατότητα στον ενάγοντα να επιλέξει ποια από τις πολλές αγωγές θα ασκήσει. Υπάρχει όμως και η επιεικής άποψη ότι δηλαδή κρατείται και εξετάζεται η προτασόμενη αγωγή (συνήθως, όταν η άλλη αγωγή είναι προφανώς αβάσιμη), λύση που επιλέγεται συνήθως από τα δικαστήρια της ουσίας προς εξυπηρέτηση της αρχής της οικονομίας της δίκης και του αληθινού συμφέροντος των διαδίκων ακόμη δε και για την ταχύτερη επίλυση των διαφορών αν και δεν φαίνεται να βρίσκει έρεισμα στο νόμο και μεταθέτει το δικαίωμα και την ευθύνη της επιλογής από τον ενάγοντα στο δικαστήριο.», ΕφΝαυπλ 17/2007, ΜονΠρΑθ 881/2005, ΝΟΜΟΣ. Για την σειρά εξέτασης των διαδικαστικών προϋποθέσεων βλ. Κεραμεύς/ Κονδύλης/ Νίκας (- Μακρίδου), ΚΠολΔ Ι, ό.π., άρθρ.218, αριθ. 9, σελ. 469.

¹¹⁹ Γεώργιος Ν. Διαμαντόπουλος, ό.π., σελ. 471, Γεώργιος Μητσόπουλος, Το καθήκον του δικαστηρίου καθοδήγησης των διαδίκων προς συμπλήρωσιν ή διασάφισιν των ισχυρισμών των, ΝοΒ 1986, σελ. 762, Ευάγγελος Γ. Καψάλης, Σώρευσις αντιφασκουσών αιτήσεων, ΕΕΔ 1979, σελ. 263, βλ. όμως και Βασιλή Αντ. Βαθρακοκοίλη, ό.π., σελ. 1150, ο οποίος υποστηρίζει την απόρριψη ως αβάσιμου του σωρευόμενου αιτήματος όταν συρρέουν αξιώσεις κατά το ουσιαστικό δίκαιο και η επιλογή μίας αποκλείει την άλλη, ομοίως Γεώργιος Μητσόπουλος, ό.π., σελ. 762, αλλά αντιθ. Κωνσταντίνος Ε. Μπέης, ο οποίος και σε αυτήν την περίπτωση προκρίνει τον χωρισμό των αιτήσεων.

¹²⁰ ΠολΠρΑθ 4227/2011 « Η σώρευση περισσότερων αγωγών (αιτήσεων) στο ίδιο δικόγραφο χωρίς τη συνδρομή των παραπάνω προϋποθέσεων που ρητά ορίζονται στη διάταξη της § 1 του άρθρου 218 ΚΠολΔ, όπως λ.χ. η σώρευση αντιφασκουσών αγωγών, δεν επιφέρει την ακυρότητα του δικογράφου, αφού στην τελευταία αυτήν περίπτωση διατάσσεται από το δικαστήριο, με οριστική απόφαση, ο χωρισμός τους όπως επιτάσσει η διάταξη της § 2 του ίδιου πιο πάνω άρθρου, που τέθηκε για την άρση των αμφισβητήσεων που είχαν ανακύψει κατά το προϊσχύσαν δίκαιο... Υποστηρίζεται ωστόσο ότι η λύση του χωρισμού προσφέρεται μόνο όταν η αντιφατικότητα εντοπίζεται στα αγωγικά αιτήματα, ενώ η σύζευξη αντιφατικών ιστορικών βάσεων επισύρει την κύρωση του απαραδέκτου. Ωστόσο, του ελέγχου της αντιφατικότητας των σωρευόμενων αγωγών προηγείται η έρευνα τους, από άποψη παραδεκτού και νόμου βάσιμου.», ομοίως ΕφΘεσσαλ1075/2010, ΝΟΜΟΣ, όπου σωρεύτηκαν οι αντιφατικές αιτήσεις αναγνώρισης ακυρότητας εκποιητικών συμβάσεων λόγω εικονικότητας και λόγω αισχροκέρδιας, το δικαστήριο, επειδή η

Παρ' όλα αυτά, οι νομολογιακές αποφάσεις φαίνεται να αντιμετωπίζουν καθ' όμοιον τρόπο τους αντιφατικούς ισχυρισμούς και τα αντιφατικά αιτήματα των ομοταγώς ασκούμενων αιτήσεων, ήτοι να διατάσσουν τον χωρισμό τους¹²¹. Χαρακτηριστική είναι η υπ' αριθμ. 3691 απόφαση του 2015 του Πολυμελούς Πρωτοδικείου Αθηνών, η οποία εντόπισε τους αντιφατικούς πραγματικούς ισχυρισμούς ότι η διαθέτιδα δεν είχε συνείδηση των πράξεων της όταν συνέταξε τη διαθήκη της, αλλά και ότι τη συνέταξε υπό συνθήκες απειλής, άρα είχε συνείδηση και ήταν σε θέση να αντιληφθεί την απειλή και να βιώσει φόβο για τη ζωή της, και παρ' όλα τα προαναφερθέντα διέταξε τον χωρισμό των αιτήσεων. Παράλληλα δεν προχώρησε στην εκδίκαση της προτασσίμενης αίτησης, διότι τέτοια δεν εντοπίστηκε, ούτε η ετέρα αίτηση ήταν προφανώς αβάσιμη, αλλά απεφάνθη τον χωρισμό τους, ώστε να προσφέρει στον ενάγοντα το δικαίωμα να επιλέξει ποια από τις δύο θα ασκήσει¹²².

Όσον αφορά τις προϋποθέσεις ταυτότητας υλικής και τοπικής αρμοδιότητας, όταν το δικαστήριο διαπιστώσει την έλλειψή τους διατάσσει τον χωρισμό των αιτήσεων για τις οποίες δεν στοιχειοθετούνται και παραπέμπει όσες αναρμοδίως εισήχθησαν ενώπιον του στο αρμόδιο δικαστήριο (άρθρ.46). Στην περίπτωση όπου οι σωρευόμενες αιτήσεις είναι αποτιμητές σε χρήμα το δικαστήριο θα τις παραπέμπει συνολικά στο αρμόδιο δικαστήριο, το οποίο, όπως έχει ήδη επισημανθεί προκύπτει

δεύτερη ήταν μη νόμιμη δεν διέταξε τον χωρισμό τους, αλλά απέρριψε την αίτηση της αναγνώρισης ακυρότητας λόγω αισχροκέρδειας και προχώρησε στην εκδίκαση της αναγνώρισης λόγω εικονικότητας ΠολΠρΑθ 2058/2012, ΠολΠρΘεσσαλ 624/2009, ΝΟΜΟΣ.

¹²¹ ΑΠ 1181/2013, www.areiospagos.gr, ΑΠ 1089/2007, 1417/2004, 1283/2003, ΝΟΜΟΣ.

¹²² ΠολΠρΑθ 3691/2015 «Ως εκ τούτου κατά την κρατούσα γνώμη η ρύθμιση της παραγράφου 2 του άρθρου 218 ΚΠολΔ ισχύει είτε πρόκειται για αντίφαση πραγματικών ισχυρισμών, είτε για αντίφαση αιτημάτων... Επομένως, η ένωση των ανωτέρω περισσότερων αντιφασκουσών βάσεων της υπό κρίση αγωγής, οι οποίες σωρεύονται αυτοτελώς και παραλλήλως και όχι επικουρικό, δεν επιφέρει, κατά τα αναφερόμενα στη μείζονα σκέψη της παρούσας, ακυρότητα του δικογράφου, με συνέπεια την απόρριψη της αγωγής, αλλά διατάσσεται, συμφώνως προς την διάταξη της παραγράφου 2 του άρθρου 218 του ΚΠολΔ, ο χωρισμός αυτών, με την έννοια, όμως, όχι της εκδίκασης της προτασσίμενης βάσης της αγωγής, γεγονός που μεταθέτει ανεπιτρέπτως το δικαίωμα και την ευθύνη της επιλογής από τον ενάγοντα στο δικαστήριο, αφού, άλλωστε, δεν συντρέχουν αφενός μεν περίπτωση πρόταξης μίας εκ των δύο ως άνω βάσεων, αφετέρου δε περίπτωση μη νομιμότητας οιασδήποτε βάσης της αγωγής, ούτε υπαγωγής κάποιας εξ αυτών σε διαφορετική διαδικασία, οπότε και θα ήταν επιτρεπτή η εκδίκαση της έτερης, αλλά με την έννοια της παροχής της δυνατότητας στον ενάγοντα να επιλέξει ποια από τις δύο αυτές βάσεις της αγωγής θα ασκήσει, σύμφωνα με την προαναφερομένη νομική σκέψη.», ομοίως ΜονΠρΡοδ 251/2017, ΝΟΜΟΣ.

από τον συνυπολογισμό της αξίας του αντικειμένου κάθε αίτησης¹²³. Και όταν όμως το δικαστήριο διαπιστώνει την υλική ή τοπική αναρμοδιότητά του, η οποία αφορά το σύνολο των αιτήσεων, και ταυτόχρονα οι αιτήσεις είναι προδήλως απαράδεκτες ή νόμω αβάσιμες, δεν θα τις παραπέμψει στο αρμόδιο, αλλά για λόγους οικονομίας της δίκης θα τις απορρίψει το ίδιο. Ο κανόνας αυτός βέβαια, αφορά εν γένει τις προδήλως απαράδεκτες ή νόμω αβάσιμες αγωγές¹²⁴. Αντιθέτως, αν μία εξ αυτών δεν είναι αποτιμητή σε χρήμα ή ανήκει στην εξαιρετική υλική αρμοδιότητα του Ειρηνοδικείου ή του Μονομελούς Πρωτοδικείου, και οι υπόλοιπες είναι, το δικαστήριο θα ελέγξει αυτεπαγγέλτως αν είναι υλικά αρμόδιο, με τις μεθόδους που προαναφέρθηκαν στην οικεία παράγραφο, και αν δεν είναι θα αποφασισθεί ο χωρισμός των αιτήσεων, η εκδίκαση της αίτησης για την οποία είναι υλικά αρμόδιο και η παραπομπή της άλλης αίτησης¹²⁵. Αν βέβαια οι αιτήσεις είναι συναφείς θα παραπεμφθούν και εδώ συνολικά στο ανώτερο ιεραρχικά δικαστήριο, ώστε να αποφευχθεί η έκδοση αντιφατικών αποφάσεων¹²⁶¹²⁷.

¹²³ Στο προαναφερθέν παράδειγμα της ΕφΘεσσαλ 796/2009, το Μονομελές Πρωτοδικείο, αν και διεπίστωσε ότι όλες οι αιτήσεις είναι αποτιμητές σε χρήμα, αλλά αρμόδιο λόγω ποσού ήταν το Πολυμελές Πρωτοδικείο, εσφαλμένα δεν παρέπεμψε συνολικά το δικόγραφο ως όφειλε, αλλά διέταξε τον χωρισμό των αιτήσεων και επειδή κάθε μία χωριστά υπαγόταν στη δική του αρμοδιότητα, για λόγους οικονομίας της δίκης προχώρησε στην εκδίκασή τους. Το δε Εφετείο επίσης εσφαλμένα δεν εξαφάνισε την πρωτόδικη απόφαση λόγω υλικής αναρμοδιότητας.

¹²⁴ ΠολΠρΠατρ 57/2020, ΝΟΜΟΣ, όπου έπειτα από συνυπολογισμό της αξίας των αντικειμένων των σωρευμένων αιτήσεων διεπιστώθη η υλική αρμοδιότητα του Μονομελούς Πρωτοδικείου, ωστόσο οι αιτήσεις δεν παραπέμφθηκαν, γιατί απορρίφθηκαν ως αόριστες από το δικάζον δικαστήριο.

¹²⁵ ΕιρΑθ 1376/2014, ΠολΠρΑθ 1611/2013 «*Επομένως, σύμφωνα και με τα ανωτέρω οριζόμενα στην οικεία μερίζονα σκέψη, εφόσον στην προκειμένη περίπτωση σωρεύονται στο ίδιο δικόγραφο περισσότερες αξιώσεις της ενάγουσας εκ των οποίων η μια δεν είναι αποτιμητή σε χρήμα και άρα υπάγεται στην καθ' ύλην αρμοδιότητα του παρόντος Δικαστηρίου, ενώ η άλλη υπάγεται στην καθ' ύλην αρμοδιότητα του Ειρηνοδικείου Αθηνών, δεν είναι δυνατή η παράλληλη εκδίκαση τους από το παρόν Δικαστήριο, καθόσον δεν συντρέχουν για τον ανωτέρω λόγο σωρευτικά οι προϋποθέσεις του άρθρου 218 ΚΠολΔ, αφού η ύπαρξη καθ' ύλην αρμοδιότητας ως προς μία από τις σωρευόμενες αξιώσεις δεν καθιερώνει αρμοδιότητα και για τις άλλες. Πρέπει επομένως να διαταχθεί ο χωρισμός τους, μετά από αυτεπάγγελτη έρευνα του Δικαστηρίου και κατ' εφαρμογή του άρθρου 218 παρ.2 ΚΠολΔ, να κρατηθεί για να εκδικαστεί από το παρόν αρμόδιο καθ' ύλην Δικαστήριο η αγωγή αναγνώρισης της εγκυρότητας της ανάκλησης δωρεάς, να κηρυχθεί περαιτέρω αυτό αναρμόδιο καθ' ύλην όσον αφορά την εκδίκαση της καταψηφιστικής αγωγής περί καταδίκης σε δήλωση βούλησης, και να παραπεμφθεί αυτή προκειμένου να εκδικαστεί από το αρμόδιο καθ' ύλην Δικαστήριο, που είναι το Ειρηνοδικείο Αθηνών, κατ' εφαρμογή του άρθρου 46 ΚΠολΔ.*», ΠολΠρΑθ 2364/2011, 5926/2010, ΝΟΜΟΣ.

¹²⁶ Ευάγγελος Ν. Βασιλακάκης, Η παραπομπή στο αρμόδιο δικαστήριο κατά το άρθρο 46 ΚΠολΔ, ΝοΒ 2017, σελ. 798-799.

Παράλληλα, ο νομοθέτης ρητώς προβλέπει την εφαρμογή του άρθρ.47 αφού λάβει χώρα ο χωρισμός των αντικειμενικώς σωρευόμενων αιτήσεων λόγω υλικής αναρμοδιότητας. Ειδικότερα, η απόφαση που εσφαλμένα δίκασε αίτηση η οποία υπάγεται στην υλική αρμοδιότητα κατώτερου δικαστηρίου ή εσφαλμένα παρέπεμψε αυτή σε αναρμόδιο ανώτερο δικαστήριο δεν προσβάλλεται με ένδικα μέσα για αυτό το λόγο. Δικαιολογητικός λόγος της διάταξης δεν είναι άλλος από τα εχέγγυα ευθυδικίας που κατά τεκμήριο συγκεντρώνει το ανώτερο δικαστήριο σε σχέση με το κατώτερο, οπότε ο διάδικος δεν επιβαρύνεται από την λανθασμένη κρίση του δικαστηρίου, το οποίο κακώς κήρυξε ή δεν κήρυξε εαυτό αναρμόδιο. Βέβαια, είναι προφανές ότι το άρθρ.47 αφορά αποκλειστικά την υλική αρμοδιότητα και όχι την τοπική, διότι τότε η διαφορά εκδικάζεται από ομοιόβαθμο δικαστήριο¹²⁸. Λαμβάνοντας υπ' όψιν τα ανωτέρω το Εφετείο Δωδεκανήσων δεν έκρινε παραδεκτό το λόγο έφεσης κατά πρωτοβάθμιας απόφασης του Πολυμελούς Πρωτοδικείου, το οποίο δίκασε αίτηση καταβολής καθυστερούμενων μισθωμάτων και αίτηση απόδοσης της χρήσεως μισθίου, ενώ αυτές υπάγονταν στο Μονομελές Πρωτοδικείο¹²⁹.

Περαιτέρω, εφόσον ελλείπει είτε η προϋπόθεση της ταυτότητας των διαδίκων, είτε της ταυτότητας διαδικασίας εκδίκασης, είτε ανακύπτει ζήτημα σύγχυσης, το δικαστήριο αποφασίζει τον χωρισμό των ασκούμενων με το ίδιο αγωγικό δικόγραφο αιτήσεων, χωρίς καμία άλλη διαφοροποίηση¹³⁰. Σημειώνεται ότι ο χωρισμός είναι δυνατό να μην αφορά το σύνολο των σωρευόμενων αιτήσεων, αλλά όσες από αυτές δεν συγκεντρώνουν όλες τις προϋποθέσεις του άρθρ.218. Όταν ο νομοθέτης κάνει

¹²⁷ ΕιρΛαμ 633/2016, ΝΟΜΟΣ, «Στην προκειμένη περίπτωση με το περιεχόμενο και τα αιτήματα, που προεκτέθηκαν, η αγωγή αναρμοδίως καθ' ύλην εισήχθη προς εκδίκαση στο Ειρηνοδικείο Λαμίας σύμφωνα με τα ανωτέρω εκτιθέμενα στη νομική σκέψη, καθώς το αιτητικό της δεν περιλαμβάνει μόνο αίτημα, που μπορεί να αποτιμηθεί σε χρήμα, όπως αυτό της μισθολογικής διαφοράς, αλλά και αίτημα αναγνώρισης περί του ότι η συμπεριφορά της εναγομένης συνιστά μονομερή βλαπτική μεταβολή των όρων εργασίας. Συνεπώς το Ειρηνοδικείο είναι καθ' ύλην αναρμόδιο προς εκδίκαση της προκείμενης υπόθεσης ως προς το σύνολο των αγωγικών αιτημάτων λόγω του μεταξύ τους ουσιαστικού συνδέσμου, που απορρέει από την ίδια έννομη σχέση ουσιαστικού δικαίου και της στο ίδιο βιοτικό γεγονός θεμελιωμένης ιστορικής τους βάσης, ως συνέπεια των οποίων για λόγους συνέπειας και ενιαίας κρίσης της διαφοράς από το ανώτερο, καθ' ύλην αρμόδιο Μονομελές Πρωτοδικείο Λαμίας, δεν ενδείκνυται ο χωρισμός τους.».

¹²⁸ Ευάγγελος Ν. Βασιλακάκης, ό.π., σελ. 804.

¹²⁹ ΕφΔωδ 170/2015, ομοίως ΕφΑνατΚρητ 255/014, ΝΟΜΟΣ.

¹³⁰ Για την έλλειψη ταυτότητας διαδίκων βλ. ΜονΠρΠοδ 13/2016, ΝΟΜΟΣ για την έλλειψη ταυτότητας διαδικασίας βλ. ΕιρΑθ 111/2013, ΝΟΜΟΣ και για την ύπαρξη σύγχυσης βλ. ΑΠ 510/1982, ΝΟΜΟΣ.

λόγο για χωρισμό, αναφέρεται στον χωρισμό των δικών και όχι των συζητήσεων των αιτήσεων. Πλέον κάθε δίκη αποκτά την αυτοτέλεια και την ιδιαιτερότητά της, υπό την έννοια ότι κάθε δίκη εκτυλίσσεται χωριστά από την άλλη. Εκτυλίσσονται δε τόσες δίκες, όσες και οι χωρισθείσες αιτήσεις¹³¹. Έχει ωστόσο διατυπωθεί και η άποψη ότι όταν πρόκειται για χωρισμό αιτήσεων, δηλαδή για ιδιαίτερη συζήτησή τους, αυτός μπορεί να λάβει χώρα είτε στην ίδια είτε σε διαφορετική δικάσιμο¹³². Αναγνωρίζεται, επίσης, ευχέρεια του δικαστηρίου να αποφασίσει σε κάθε συγκεκριμένη υπόθεση αν θα ακολουθήσει χωριστή συζήτηση ή χωριστή δίκη¹³³. Εν πάση περιπτώσει πρέπει να διακρίνεται ο χωρισμός των σωρευμένων αιτήσεων του άρθρου 218 παρ. 2 από τον χωρισμό του άρθρου 247, ο οποίος αφορά πρωτίστως τις αγωγές που συνεκδικάζονται σύμφωνα με το άρθρο 246. Δύναται όμως να διαταχθεί χωρισμός των αντικειμενικώς σωρευμένων αιτήσεων, παρά την παραδεκτή αυτή σώρευση, για τους ευρύτερους λόγους που επιβάλλονται από το άρθρο 247, όπως για παράδειγμα, επειδή δεν προκαλείται σύγχυση, αλλά ούτε εξυπηρετείται η οικονομία της δίκης¹³⁴.

VII. ΕΙΔΙΚΟΤΕΡΕΣ ΠΕΡΙΠΤΩΣΕΙΣ ΑΝΤΙΚΕΙΜΕΝΙΚΗΣ ΣΩΡΕΥΣΗΣ ΑΓΩΓΩΝ

α) Υποχρεωτική αντικειμενική σώρευση αιτήσεων περί μικροδιαφορών (άρθρ. 467)

Στις ειδικές διατάξεις περί μικροδιαφορών, όπως προαναφέρθηκε, προβλέπεται υποχρεωτική αντικειμενική σώρευση των αιτήσεων του ίδιου ενάγοντος κατά του ίδιου εναγομένου (άρθρ. 467). Ενώ το άρθρο 218 καθιερώνει δικονομική ευχέρεια του ενάγοντος να επιλέξει είτε τη σώρευση των αιτήσεων, είτε την μεμονωμένη άσκησή τους, στο πλαίσιο των μικροδιαφορών ο δικονομικός θεσμός παύει να είναι ευχέρεια και καθίσταται υποχρεωτικός. Έτσι λοιπόν, οφείλει να ασκήσει παραλλήλως αιτήσεις κατά του ίδιου εναγομένου, οι οποίες αφορούν δικαιώματα ή τη νομή επί κινητών

¹³¹ Κεραμεύς/ Κονδύλης/ Νίκας (-Μακρίδου), ΚΠολΔ Ι, ό.π., άρθρ. 218, αριθ. 14, σελ. 470.

¹³² Κωνσταντίνος Ε. Μπέης, Η έγερσις της αγωγής κατά τον νέον κώδικα πολιτικής δικονομίας, ΝοΒ 1960, σελ. 917.

¹³³ Π. Κωστάκος, Έφεση και αναίρεση κατ' αποφάσεως με διατάξεις οριστικές και μη οριστικές, ΕλλΔνη 1990, σελ. 253.

¹³⁴ Πελαγία- Γέσιου Φαλτσή, ό.π., σελ. 817, υποσημ. 5.

πραγμάτων αποκλειστικά, δεν εξαρτώνται από αίρεση ή προθεσμία και το σύνολό τους δεν υπερβαίνει τις 5.000 ευρώ, ανώτατο ποσοτικό όριο εν γένει για την εκδίκαση μίας διαφοράς βάσει των ειδικών διατάξεων των μικροδιαφορών. Δεν ενδιαφέρει αν οι αιτήσεις υπάγονται στο Ειρηνοδικείο λόγω συνήθους η εξαιρετικής υλικής αρμοδιότητας, αρκεί να θεμελιώνεται η αρμοδιότητα του, όπως επίσης δεν ενδιαφέρει και η αξία του αντικειμένου της διαφοράς, αν η υπόθεση υπάγεται στην εξαιρετική υλική αρμοδιότητα του Μονομελούς Πρωτοδικείου. Στην τελευταία αυτή περίπτωση δεν θα εφαρμοστούν οι διατάξεις περί μικροδιαφορών, οπότε δεν καθίσταται υποχρεωτική η αντικειμενική σώρευση αιτήσεων. Αν ο ενάγων παραβεί τον κανόνα του άρθρ.467, η επιβαλλόμενη κύρωση διαφοροποιείται από την αντίστοιχη του άρθρ.218. Οι αιτήσεις δεν χωρίζονται, ούτε απορρίπτονται, αλλά ο ίδιος επιβαρύνεται με τις σχετικές δαπάνες, εκτός της πρώτης αγωγής.¹³⁵.

β) Αντικειμενική σώρευση αγωγής λογοδοσίας με αίτημα για την καταβολή καταλοίπου λογαριασμού ή για την απόδοση των αντικειμένων της ομάδας (άρθρ.473)

Παράδειγμα αντικειμενικής σώρευσης αγωγών προβλεπόμενο ρητώς από τον κώδικα πολιτικής δικονομίας απαντάται στις διατάξεις για τη λογοδοσία και συγκεκριμένα στο άρθρ.473. Ο νομοθέτης ορίζει πως με την αγωγή λογοδοσίας ή την αγωγή για παράδοση καταλόγου με τα στοιχεία ομάδας αντικειμένων μπορεί να σωρευθεί αίτημα καταβολής είτε καταλοίπου του λογαριασμού, είτε απόδοσης των αντικειμένων της ομάδας, είτε ορισμένου ελλείμματος. Η σώρευση είναι παραδεκτή παρά το γεγονός ότι το κατάλοιπο του λογαριασμού δεν περιγράφεται στην αγωγή, κατά επιτρεπτή παρέκκλιση του άρθρ.216 για το ορισμένο της ιστορικής βάσης, διότι τα στοιχεία του είναι άγνωστα στον ενάγοντα και θα προκύψουν έπειτα από την κατάθεση λογαριασμού¹³⁶. Επίσης, αν και η αγωγή λογοδοσίας εκδικάζεται βάσει των διατάξεων της τακτικής διαδικασίας και αρμόδιο δικαστήριο είναι το Πολυμελές

¹³⁵ Κωνστ. Ι Κουτουρίσης/ Αποστ. Δ. Μπλάτσιος, *Περί μικροδιαφορών*, Δευτέρα Έκδοσις, Αθήναι, 1967, σελ. 132.

¹³⁶ ΑΠ 1896/2014, ΝΟΜΟΣ «*Αν ο υπόχρεος δεν συμμορφώνεται εκουσίως με την υποχρέωσή του, τότε μπορεί να εξαναγκασθεί προς τούτο με αγωγή, η οποία θα έχει ως αίτημα την εγχείριση καταλόγου των στοιχείων της ομάδας. Με την ίδια αγωγή, κατ' αντικειμενική σώρευση, μπορεί να ζητηθεί και η απόδοση των αντικειμένων της ομάδας, όπως επίσης, παραδεκτή είναι σώρευση αιτημάτων για λογοδοσία και για απόδοση ομάδας αντικειμένων*», ομοίως ΠολΠρΑΘ 4858/2018, ΝΟΜΟΣ, «*Για την σώρευση του αιτήματος περί καταβολής του καταλοίπου του λογαριασμού δεν απαιτείται και ο συγκεκριμένος προσδιορισμός του αξιούμενου χρηματικού ποσού, κατ' απόκλιση από τον κανόνα του άρθρου 216 § 1 στ. γ' του ΚΠολΔ.*».

Πρωτοδικείο, καθώς πρόκειται για μη χρηματικώς αποτιμητή αγωγή, όταν σφραγίζεται αίτημα καταβολής του καταλοίπου, το αρμόδιο δικαστήριο προκύπτει από το ύψος της αξίας του καταλοίπου και εφαρμόζονται τα άρθρ.473επ.¹³⁷. Με γνώμονα την οικονομία της δίκης, καθώς διαφορετικά θα έπρεπε να ασκηθεί αγωγή που να βεβαιώνει την υποχρέωση λογοδοσίας και εν συνεχεία νέα αγωγή για την καταβολή του καταλοίπου, παρέχεται στον ενάγοντα η δυνατότητα αντικειμενικής σώρευσης αγωγών, η οποία στο σφραγισμένο αίτημα του καταλοίπου λαμβάνει τον χαρακτήρα προληπτικής δικαστικής προστασίας. Αυτό βέβαια δεν σημαίνει ότι ο δεξιόλογος εμποδίζεται να ασκήσει χωριστά τις ως άνω αγωγές¹³⁸.

γ) Αντικειμενική σώρευση στις διαφορές από την οικογένεια, τον γάμο και την ελεύθερη συμβίωση (άρθρ.592παρ.4, 610)

Στο πλαίσιο των διαφορών από την οικογένεια, τον γάμο και την ελεύθερη συμβίωση εμπεριέχονται διατάξεις, οι οποίες εισάγουν αποκλίσεις από το άρθρ.218. Πρώτη περίπτωση, αυτή του άρθρ.592παρ.4, όπου ορίζεται ότι με την αγωγή διαζυγίου μπορεί να ενωθεί (ή συνεκδικασθεί) απαίτηση του αναίτιου συζύγου για ηθική βλάβη, αίτηση δηλαδή εκπορευόμενη από τα άρθρ.932, αν πρόκειται για αδικοπραξία, ή από τα άρθρ.57 και 59ΑΚ, αν πρόκειται για προσβολή της προσωπικότητας. Αν υποθέσουμε ότι η εν λόγω διάταξη δεν υφίστατο, η αντικειμενική σώρευση τέτοιων αιτήσεων δεν θα ήταν εφικτή, διότι θα προσέκρουε στην προϋπόθεση της ταυτότητας διαδικασίας εκδίκασης των αιτήσεων (άρθρ.218παρ.1στ.δ'). Ειδικότερα, η αγωγή διαζυγίου εκδικάζεται βάσει της ειδικής διαδικασίας των άρθρ.592επ., ενώ η αγωγή αποζημίωσης λόγω ηθικής βλάβης βάσει της τακτικής διαδικασίας. Ο αναίτιος ενάγων, λοιπόν, θα ήταν υποχρεωμένος να στραφεί κατά του εναγομένου συζύγου του με δύο χωριστές αγωγές, και να επιδοθεί σε δύο διαφορετικούς δικαστικούς αγώνες, με ό,τι αυτό συνεπάγεται, ώστε να ικανοποιηθεί για το σύνολο των απαιτήσεων του κατά αυτού. Ο νομοθέτης όμως μέσω του άρθρ.592παρ.4 συντέμνει τις διαδικασίες παροχής δικαστικής προστασίας

¹³⁷ ΕφΑθ 3486/2002, ΝΟΜΟΣ, «...υποχρεούται να δώσει λόγο της διαχείρισής του, προς εκείνον τον οποίον διαχειρίστηκε, είτε την περιουσία ή την υπόθεση, εφόσον δε αρνείται να πράξει τούτο, εκουσίως, δύναται να υποχρεωθεί, προς τούτο, από το Πολυμελές Πρωτοδικείο, κατά την τακτική (διαγνωστική) διαδικασία. Εφόσον, δεν περιέχεται και αίτημα καταβολής ορισμένου ποσού (π.χ. ελλείματος κατά τα άρθρα 473 477 ΚΠολΔ) διότι στην τελευταία περίπτωση αρμόδιο καθίσταται το Δικαστήριο, ανάλογα με το αιτούμενο ποσό.»

¹³⁸ Πελαγία Γέσιου- Φαλτσή, Ζητήματα των ειδικών διατάξεων για τη λογοδοσία, Γνωμοδότηση, Δ 1996, σελ. 1264επ.

σε μία, στην οποία εφαρμόζονται, κατά ρητή επιταγή του νόμου, οι διατάξεις των οικογενειακών διαφορών¹³⁹. Βέβαια, η νομολογία ερμηνεύοντας την διάταξη απαιτεί επιπλέον τα πραγματικά περιστατικά που συνιστούν αδικοπραξία ή προσβολή της προσωπικότητας του συζύγου να αφορούν τις συζυγικές υποχρεώσεις, άλλως επανερχόμαστε στον κανόνα του άρθρ.218 και διατάσσεται ο χωρισμός των αιτήσεων διαζυγίου και αποζημίωσης λόγω ηθικής βλάβης. Τα αυτά απεφάνθη και το Πολυμελές Πρωτοδικείο Αθηνών και διέταξε τον χωρισμό αίτησης λύσεως του γάμου και αίτησης αποζημίωσης λόγω ηθικής βλάβης, γιατί η δυσφημιστική και εξυβριστική συμπεριφορά της εναγομένης έλαβε χώρα μετά τη διάσπαση της έγγαμης σχέσης μεταξύ των διαδίκων και συγκεκριμένα κατά την επίδοση δικογράφων στο πλαίσιο δικαστικής επίλυσης των διαφορών τους¹⁴⁰.

Περαιτέρω, περίπτωση απόκλισης από το άρθρ.218 συνιστά και το άρθρ.610, το οποίο προβλέπει ότι οι διαφορές του άρθρ.592παρ.3 μπορούν να σωρευθούν με τις διαφορές της πρώτης και δεύτερης παραγράφου του ίδιου άρθρου. Πιο συγκεκριμένα, θα ανέμενε κανείς ότι οι αξιώσεις από γαμικές διαφορές, από διαφορές από τις σχέσεις γονέων και τέκνων και από τις λοιπές οικογενειακές διαφορές δεν μπορούν να σωρευθούν στο ίδιο αγωγικό δικόγραφο, διότι αποτελούν διαφορές οι οποίες υπάγονται σε διαφορετικές υποκατηγορίες της ίδιας ειδικής διαδικασίας, με ειδικότερες ισχύουσες διατάξεις για εκάστη εξ αυτών. Ομοίως συμβαίνει και με τις περιουσιακές διαφορές, όπου δεν μπορούν λόγου χάριν να σωρευθούν αιτήσεις αυτοκινητικών και εργατικών διαφορών. Εντούτοις, ο νομοθέτης παραβλέπει το υποσύνολο στο οποίο ανήκουν και παρέχει την δικονομική δυνατότητα στον ενάγοντα να ασκήσει παραλλήλως αιτήσεις που αφορούν τις λοιπές οικογενειακές διαφορές, όπως αίτηση διατροφής τέκνου με αίτηση διαζυγίου¹⁴¹. Μέσω των ως άνω δύο επιλογών στοιχειοθέτησης αποκλίσεων από το άρθρ.218, σκοπός του είναι, όπως

¹³⁹ Αν. Πλεύρη σε Χαρούλα Απαλαγάκη, ό.π., σελ. 1841, Κεραμεύς/ Κονδύλης/ Νίκας (- Ποδηματά), ΚΠολΔ Ι, ό.π., άρθρ.592, σελ. 1103, ΠολΠρΑθ 3559/2011, ΝΟΜΟΣ.

¹⁴⁰ ΠολΠρΑθ 4507/2011, ΝΟΜΟΣ, «Συνεπώς, το ανωτέρω αίτημα, όπως εκτίθεται στην υπό κρίση αγωγή, απαραδέκτως σωρεύεται με το αίτημα περί λύσης του γάμου των διαδίκων, εφόσον δεν εμπίπτει στην έννοια του άρθρου 592παρ.2 ΚΠολΔ και επομένως δεν δικαιολογείται στην περίπτωση αυτή απόκλιση από τον κανόνα του άρθρου 246 ΚΠολΔ που προϋποθέτει ταυτότητα διαδικασίας για ένωση και συνεκδίκαση της σχετικής αξιώσεως με τις γαμικές διαφορές. Συνεπώς, πρέπει κατ' άρθρο 218 ΚΠολΔ να διαταχθεί ο χωρισμός της εν λόγω αγωγής που στηρίζεται στις διατάξεις των άρθρων 361, 362 ΠΚ, 59, 914, 919, 920 και 932 ΑΚ εφόσον η αγωγή ως προς το μέρος αυτό εκδικάζεται κατά την τακτική διαδικασία...».

¹⁴¹ Αν. Πλεύρη σε Χαρούλα Απαλαγάκη, ό.π., σελ. 1894.

τον ερμηνεύουν παγίως τα δικαστήρια, η οικονομία χρόνου και δαπάνης, χάριν της προσφορότητας εκδίκασης με την ίδια διαδικασία, σε συνδυασμό με την αποφυγή έκδοσης αντιφατικών αποφάσεων, εξαιτίας της συνάφειας που ενυπάρχει ανάμεσα στις εν λόγω διαφορές, ώστε πολλές φορές η μία να αποτελεί προδικαστικό ζήτημα της άλλης¹⁴². Πριν την θεσμοθέτηση του Ν. 4335/2015 η παροχή διατροφής στον σύζυγο και η αποζημίωση λόγω ηθικής βλάβης μπορούσαν να σωρευθούν με τις γαμικές διαφορές του άρθρ.592 (άρθρ.592παρ.2), ενώ η αίτηση διατροφής τέκνου μπορούσε να σωρευθεί με τις διαφορές από τις σχέσεις γονέων και τέκνων του άρθρ.614 (άρθρ.614παρ.2). Νομοθετικά πρώτα εισήχθη η παραδεκτή παράλληλη άσκηση αίτησης παροχής διατροφής τέκνου με τις αιτήσεις από διαφορές γονέων και τέκνων και εν συνεχεία της αίτησης παροχής διατροφής συζύγου, καθώς πρωταρχικός σκοπός του νομοθέτη ήταν η προστασία και φροντίδα των τέκνων ώστε να αποφευχθούν οι πολλαπλές δικαστικές διαμάχες¹⁴³. Τέλος, υποστηριζόταν ότι η ρητή πρόβλεψη σώρευσης των αιτήσεων εξέφραζε την βούληση του νομοθέτη να παραβλέπεται και η έλλειψη ταυτότητας υλικής αρμοδιότητας, όπως ίσχυε πριν το Ν. 4055/2012¹⁴⁴.

δ) Αντικειμενική σώρευση ανακοπής κατά διαταγής πληρωμής με ανακοπή κατά της εκτέλεσης (άρθρ.632παρ.6)

Μετά το Ν. 4335/2015 προβλέπεται ρητά η δυνατότητα σώρευσης ανακοπής κατά διαταγής πληρωμής και ανακοπής κατά της εκτέλεσης, εφόσον πληρούνται οι προϋποθέσεις του άρθρ.218 (άρθρ.632παρ.6)¹⁴⁵. Με το πρώτο ένδικο βοήθημα ο οφειλέτης αμφισβητεί είτε την ύπαρξη της απαιτήσεως είτε την συνδρομή των προϋποθέσεων έκδοσης της διαταγής πληρωμής αποσκοπώντας στην ακύρωσή της, ενώ με το δεύτερο αμφισβητεί τη νομιμότητα της επισπευδόμενης εκτέλεσης

¹⁴² ΠολΠρΑθ 1258/2014, 1259/2014, 3875/2011, ΠολΠρΘεσσαλ 6131/2011, ΠολΠρΘεσσαλ 22295/2009, ΝΟΜΟΣ.

¹⁴³ Παύλος Εμμ. Ψαρράκης, Σώρευσις αγωγών αναφερομένων εις σχέσεις γονέων και τέκνων μετά αγωγής διατροφής συζύγου και τέκνου, Δνη 1978, σελ. 257.

¹⁴⁴ Βασίλης Αντ. Βαθρακοκόιλης, ό.π., σελ. 1150.

¹⁴⁵ Στέφανος Πανταζόπουλος, Οι νομοθετικές τροποποιήσεις του Ν 4335/2015 στη διαδικασία έκδοσης διαταγής πληρωμής και στη δίκη της εναντίον της ανακοπής, ΕφΑΔ 2016, σελ. 138, όπου επισημαίνεται ότι η αντικειμενική σώρευση γινόταν δεκτή από νομολογία και θεωρία, ήδη πριν το Ν. 4335/2015. Βλ. και ΑΠ 337/2006, ΕφΑΘ 547/2008, ΝΟΜΟΣ.

αποσκοπώντας στην ακύρωση της τελευταίας. Καθίσταται λοιπόν πρόδηλο ότι τα αιτήματά τους δεν είναι αντιφατικά, δεν αλληλοαποκλείονται, αλλά αλληλοσυμπληρώνονται, παρέχοντας στον οφειλέτη ολοκληρωμένη δικαστική προστασία, διότι, ακόμα κι αν ακυρωθεί η διαδικαστική πράξη της εκτέλεσης μέσω της ανακοπής του άρθρ.933, μπορεί να επαναληφθεί θεραπευμένη, εφόσον υφίσταται ο εκτελεστός τίτλος¹⁴⁶. Αναφορικά με τον όρο της ταυτότητας υλικής αρμοδιότητας, για την ανακοπή του άρθρ.632, έπειτα από την καθιέρωση του Ν. 4335/2015, παύει να είναι αρμόδιο το εκδόν την διαταγή πληρωμής δικαστήριο, και πλέον ανευρίσκεται βάσει του ποσού της απαίτησης, οπότε η ανακοπή μπορεί να εκδικαστεί και από το Πολυμελές Πρωτοδικείο (άρθρ.632παρ.1). Υλικά αρμόδιο για την εκδίκαση της ανακοπής κατά της εκτέλεσης είναι το Ειρηνοδικείο, αν αυτό έχει εκδώσει τον εκτελεστό τίτλο, και σε κάθε άλλη περίπτωση το Μονομελές Πρωτοδικείο. Επομένως είναι δυνατό η υλική αρμοδιότητα των δύο ανακοπών να διαφέρει, οπότε και διατάσσεται ο χωρισμός τους. Το ως άνω εμπόδιο μπορεί να ξεπεραστεί μέσω του θεσμού της συνάφειας, και οι δύο ανακοπές να εκδικαστούν από το ιεραρχικά ανώτερο Πολυμελές Πρωτοδικείο, υπό την όρο ότι ταυτίζονται οι λόγοι ανακοπής αυτών που αφορούν την ουσιαστικού δικαίου αξίωση¹⁴⁷. Περαιτέρω, το ζήτημα της διαδικασίας εκδίκασης επιλύθηκε με τον ίδιο νόμο, καθώς και οι δύο ανακοπές εκδικάζονται σύμφωνα με την διαδικασία των περιουσιακών διαφορών. Τέλος, σχετικά με την δημιουργία σύγχυσης εξαιτίας της σύγχρονης εκδίκασης παρατηρείται ότι πρόκειται για ένα ζήτημα το οποίο πρέπει να εξετάζεται σε συνάρτηση με κάθε επιμέρους περίπτωση σώρευσης, λόγω της ύπαρξης ειδικών διατάξεων περί την απόδειξη στο πλαίσιο της ανακοπής του άρθρ.933, αλλά και των διαφορετικών προβλέψεων σχετικά με την άσκηση ενδίκων μέσων¹⁴⁸.

¹⁴⁶ Βασίλειος Α. Χατζηϊωάννου, Η αντικειμενική σώρευση των ανακοπών των άρθρων 632§1 και 933 ΚΠολΔ, Επιστημονική Επετηρίδα του Τμήματος Νομικής της Σχολής Νομικών, Οικονομικών και Πολιτικών Επιστημών, Αφιέρωμα στην Πελαγία Γέσιου- Φαλτσή, Τόμος II, Θεσσαλονίκη 2007, σελ. 1529.

¹⁴⁷ Καλλιόπη Μακρίδου, ό.π., σελ. 195, και ΜονΠρΡοδ 53/2016, ΕιρΧαν 46/2017,

¹⁴⁸ Στέφανος Στ. Πανταζόπουλος, Η ανακοπή κατά διαταγής πληρωμής, Γ' Έκδοση Πλήρως Ενημερωμένη και Αναθεωρημένη με βάση και το ν. 4335/2015, Εκδόσεις Σάκκουλα, Αθήνα- Θεσσαλονίκη, 2016, σελ. 426.

VIII. Η ΑΝΤΙΚΕΙΜΕΝΙΚΗ ΣΩΡΕΥΣΗ ΤΩΝ ΑΓΩΓΩΝ ΣΤΟ ΠΡΟΪΣΧΥΣΑΝ ΔΙΚΑΙΟ

Ο δικονομικός θεσμός της αντικειμενικής σώρευσης αγωγών στην Πολιτική Δικονομία του 1834 παρουσίαζε διαφοροποιήσεις συγκριτικά με την σημερινή του ρύθμιση. Η σημαντικότερη από αυτές είναι η κύρωση που επεφύλασσε όταν δεν συνέτρεχαν οι προϋποθέσεις του άρθρ.535ΠολΔ/1834, του αντίστοιχου δηλαδή με το σημερινό άρθρ.218. Η έλλειψη κάποιας προϋπόθεσης συνεπαγόταν την ακυρότητα του δικογράφου, αν και δεν επικρατούσε ομοφωνία σχετικά με το αν η ακυρότητα ήταν αυτοδίκαιη ή διατασσόταν έπειτα από απόδειξη βλάβης. Ο χωρισμός των αιτήσεων γινόταν δεκτός αποκλειστικά στην περίπτωση της δημιουργίας σύγχυσης. Περαιτέρω, όσον αφορά τον όρο που απαγορεύει την σώρευση αιτήσεων που αντιφάσκουν, υπό το ισχύον δίκαιο γίνεται δεκτό ότι μπορεί να σωρευθεί αγωγή της κυριότητας με αγωγή νομής, υπό τις ειδικότερες προϋποθέσεις που αναλύθηκαν προηγουμένως. Στην πολιτική δικονομία του Maurer τέτοια σώρευση δεν ήταν παραδεκτή, διότι το άρθρ.629αρ.3ΠολΔ.1834 απαγόρευε ρητώς την σώρευση αγωγής αναγνώρισης ή προστασίας της κυριότητας με αγωγή αναγνώρισης ή προστασίας της νομής. Επίσης, η υλική αρμοδιότητα δεν ευρισκόταν βάσει συνυπολογισμού της αξίας των αντικειμένων των αιτήσεων, αλλά η αξία κάθε αντικειμένου λαμβανόταν υπ' όψιν χωριστά, και αν η αρμοδιότητα ταυτιζόταν, τότε πληρούταν και η σχετική προϋπόθεση. Τέλος, υπό το καθεστώς του προΐσχύσαντος δικαίου όταν το ένα και το αυτό αίτημα βασιζόταν σε πλείονες λόγους δεν υφίστατο σώρευση αγωγών.

Κατά τις διεργασίες σύνταξης του Κώδικα Πολιτικής Δικονομίας, στο σημείο που αφορούσε την έναρξη και την πορεία της δίκης εν γένει και ειδικότερα στο κεφάλαιο της προδικασίας επισημαίνεται σχετικά με την αντικειμενική σώρευση αγωγών ότι οι διατάξεις που θα συμπεριληφθούν θα είναι αυτές της Πολιτικής Δικονομίας του Maurer, ήτοι τα άρθρ.535επ. ΠολΔικ. Την χρονική εκείνη στιγμή η μοναδική διαφοροποίηση που έπρεπε να λάβει χώρα αφορούσε την κύρωση σε περίπτωση μη συγκεντρώσεως όλων των προϋποθέσεων της αντικειμενικής σώρευσης. Προβλέφθηκε λοιπόν ο χωρισμός σε όλες τις περιπτώσεις, σε αντίθεση με την ακυρότητα του δικογράφου που ίσχυε μέχρι τότε. Σκοπός της Συντακτικής Επιτροπής ήταν η άρση των αμφισβητήσεων που είχαν αναδυθεί στην Πολιτική Δικονομία του 1834 αναφορικά με το αν ο χωρισμός επερχόταν μόνο στην τελευταία

περίπτωση του άρθρου 537 ΠολΔικ, δηλαδή της σύγχυσης, ενώ σε όλες τις άλλες περιπτώσεις η συνέπεια της ακυρότητας¹⁴⁹.

Οπότε, στην συνεδρίαση της 8^{ης} Δεκεμβρίου 1933 με εισηγητή τον Γεώργιο Ράμμο το σημερινό άρθρο 218 (τότε υπ' αριθμ. 121) έλαβε την εξής μορφή και περιεχόμενο: 1) Πλείονες αγωγαί (αξιώσεις) του αυτού ενάγοντος κατά του αυτού εναγομένου, πηγάζουσι εκ της αυτής ή διαφόρου αιτίας αφορώσαι το αυτό ή διάφορον αντικείμενον και ερειδόμεναι επί του αυτού ή διαφόρου λόγου, δύνανται να σωρευθώσιν εις το αυτό έγγραφον (ενωθώσι) τότε μόνον: α') Εάν κατά την ουσίαν των δεν αντιφάσκωσι προς αλλήλας. β') Εάν υπάγονται εις το αυτό δικαστήριον κατ' αντικείμενον (καθ' ύλην) και κατά τόπον. γ') Εάν υπάγονται εις το αυτό είδος διαδικασίας.

2) Δεν συγχωρείται η σώρευσις (ένωσις). α') Όταν αι πλείονες αγωγαί αφορώσαι διαδικους, μη συνδεομένους δια του δεσμού της ομοδικίας. β') Όταν, προκειμένου περί συρρεουσών αγωγών, το ουσιαστικόν δίκαιον ορίζη ότι δια μόνης της εκλογής της μιάς αποκλείεται η ετέρα και γ') Όταν η σύγχρονος εκδίκασις και συζήτησις αυτών ήθελεν επιφέρη σύγχυσιν.

3) Εάν γίνη σώρευσις πλειόνων αγωγών καίτοι κατά τας διατάξεις των §§1-2 αποκλείεται αύτη, διατάσσεται ο χωρισμός και η ιδιαίτερα συζήτησις αυτών κατά την αυτήν ή μεταγενεστέραν δικάσιμον, οριζομένην κατά τας διατάξεις του παρόντος νόμου κατόπιν κλήσεως ενός των διαδίκων. Κατά την περίπτωσιν ταύτην δέον να γίνηται παρά του υποχρέου ιδιαίτερα προκαταβολή εξόδων δι' εκάστην των αγωγών. Η συζήτησις γίνεται αμέσως, κατά την αυτήν δικάσιμον, άλλως κατά τα υπό του άρθρου 47 οριζόμενα.

Συγκρίνοντας το ως άνω περιεχόμενο του άρθρου 121 με το σημερινό του άρθρου 218 παρατηρούνται τόσο συγκλίσεις όσο και αποκλίσεις μεταξύ τους. Ειδικότερα, όλες οι τιθέμενες από το άρθρο 218 προϋποθέσεις εντοπίζονται και στο άρθρο 121, επιπροσθέτως όμως προβλέπονταν αυτές της παραγράφου 2 εδάφιο α' και β'. Επίσης, και τα δύο άρθρα πλέον επέβαλαν ως κύρωση τον χωρισμό, στο παλαιότερο όμως άρθρο επερχόταν χωρισμός συζητήσεων, με ρητή παραπομπή στο άρθρο 47, ενώ στο παρόν χωρισμός δικών. Τέλος, το άρθρο 121 καθιέρωνε την προκαταβολή των εξόδων από τον ενάγοντα για κάθε αγωγή. Συγκριτικά τώρα με άλλα δικονομικά δίκαια (Αυστρίας, Σερβίας, Πολωνίας) έγινε μνεία πως το άρθρο 121 δεν θα συμπεριλάβει

¹⁴⁹ ΣχΠολΔ II, σελ. 23.

διατάξεις σύμφωνα με τις οποίες το ειρηνοδικείο και το μονομελές πρωτοδικείο θα μπορούσαν να δικάσουν σωρευόμενες αγωγές ακόμη κι αν η αξία του αντικειμένου τους υπερβαίνει το ποσό της υλικής αρμοδιότητάς τους. Αποφεύχθηκε η ως άνω πρόβλεψη παραμερισμού των κανόνων υλικής αρμοδιότητας, διότι στο Προσχέδιο του Σακκέττα υπήρχαν ήδη οι διατάξεις περί συνυπολογισμού και συνάφειας¹⁵⁰.

Εν συνεχεία, οι λέξεις «σωρεύω» και «σώρευσις» αντικαταστάθηκαν από τις «ενώνω» και «ένωσις» αντίστοιχα και οι λέξεις «το ουσιαστικόν δίκαιον της δεύτερης παραγράφου από τη λέξη «ο νόμος». Στην τρίτη παράγραφο συμπληρώθηκαν μετά τη λέξη «διατάσσεται» οι λέξεις «κατ' αίτησιν ή και αυτεπαγγέλτως», οι οποίες απουσίαζαν από το αρχικό κείμενο, και τέλος διαγράφηκαν οι δύο τελευταίες φράσεις της, επειδή θεωρήθηκαν αυτονόητες. Το άρθρ.121 είχε ως εξής: 1) *Πλείονες αγωγαί του αυτού ενάγοντος κατά του αυτού εναγομένου, πηγάζουσι εκ της αυτής ή διαφόρου αιτίας, αφορώσαι το αυτό ή διάφορον αντικείμενον και ερειδόμεναι επί του αυτού ή διαφόρου λόγου, δύνανται να ενωθώσι εις το αυτό δικόγραφον τότε μόνον: α') Εάν κατά την αιτίαν δεν αντιφάσκωσι προς αλλήλας. β') Εάν υπάγονται εις το αυτό δικαστήριον κατ' αντικείμενον και κατά τόπον. γ') Εάν υπάγονται εις το αυτό είδος διαδικασίας.*

2) *Δεν συγχωρείται η σώρευσις (ένωσις). α') Όταν αι πλείονες αγωγαί αφορώσι διαδικους, μη συνδεομένους δια του δεσμού της ομοδικίας. β') Όταν, προκειμένου περι σωρρευουσών αγωγών, ο νόμος ορίζει ότι δια μόνης της εκλογής της μιάς αποκλείεται η ετέρα και γ') Όταν η σύγχρονος εκδίκασις και συζήτησις αυτών ήθελεν επιφέρει σύγχυσιν.*

3) *Εάν γίνη σώρευσις πλειόνων αγωγών καίτοι κατά τας διατάξεις των §§1-2 αποκλείεται αυτή, διατάσσεται κατ' αίτησιν ή και αυτεπαγγέλτως ο χωρισμός και η ιδιαιτέρα συζήτησις αυτών κατά την αυτήν ή μεταγενεστέραν δικάσιμον, οριζομένην κατά τας διατάξεις του παρόντος νόμου κατόπιν κλήσεως του ενός των διαδίκων.*

Εντοπίζεται ωστόσο διαφοροποίηση, η οποία έγινε χωρίς καμία επισήμανση ή αναφορά. Πρόκειται για το εδάφιο της αντίφασης όπου προβλεπόταν ότι οι περισσότερες αγωγές απαγορευόταν να αντιφάσκουν μεταξύ τους, ενώ έπειτα προβλεπόταν ότι απαγορευόταν να αντιφάσκουν μεταξύ τους ως προς την αιτία.

Σε επόμενα πρακτικά της Συντακτικής Επιτροπής και συγκεκριμένα στην συνεδρίαση της 7^{ης} Μαρτίου 1952, επήλθαν περαιτέρω μεταβολές στο άρθρ.121, το

¹⁵⁰ ΣχΠολΔ ΙΙ, σελ. 159-160.

οποίο έλαβε τον αριθμό 233. Έπειτα από πρόταση του Οικονομόπουλου ο όρος «αγωγαί» αντικαταστάθηκε με τον όρο «αιτήσεις», όπως συνέβη και σε άλλες προηγούμενες διατάξεις, διότι η αγωγή ως δικονομικός θεσμός, αν και μπορεί να αναφέρεται σε περισσότερα δικαιώματα, στην πραγματικότητα είναι μία όχι περισσότερες. Επισημάνθηκε βέβαια ότι επρόκειτο για μία αμιγώς ορολογική αλλαγή με καμία ουσιαστική συνέπεια. Έπειτα από πρόταση του Ράμμου διαγράφηκαν τα εδάφια περί ομοδικίας και συρρεουσών αγωγών, ως αυτόνοητα. Έτσι, η τρίτη παράγραφος πήρε τη θέση της δεύτερης και ο Οικονομόπουλος πρότεινε την παραλλαγή της φράσης «επί δε καθ' ύλην ή κατά τόπον αναρμοδιότητος εφαρμόζονται τα άρθρα 56 και 57», η οποία έγινε αποδεκτή¹⁵¹.

Κατά την συνεδρίαση της Αναθεωρητικής Επιτροπής την 30^η Απριλίου 1955, ο Βαμβέτσος πρότεινε την υποχρεωτική επί ποινή απώλειας των δικαιωμάτων του για τον ενάγοντα σώρευση των αιτήσεων του κατά του ίδιου εναγομένου, ώστε να μην εναπόκειται στην αυθαίρετη κρίση του η αρμοδιότητα του δικαστηρίου και το εκκλητό της απόφασης. Όμως, η πρόταση αυτή απορρίφθηκε ως άσκοπη από τα υπόλοιπα μέλη της επιτροπής. Ακόμη, ο Φραγκίστας υποστήριξε την συμπλήρωση του εδαφίου της αντίφασης με τη φράση «εάν δεν αντιφάσκουν προς αλλήλας, πλην εάν η μία έχει έναντι της άλλης επικουρικών χαρακτήρα». Τα μέλη δεν συμερίστηκαν την άποψή του με την αιτιολογία ότι η επιπρόσθετη φράση δεν είναι απαραίτητη, καθώς στην επικουρική σώρευση δεν στοιχειοθετείται αντίφαση, αλλά και προκύπτει από την ίδια τη διάταξη ως ήδη έχει. Τέλος, η διατύπωση των προϋποθέσεων έλαβε τη διατύπωση που έχουν και σήμερα¹⁵².

Σε νέα συνεδρίαση το άρθρ.231 έλαβε τον αριθμό 221 και οι προϋποθέσεις, έπειτα από το περιεχόμενο έλαβαν και την σημερινή αρίθμηση. Επιπλέον, διευκρινίστηκε έπειτα από παρατήρηση του Ράμμου ότι σε περίπτωση υλικής ή τοπικής αναρμοδιότητας σε συνδυασμό με τον χωρισμό οι αναρμοδίως εισαχθείσες αιτήσεις παραπέμπονται στο αρμόδιο δικαστήριο¹⁵³.

Τέλος, στην συνεδρίαση της 27^{ης} Μαΐου 1960 και συγκεκριμένα κατά την συζήτηση του άρθρ.222, δηλαδή του σημερινού άρθρ.219, ο Βαμβέτσος επεσήμανε ότι το δικόγραφο που περιλαμβάνει αντιφατικές βάσεις πρέπει να κρίνεται άκυρο, είτε πρόκειται για αντικειμενική, είτε για επικουρική σώρευση. Με αυτή την

¹⁵¹ ΣχΠολΔ ΙΧ, σελ. 98.

¹⁵² ΠρΑνΕπ, σελ.79.

¹⁵³ ΠρΑνΕπ, σελ. 557-558.

παρατήρηση συντάχθηκαν και οι Φραγκίστας, Μητσόπουλος και Μιχελάκης θεωρώντας πως εφόσον δεν επιτρέπονται οι αντιφατικές ενστάσεις δεν θα έπρεπε να απαγορεύονται και οι αντιφατικές βάσεις. Όμως η αλλαγή αυτή απορρίφθηκε από την Επιτροπή¹⁵⁴.

IX. ΑΝΤΙΚΕΙΜΕΝΙΚΗ ΣΩΡΕΥΣΗ ΑΓΩΓΩΝ ΚΑΙ ΕΝΔΙΚΑ ΜΕΣΑ

Στο παρόν κεφάλαιο θα εξετασθεί αρχικά το είδος της εκδιδόμενης αποφάσεως επί αντικειμενικής σωρεύσεως αιτημάτων λαμβάνοντας υπ' όψιν κάθε πιθανό περιεχόμενο που αυτή δύναται να έχει. Οι σχετικές διαπιστώσεις θα αποτελέσουν το θεμέλιο της επόμενης ενότητας, η οποία αφορά την παραδεκτή προσβολή των ως άνω αποφάσεων μέσω της άσκησης τακτικών και εκτάκτων ενδίκων μέσων. Τέλος, θα εξετασθούν τυχόν πλημμέλειες που μπορεί να εμφιλοχωρήσουν κατά την εξέταση των σωρευόμενων αιτήσεων εκ μέρους του δικαστηρίου, όπως η διάταξη χωρισμού των αιτήσεων όταν οι σχετικές προϋποθέσεις πληρούνται, αλλά και η μη διάταξη χωρισμού όταν οι προϋποθέσεις αργούν.

A) Οριστική, μη οριστική, εν μέρει οριστική και τελειωτική απόφαση

Ο κώδικας πολιτικής δικονομίας δεν παραθέτει τον ορισμό της οριστικής αποφάσεως, στο αρθρ.308 όμως προβλέπει ότι «*Το δικαστήριο εκδίδει οριστική απόφαση, αν κρίνει πως η υπόθεση είναι ώριμη γι αυτό.*». Η νομική επιστήμη έχει ασχοληθεί με την οριοθέτηση του όρου «οριστική απόφαση» με αποτέλεσμα, κατά τον επικρατέστερο και συνοπτικότερο ορισμό, οριστική απόφαση να θεωρείται «*κάθε απόφαση που δέχεται ή απορρίπτει, ολικά ή μερικά, κύριο ή παρεπόμενο ή παρεμπίπτον αίτημα για παροχή έννομης προστασίας*»¹⁵⁵. Σύμφωνα με άλλη παραλλαγή «οριστική απόφαση είναι εκείνη που συνιστά την τελική κρίση του δικαστηρίου για το (κύριο ή κάποιο ευκαιριακό) αντικείμενο της δίκης»¹⁵⁶. Εκδίδεται δε οριστική απόφαση όταν το δικαστήριο κρίνει πως η υπόθεση είναι ώριμη γι' αυτό (άρθρ.308), όταν δηλαδή μπορεί να αποφανθεί επί του παραδεκτού, της νομικής και της ουσιαστικής βασιμότητας του εισαγωγικού δικογράφου. Έκτοτε, απεκδύεται της εξουσίας του να

¹⁵⁴ ΠρΑνΕπ, σελ. 627.

¹⁵⁵ Διονύσιος Γ. Κονδύλης, ό.π., σελ. 132.

¹⁵⁶ Κώστας Ε. Μπέης, Σκέψεις για την έννοια και τη λειτουργία της οριστικής απόφασης, ΝοΒ 1991, σελ.862.

επανακρίνει την διαφορά καθώς απαγορεύεται να ανακαλέσει οριστική απόφαση (άρθρ.309), με επιφύλαξη το ενδεχόμενο διόρθωσης ή ερμηνείας αυτής¹⁵⁷. Επίσης, ως συνέπεια της έκδοσης οριστικής απόφασης επέρχεται η παύση της εκκρεμοδικίας του αιτήματος παροχής δικαστικής προστασίας.

Από την άλλη πλευρά, μη οριστική θεωρείται η απόφαση που δεν εκφέρει κάθετη διάγνωση του αντικειμένου της δίκης, αλλά προωθεί ή διαμορφώνει τη διαδικασία προετοιμάζοντας την οριστική επίλυση της διαφοράς. Η μη οριστική απόφαση ανακαλείται ολικά ή μερικά, ρητά ή σιωπηρά¹⁵⁸. Στον κώδικα πολιτικής δικονομίας ανευρίσκονται πλείστα παραδείγματα μη οριστικών αποφάσεων, όπως η απόφαση αυτοπρόσωπης εμφάνισης των διαδίκων (άρθρ.245), η απόφαση που αναβάλλει την συζήτηση (άρθρ.241) ή αναστέλλει την δίκη (άρθρ.249)¹⁵⁹.

Παράλληλα βέβαια, είναι δυνατό να εκδοθεί απόφαση, η οποία θα περιλαμβάνει οριστικές, αλλά και μη οριστικές διατάξεις. Πρόκειται για την αποκαλούμενη εν μέρει οριστική και εν μέρει μη οριστική απόφαση. Τέτοια απόφαση μπορεί να εκδοθεί έπειτα από σώρευση περισσότερων βάσεων ή αιτημάτων, αλλά και όταν το αίτημα είναι ένα και μοναδικό και στηρίζεται αποκλειστικά σε μία βάση, είναι δε διαιρετό¹⁶⁰. Εντούτοις, κρίνεται σκόπιμη η αναφορά στον διαχωρισμό των αποφάσεων αφενός σε εν μέρει οριστικές και εν μέρει μη οριστικές, αφετέρου σε μη τελειωτικές, με κριτήριο την πλειονότητα των αντικειμένων δίκης. Εν μέρει οριστική και εν μέρει μη οριστική απόφαση εκδίδεται στην περίπτωση όπου υφίσταται ένα αντικείμενο δίκης, αλλά διαιρετό. Η διαιρετότητα δε αυτή εξαρτάται από την διαιρετότητα της επίδικης ουσιαστικής αξίωσης. Από την άλλη πλευρά, μη τελειωτική απόφαση εκδίδεται όταν υφίσταται πλειονότητα αντικειμένων δίκης, όπως

¹⁵⁷ ΑΠ 1874/2014, 1821/2008, ΑΠ 382/2005, www.areiospagos.gr, Εφαθ 410/2008, Εφαθ 6264/2007, ΠολΠρΑθ 13/2010, ΝΟΜΟΣ.

¹⁵⁸ Κεραμεύς/ Κονδύλης/ Νίκας (- Μακρίδου), ΚΠολΔ Ι, ό.π., άρθρ.308, αριθ. 8,9, σελ. 614, Ε. Μπαλογιάννη/ Μ. Γεωργιάδου σε Χαρούλα Απαλαγάκη, ό.π., σελ. 924, και από τη νομολογία βλ. ΑΠ 1593/2008, 687/2007, Εφαθ 5561/2009, ΝΟΜΟΣ.

¹⁵⁹ ΑΠ 1721/2007, 509/1999, ΝΟΜΟΣ, όταν το Εφετείο διατάσσει αποδείξεις, Εφαθ 954/1997, ΝΟΜΟΣ, όταν κηρύσσεται απαράδεκτη η συζήτηση από το πρωτοβάθμιο δικαστήριο, διότι δεν κλητεύθηκε ο αναγκαίος ομόδικος, ΕφΠειρ 615/1997, ΝΟΜΟΣ, όταν κηρύσσεται απαράδεκτη η συζήτηση λόγω εκκρεμοδικίας, ΠολΠρΘεσσαλ 4707/2018, ΠολΠρΚερκ 550/2018, ΝΟΜΟΣ, όταν διατάσσεται λογοδοσία με αντίστοιχη προθεσμία για την κατάθεση λογαριασμού, η οποία γίνεται οριστική όταν παρέλθει η προθεσμία και ο δοσίλογος δεν εκπληρώσει την υποχρέωσή του.

¹⁶⁰ Μιχαήλ Μαργαρίτης/ Άντα Μαργαρίτη, ό.π., σελ. 515, Διονύσιος Γ. Κονδύλης, ό.π., σελ. 142, Κωνσταντίνος Ε. Μπέης, ό.π., σελ. 1277.

στην αντικειμενική σώρευση αγωγών, στην συνεκδίκαση, στην απλή ομοδικία¹⁶¹. Η τελευταία αυτή διάκριση θα ακολουθηθεί και στη συνέχεια της παρούσας εργασίας. Ανεξαρτήτως βέβαια της ονομασίας των αποφάσεων, σε όλες τις ανωτέρω περιπτώσεις ο νόμος παρέχει στον δικαστή την ευχέρεια να επιλέξει αν θα εκδώσει οριστική απόφαση για όσες βάσεις, αιτήματα, κεφάλαια ή κονδύλια του διαιρετού δικαιώματος κρίνει ότι είναι ώριμα προς τούτο, και θα επιφυλαχθεί για τα υπόλοιπα, οπότε θα πρόκειται για μη τελειωτική ή εν μέρει οριστική και εν μέρει μη οριστική απόφαση. Έτσι το Εφετείο εξέδωσε μη τελειωτική απόφαση επί αντικειμενικής σώρευσης αγωγών, όταν, έπειτα από την άσκηση έφεσης έκρινε μη νόμιμη την αίτηση αναγνώρισης ακυρότητας πλειστηριασμού (οριστική απόφαση, μη ανακλητέα), και νόμιμη την αίτηση καταβολής αποζημίωσης για την οποία έταξε αποδείξεις (μη οριστική απόφαση, ανακλητέα)¹⁶². Εν μέρει δε οριστική απόφαση, όταν κηρύχθηκε απαράδεκτη η συζήτηση αγωγής αποζημίωσης λόγω τροχαίου ατυχήματος (διαιρετό αίτημα) ως προς το κονδύλι των διαφυγόντων κερδών, ώστε ο ενάγων να προσκομίσει βεβαίωση επίδοσης της αγωγής στην αρμόδια Δ.Ο.Υ. (μη οριστική διάταξη), και κρίθηκαν ως προς την ουσία τα υπόλοιπα κονδύλια της αποζημίωσης (οριστική διάταξη)¹⁶³. Άλλως, δύναται να εκδώσει οριστική απόφαση για το σύνολο των αντικειμένων δίκης ή για το σύνολο των κονδυλίων του διαιρετού αντικειμένου δίκης, όταν κρίνει ότι όλα είναι ώριμα προς οριστική απόφαση (άρθρ.308παρ.2), οπότε η απόφαση καλείται τελειωτική ή εν όλω οριστική, αντίστοιχα.

¹⁶¹ Έτσι Κ. Φ. Καλαβρός, Η αναίρεση κατά τον ΚΠολΔ, Ερμηνεία κατ' άρθρο, 3^η Έκδοση, Εκδόσεις Σάκκουλα, Αθήνα- Θεσσαλονίκη, 2017, σελ.14-15, με αφορμή την διάκριση των αποφάσεων που προσβάλλονται με αναίρεση. Ομοίως, Καλλιόπη Θ. Μακρίδου, Έφεση κατά οριστικών και τελειωτικών αποφάσεων επί σωρεύσεως και συνεκδικάσεως αγωγών (άρθρ.513παρ.1ΚΠολΔ), ΕλλΔνη 2006, σελ. 980, Κωνσταντίνου Ε. Μπέη, ό.π., σελ. 2094-2095, ο οποίος προβαίνει στην διάκριση αναλόγως την πλειονότητα των επίδικων δικαιωμάτων. Στην πρώτη κατηγορία κατατάσσει όσες αποφάσεις δέχονται ή απορρίπτουν ένα εκ των περισσότερων αυτοτελών αιτημάτων, ώστε τα υπόλοιπα να παραμένουν εκκρεμή, ενώ στην δεύτερη όσες, σε δίκες με ένα και το αυτό επίδικο δικαίωμα εκδίδεται μη οριστική απόφαση, η οποία όμως περιέχει οριστική διάταξη για μία έννομη σχέση.

¹⁶² ΑΠ 265/2004, ΝΟΜΟΣ, «Κατά το άρθρο 309 του ΚπολΔ, που έχει εφαρμογή και στην κατ' έφεση δίκη κατά το άρθρο 524§1 του ίδιου κώδικα, οι οριστικές αποφάσεις δεν μπορούν, μετά τη δημοσίευσή τους να ανακληθούν από το δικαστήριο που τις εξέδωσε. Από τη διάταξη αυτή, συνδυαζόμενη και προς εκείνες των άρθρων 513 και 553 ΚΠολΔ, συνάγεται ότι, επί αντικειμενικής σωρεύσεως αγωγών, η απόφαση του Εφετείου, κατά το μέρος της, με το οποίο, απορρίπτει τη μία από τις σωρευόμενες αγωγές, είναι οριστική και επομένως δεν μπορεί να ανακληθεί από το ίδιο δικαστήριο, ενώ κατά το μέρος της, με το οποίο, κατ' αποδοχή λόγου εφέσεως, ερευνά την άλλη σωρευόμενη αγωγή και διατάσσει γι' αυτήν αποδείξεις, είναι μη οριστική.»

¹⁶³ ΕφΔωδ63/2006, ΝΟΜΟΣ, ομοίως ΕφΘεσσαλ 718/2010, ΠολΠρΑθ 1007/2012, ΝΟΜΟΣ.

B) Η οριστικότητα της απόφαση επί αντικειμενικής σώρευσης αγωγών

Υστερα από τις ανωτέρω παρατηρήσεις μπορεί να ακολουθήσει η έρευνα των κατ' ιδίαν αποφάσεων που εκδίδονται επί αντικειμενικής σώρευσης αγωγών. Αρχικά, η απόφαση, η οποία αποφαινεται καθέτως για το σύνολο των αιτημάτων παροχής δικαστικής προστασίας είναι οριστική, αλλά και τελειωτική, διότι δεν εκκρεμεί η διάγνωση άλλων αντικειμένων δίκης. Αντιθέτως, δεν είναι τελειωτική η απόφαση, η οποία διαγιγνώσκει το παραδεκτό, το νόμο ή το ουσία βάσιμο για μερικές από τις σωρευόμενες αιτήσεις, ενώ για τις υπόλοιπες αναβάλλει την οριστική κρίση. Το δικαστήριο δεν θεωρεί όλες τις αιτήσεις ώριμες προς οριστική απόφαση, γι αυτό κάνει χρήση της δυνατότητας που του παρέχει ο νόμος (άρθρ.309) και εκδίδει οριστική απόφαση, αλλά όχι για όλες. Επομένως, η απόφασή του χαρακτηρίζεται μη τελειωτική, διότι δεν αποφαινεται «καθέτως» για το σύνολο των αιτημάτων¹⁶⁴.

Όσον αφορά την απόφαση, η οποία διατάσσει τον χωρισμό δύο αιτήσεων, επειδή διαπιστώνει την έλλειψη οποιασδήποτε εκ των προϋποθέσεων της πρώτης παραγράφου του άρθρ.218, αυτή δεν τέμνει την διαφορά, αλλά προετοιμάζει την επίλυσή της, οπότε πρόκειται, σύμφωνα με όσα προεκτέθησαν, για μη οριστική απόφαση. Οι συνέπειες της ασκήσεως αγωγής δεν αίρονται, δικαστικά έξοδα δεν επιδικάζονται και η εν λόγω απόφαση μπορεί ως μη οριστική να ανακληθεί οποτεδήποτε¹⁶⁵. Εντούτοις, το δικαστήριο μπορεί ταυτοχρόνως με τον χωρισμό να αποφανθεί επί της ουσίας των λοιπών αιτήσεων για τις οποίες πληρούνται οι όροι του άρθρ.218, καθώς από τον χωρισμό και εφεξής οι δίκες επί των αιτήσεων ανακτούν την αυτοτέλειά τους. Παραδείγματος χάριν από τις περισσότερες αιτήσεις κρίνει ότι μία εξ αυτών είναι αντιφατική προς τις λοιπές ή επιφέρει σύγχυση, άρα διατάσσει τον χωρισμό της μίας και προχωρεί στην εκδίκαση των υπολοίπων. Η απόφαση περί χωρισμού συνιστά την μη οριστική απόφαση και η απόφαση για την ουσία των μη αντιφατικών αιτήσεων, ή των αιτήσεων, οι οποίες κατά την σύγχρονη εκδίκασή τους δεν προκαλούν σύγχυση, συνιστά την οριστική. Σε αυτή την περίπτωση δεν γίνεται

¹⁶⁴ Κεραμεύς/ Κονδύλης/ Νίκας (-Μακρίδου), ΚΠολΔ Ι, ό.π., άρθρ.281, αριθ. 15, σελ. 470, Βασιλίας Αντ. Βαθρακοκοίλης, ό.π., σελ. 1151-1152.

¹⁶⁵Κεραμεύς/ Κονδύλης/ Νίκας (-Μακρίδου), ΚΠολΔ Ι, ό.π., άρθρ.218, αριθ. 14, σελ. 470, Κωνσταντίνος Ε. Μπέης, ό.π., σελ. 977, με αντίθετη όμως νομολογία, βλ. ΕφΘεσσαλ 2657/2019, ΝΟΜΟΣ, «Σε κάθε περίπτωση, αν το δικαστήριο, κατά παράβαση των πιο πάνω διατάξεων, διατάξει ή όχι τον χωρισμό των περισσότερων αγωγών, η μεν απόφαση είναι οριστική και εκκλητή κατά την μάλλον κρατούσα άποψη στη νομολογία», ομοίως ΑΠ 510/1982, Εφαθ 2575/2010, ΜονΠρΑθ 69/2013, 2319/2013, ΝΟΜΟΣ.

λόγος για μη τελειωτική απόφαση, διότι πλέον υφίστανται διαφορετικές δίκες, όχι διαφορετικά αντικείμενα της ίδιας δίκης.

Περαιτέρω, οριστική είναι η απόφαση που παραπέμπει την υπόθεση στο αρμόδιο καθ' ύλην ή κατά τόπο δικαστήριο (άρθρ.46). Η εν λόγω απόφαση διαπιστώνει την έλλειψη υλικής ή τοπικής αρμοδιότητας, ήτοι μίας προϋποθέσεως του παραδεκτού του εισαγωγικού δικογράφου, οπότε είναι οριστική. Παρά το γεγονός ότι οι συνέπειες της ασκήσεως αγωγής διατηρούνται, το παραπέμπον δικαστήριο απεκδύεται της εξουσίας του να ασχοληθεί με την επίδικη διαφορά, γι αυτό η απόφαση είναι οριστική¹⁶⁶. Εντούτοις, υποστηρίζεται και η άποψη, σύμφωνα με την οποία η παραπεμπτική απόφαση λόγω υλικής ή τοπικής αναρμοδιότητας είναι μη οριστική, γιατί ακριβώς διατηρούνται οι συνέπειες ασκήσεως αγωγής και κυρίως η εκκρεμοδικία¹⁶⁷. Επιχείρημα αντλείται και από το άρθρ.513, βάσει του οποίου έφεση ασκείται μόνο κατά οριστικών αποφάσεων, ορίζεται όμως ειδικώς ότι ασκείται και κατά των αποφάσεων που παραπέμπουν την απόφαση στο αρμόδιο δικαστήριο λόγω αναρμοδιότητας (άρθρ.513παρ.1εδ.α'). Αν η δεύτερη αυτή απόφαση θεωρούνταν οριστική δεν θα χρειαζόταν ειδική μνεία στο άρθρο όπου ορίζονται οι εν δυνάμει εφεσίβλητες αποφάσεις¹⁶⁸. Επομένως, ακολουθώντας την κρατούσα άποψη, αν τα αυτοτελώς και παραλλήλως ασκηθέντα αιτήματα έχουν εισαχθεί σε αναρμόδιο δικαστήριο, διατάσσεται η παραπομπή τους στο αρμόδιο με οριστική απόφαση¹⁶⁹.

¹⁶⁶ Διονύσιος Γ. Κονδύλης, ό.π., σελ. 132-134, Ε. Μπαλογιάννη/ Μ. Γεωργιάδου σε Χαρούλα Απαλαγάκη, ό.π., σελ. 923. Από τη νομολογία βλ. Εφαθ 1868/2005, 2340/2002, ΠολΠρΑθ 694/2016, 2912/2013, 2273/2008, ΜονΠρΠατρ 215, 182, 26/2020, ΜονΠρΡοδ 86/2019, 77/2018, ΜονΠρΛαμ 209/2019, ΝΟΜΟΣ.

¹⁶⁷ Βλ. όμως, Κωνσταντίνο Ε. Μπέη, ό.π., σελ. 1277, όπου αναφέρει ότι η απόφαση που κηρύσσει απαράδεκτη την συζήτηση και παραπέμπει την υπόθεση λόγω αναρμοδιότητας είναι οριστική και δεν υπόκειται σε ανάκληση, αλλά όχι τελειωτική, γιατί οι συνέπειες της αγωγής διατηρούνται, και σελ. 1907, όπου αναφέρει ότι η απόφαση είναι εν μέρει οριστική.

¹⁶⁸ Κεραμεύς/ Κονδύλης/ Νίκας (-Πανταζόπουλος), ΚΠολΔ 2, Άρθρα 495-590, Ένδικα μέσα και Ανακοπές, 3^η Έκδοση, Εκδόσεις Σάκκουλα, Αθήνα- Θεσσαλονίκη, 2020, άρθ. 513, αριθ. 1, σελ. 59, βλ. όμως και Κ. Δ. Κεραμέα, Ένδικα Μέσα, Εκδόσεις Σάκκουλα, Αθήνα- Θεσσαλονίκη, 2002, σελ. 58, Βασίλη Αντ. Βαθρακοκοίλη, ό.π., Τόμος Γ', Άρθρα 478-681Δ, σύμφωνα με τους οποίους το άρθρ.513παρ.1εδ.α' εισήχθη με σκοπό να μην θεωρηθούν οι παραπεμπτικές αποφάσεις μη οριστικές, και όχι, επειδή ως τέτοιες λαμβάνονταν υπ' όψιν.

¹⁶⁹ ΜονΠρΛαμ 383/2018, ΝΟΜΟΣ, «Μετά την έκδοση της απόφασης περί παραπομπής διατηρούνται οι ουσιαστικές και δικονομικές συνέπειες της άσκησης της αγωγής, ενώ η εκκρεμοδικία, η οποία δεν διακόπτεται, μετατίθεται πλέον αυτοδικαίως από το αναρμόδιο στο αρμόδιο Δικαστήριο. Η ως άνω παραπεμπτική απόφαση είναι οριστική και για το λόγο αυτό περιλαμβάνει διάταξη περί δικαστικής δαπάνης... Με το ως άνω περιεχόμενο και αιτήματα η υπό κρίση αγωγή αναρμοδίως καθ' ύλην εισάγεται προς συζήτηση ενώπιον του παρόντος Δικαστηρίου, καθόσον οι αξιώσεις για αναγνώριση ακυρότητας δικαιοπραξίας και παράλειψη προσβολής προσωπικότητας και σήματος εισάγουν διαφορά μη αποτιμητή σε χρήμα, υπαγόμενη στην καθ' ύλην αρμοδιότητα του Πολυμελούς

Από την άλλη πλευρά, όταν διατάσσεται χωρισμός των αντικειμενικώς σωρευμένων αιτήσεων με παράλληλη παραπομπή μίας αίτησης στο υλικά ή τοπικά αρμόδιο δικαστήριο, η εκδιδόμενη απόφαση είναι μη τελειωτική. Αν βέβαια παραπέμψει μία εξ αυτών στο αρμόδιο δικαστήριο και εξετάσει το παραδεκτό, το νόμω βάσιμο και το ουσία βάσιμο της ή των υπολοίπων, η απόφαση που εκδίδεται για κάθε αίτηση είναι οριστική, αλλά και τελειωτική, καθώς δεν εκκρεμούν άλλα αιτήματα¹⁷⁰.

Αναλογικά, ό,τι ισχύει για την απόφαση του άρθρ.46 γίνεται δεκτό ότι ισχύει και για την απόφαση που παραπέμπει την διαφορά στην διαιτησία, παρ' όλο που στην δεύτερη αυτή περίπτωση το δικαστήριο αποφαινεται ότι η υπόθεση δεν ανήκει στην δικαιοδοσία των κρατικών δικαστηρίων, και όχι στην υλική αρμοδιότητα του δικάζοντος δικαστηρίου¹⁷¹. Κατά επικρατούσα δηλαδή γνώμη η απόφαση που παραπέμπει την διαφορά στην διαιτησία είναι οριστική¹⁷². Και αυτό το ζήτημα όμως δεν αντιμετωπίζεται ομόφωνα, καθώς το γεγονός ότι σε ενδεχόμενη παύση της ισχύος της ρήτρας διαιτησίας η υπόθεση επαναφέρεται στα πολιτειακά δικαστήρια με κλήση καθιστά την παραπεμπτική απόφαση μη οριστική, διότι με αυτό τον τρόπο ανακαλείται (άρθρ.309)¹⁷³. Συνεπώς, αν το σύνολο των παραλλήλως ασκούμενων αιτήσεων υπάγεται στην διαιτησία η παραπεμπτική απόφαση είναι οριστική, ενώ αν για μία από αυτές τα πολιτειακά δικαστήρια στερούνται δικαιοδοσίας, είναι δυνατό να εκδοθεί τελειωτική ή μη τελειωτική απόφαση, αναλόγως με την κρίση επί των υπολοίπων αιτήσεων.

Πρωτοδικείου, το δε Δικαστήριο αυτό είναι καθ' ύλην αρμόδιο προς εκδίκαση και ως προς τα σωρευόμενα αιτήματα περί αποζημίωσης και περί χρηματικής ικανοποίησης λόγω ηθικής βλάβης, παρόλο που το αιτούμενο από το ενάγον ποσό δεν υπερβαίνει τις 250.000 ευρώ για κάθε εναγόμενο, αφού τα αιτήματα αυτά τελούν σε σχέση συνάφειας με τα ως άνω μη αποτιμητά σε χρήμα αιτήματα (άρθρα 31 παρ. 2 και 3 και 47 ΚΠολΔ). Κατ' ακολουθία των ανωτέρω, πρέπει το παρόν Δικαστήριο να κηρυχθεί υλικά αναρμόδιο κατ' άρθρο 46 ΚΠολΔ και να παραπεμφθεί η υπόθεση στο Πολυμελές Πρωτοδικείο Λαμίας, ως το καθ' ύλη και κατά τόπο αρμόδιο δικαστήριο προς εκδίκαση της ένδικης διαφοράς.»

¹⁷⁰ ΜονΠρΜεσολ 108/2011, ΝΟΜΟΣ.

¹⁷¹ Χ. Τριανταφυλλίδης σε Χαρούλα Απαλαγάκη, ό.π., σελ. 837 επ., Διονύσιος Γ. Κονδύλης, ό.π., σελ. 133, Βασίλης Αντ. Βαθρακοκοίλης, ό.π., Τόμος Β', Άρθρα 221-477, σελ. 407.

¹⁷² ΑΠ 816/1983, ΠολΠρΑθ 1607, 1150/2015, 5814/2011, 2953/2010, 767/1990, ΠολΠρΡοδ 44/2009, ΝΟΜΟΣ, και όλες συμπεριλαμβάνουν διάταξη για τα δικαστικά έξοδα, όμως βλ. ΜονΠρΑθ 544/2010, ΝΟΜΟΣ, όπου παραπέμπει στο υλικά αρμόδιο δικαστήριο με οριστική απόφαση, ωστόσο συμψηφίζει τα δικαστικά έξοδα (άρθρ.179) λόγω της αντίθετης απόψεως που υποστηρίζεται από τη νομολογία, ότι δηλαδή η παραπεμπτική απόφαση είναι η οριστική.

¹⁷³ Χαρίλαος Βαρβενιώτης, Η αναίρεσιβαλλόμενη τελεσίδικη απόφαση (άρθρο 553 ΚΠολΔ), Αρμ 2014, σελ. 1481, Κωνσταντίνος Ε. Μπέης, ό.π., σελ. 1138.

Ακόμη, μη οριστική, κατά κρατούσα γνώμη, θεωρείται και η απόφαση η οποία παραπέμπει την υπόθεση να εκδικαστεί με βάση την προσήκουσα και όχι την εισαχθείσα διαδικασία από το ίδιο όμως δικαστήριο (άρθρ591παρ.6). Η εν λόγω άποψη εκκινεί από την σκέψη ότι η διαδικασία εκδίκασης δεν συνιστά προϋπόθεση του παραδεκτού, αλλά αφορά την εφαρμογή των προσηκόντων δικονομικών κανόνων δικαίου, η οποία εφαρμογή δεν είναι αυτοσκοπός της δίκης, αλλά μέσο προάσπισης των ιδιωτικών συμφερόντων¹⁷⁴. Παρ' όλα αυτά, έχει υποστηριχθεί και η αντίθετη θέση, σύμφωνα με την οποία η απόφαση που παραπέμπει στην προσήκουσα διαδικασία είναι οριστική, καθώς αποφαινεται περί του απαραδέκτου της αγωγής¹⁷⁵. Έτσι, στην υπ' αριθμ. 2575 απόφαση του 2010 του Εφετείου Αθηνών, κρίθηκε ότι επί αντικειμενικής σωρεύσεως η απόφαση που κρίνει την ουσία της μίας αίτησης και διατάσσει τον χωρισμό της ετέρας, γιατί δεν υπάγεται στην ίδια ειδική διαδικασία, αλλά υπάγεται στην τακτική διαδικασία, είναι οριστική ως προς όλες τις διατάξεις της¹⁷⁶. Ωστόσο, το ζήτημα είναι πιο ξεκάθαρο, όταν σε συνδυασμό με την παραπομπή στην προσήκουσα διαδικασία λαμβάνει χώρα και παραπομπή στο καθ' ύλην αρμόδιο δικαστήριο. Τότε η παραπεμπτική απόφαση είναι οριστική¹⁷⁷.

Γ) Η δικονομική ωριμότητα της απόφασης ως στοιχείο του παραδεκτού του ενδίκου μέσου (άρθρ.513,553)

Στα στοιχεία του παραδεκτού των ενδίκων μέσων και ειδικότερα της εφέσεως και της αναίρέσεως που θα μας απασχολήσουν κατωτέρω, αλλά και της αναψηλάφησης, συγκαταλέγεται η προσβολή αποφάσεων συγκεκριμένου βαθμού δικονομικής ωριμότητας. Ως γενική προϋπόθεση τίθεται η οριστικότητα της απόφασης, στα κρίσιμα δε άρθρα, 513 και 553 αντιστοίχως, προβλέπονται περισσότερο εξειδικευμένες ρυθμίσεις. Συνεπώς, δεν είναι παραδεκτή η έφεση κατά μη οριστικής απόφασης, όπως για παράδειγμα η έφεση κατά πρωτόδικης απόφασης, η οποία κηρύσσει απαράδεκτη την συζήτηση της αγωγής, ή διατάσσει την αναστολή

¹⁷⁴ Χαρίλαος Βερβενιώτης, ό.π., σελ. 1480, Διονύσιος Γ. Κονδύλης, ό.π., σελ. 134, Κωνσταντίνος Ε. Μπέης, ό.π., σελ. 1908, και από τη νομολογία ΑΠ 14/2007, ΜονΠρΠατρ 59/2019, ΕιρΡοδ 59/2019, 15/2018, ΝΟΜΟΣ.

¹⁷⁵ Κωνσταντίνος Ε. Μπέης, ό.π., σελ. 1908.

¹⁷⁶ ΕφΑθ 2575/2010, ΝΟΜΟΣ.

¹⁷⁷ ΠολΠρΡοδ 46/2019, 157/2018, ΝΟΜΟΣ, όπου κρίθηκε ότι μετά το Ν. 4335/2015 η αξίωση συμμετοχής στα αποκτήματα εκδικάζεται βάσει της ειδικής διαδικασίας των οικογενειακών διαφορών και πάντα από το Μονομελές Πρωτοδικείο, στο οποίο και παραπέμφθηκε.

της δίκης λόγω εκκρεμοδικίας, καθώς προσβάλλονται μη οριστικές αποφάσεις¹⁷⁸. Πιο αναλυτικά, με έφεση προσβάλλονται δύο κατηγορίες αποφάσεων, με κριτήριο την δικονομική ωριμότητά τους, εφόσον έχουν εκδοθεί πρωτοδίκως. Η πρώτη κατηγορία αφορά τις αποφάσεις που παραπέμπουν την υπόθεση στο αρμόδιο δικαστήριο λόγω αναρμοδιότητας, υλικής ή τοπικής (άρθρ.513παρ.1περ.α'). Όπως προαναφέρθηκε, η κατηγορία αυτή συμπεριλήφθηκε στο άρθρ.513 ώστε να εκλείψουν αμφιβολίες ως προς την οριστικότητα της παραπεμπτικής απόφασης¹⁷⁹. Ομοίως ισχύει και για την απόφαση που παραπέμπει την υπόθεση στην διαιτησία. Η δεύτερη κατηγορία καταλαμβάνει από τις οριστικές αποφάσεις αυτές που περατώνουν όλη τη δίκη, δηλαδή τις τελειωτικές (άρθρ.513παρ.1περ.β'εδ.α'), αλλά και αυτές που περατώνουν μόνο την δίκη για την αγωγή ή για την ανταγωγή (εδ.β'). Στο σημείο αυτό διακρίνεται η βούληση του νομοθέτη να ολοκληρώνεται η κρίση επί της διαφοράς στην εκάστοτε βαθμίδα αξιολογήσεως πριν εισαχθεί στην επόμενη και να αποφεύγεται η κατάτμησή της. Εξίσου σημαντική είναι η παράμετρος της εξοικονόμησης χρόνου και δαπανών, καθώς ο εκκαλόν ασκεί μία έφεση, επιδίδεται σε έναν ακόμη δικαστικό αγώνα και δεν επωμίζεται την δικαιολογημένη μεν, αδυναμία δε, έκδοσης απόφασης εκ μέρους του δικαστηρίου¹⁸⁰. Ρητή ωστόσο εξαίρεση συνιστά η απόφαση που ολοκληρώνει είτε την δίκη της αγωγής είτε της ανταγωγής. Η νομολογία κατά πάγιο τρόπο επεκτείνει την εν λόγω εξαίρεση και στην περίπτωση της απλής ομοδικίας. Ακόμη και όταν εκδίδεται οριστική απόφαση για έναν ή περισσότερους από τους απλούς ομοδίκους και μη οριστική για τους υπόλοιπους, η απόφαση αυτή, αν και μη τελειωτική, προσβάλλεται παραδεκτώς με έφεση¹⁸¹. Σε συνέχεια του εδαφίου για τις τελειωτικές αποφάσεις, ορίζεται ότι δεν επιτρέπεται η άσκηση έφεσης κατά εν μέρει οριστικής απόφασης, ούτε κατά των

¹⁷⁸ ΑΠ 339/2018, www.areiospagos.gr, ομοίως ΕφΑθ 2688/2016, και ΕφΠειρ 306/2015, ΝΟΜΟΣ αντίστοιχα.

¹⁷⁹ Ωστόσο, παλαιότερα η δυνατότητα άσκησης έφεσης κατά παραπεμπτικής απόφασης λαμβανόταν υπ' όψιν ως εξαίρεση στον κανόνα των οριστικών αποφάσεων ως υποκείμενων σε ένδικα μέσα, με σκοπό να κρίνεται τελεσίδικα το ζήτημα της αναρμοδιότητας πριν την εκδίκαση της ουσίας της υπόθεσης, Κ. Ι. Παπαδημητρίου, ΝοΒ 1981, σελ. 1098, σημείωση υπό της ΑΠ 1711/1980.

¹⁸⁰ ΕφΑθ 7206/2006, ΝΟΜΟΣ, «Από την ως άνω ρύθμιση συνάγεται, ότι κατά των εν μέρει οριστικών αποφάσεων, ήτοι εκείνων που περατώνουν τη δίκη ως προς ορισμένα μόνο κεφάλαια ή βάσεις της αγωγής, δεν χωρεί έφεση ούτε ως προς τις οριστικές τους διατάξεις, πριν περατωθεί η εκδίκαση όλης της διαφοράς, σε περίπτωση δε ασκήσεως της, αυτή απορρίπτεται και αυτεπαγγέλτως, ως απαράδεκτη, κατ' εφαρμογή του προπαρατεθέντος άρθρ. 532 ΚΠολΔ. Σκοπός της απαγορεύσεως είναι η αποφυγή κατατμήσεως της διαφοράς μεταξύ των δικαστηρίων πρώτου και δεύτερου βαθμού, καθώς και η εξοικονόμηση δαπανών και χρόνου για τον τερματισμό της δίκης.»

¹⁸¹ ΑΠ 747/2014 www.areiospagos.gr, ΕφΑθ 566/2019, ΝΟΜΟΣ.

οριστικών της διατάξεων, εωσότου εκδοθεί οριστική απόφαση (εδ.δ'). Καλείται δε σε εφαρμογή όταν η επίδικη έννομη σχέση είναι μία, εντούτοις διαγιγνώσκεται οριστικά μέρος αυτής και όχι το σύνολο. Έτσι, στο προαναφερθέν παράδειγμα της πρωτόδικης απόφασης, η οποία αποφαινεται για τα κονδύλια της αποζημίωσης από τροχαίο ατύχημα και ταυτόχρονα κηρύσσει απαράδεκτη την συζήτηση για το κονδύλι των διαφυγόντων κερδών, ώστε να επιδοθεί η αγωγή στην αρμόδια Δ.Ο.Υ., η έφεση κατά αυτής απορρίπτεται αυτεπαγγέλτως ως απαράδεκτη, ακόμη κι αν στρέφεται αποκλειστικά κατά των οριστικών διατάξεων¹⁸². Τέλος, έφεση ασκείται κατά των ερήμην εκδοθέντων αποφάσεων από την δημοσίευσή τους (εδ.γ'). Η δεύτερη παράγραφος του ίδιου άρθρου ορίζει ότι η έφεση κατά οριστικής απόφασης βάλλει, ακόμα και αν δεν προκύπτει ρητώς, και κατά των μη οριστικών αποφάσεων, οι οποίες είχαν προεκδοθεί από το ίδιο δικαστήριο (άρθρ.513παρ.2). Με αυτό τον τρόπο ο δικαστής αποκτά πλήρη γνώση της υπόθεσης και διευκολύνεται στο να εντοπίσει τυχόν υπάρχουσα πλημμέλεια. Για να συμπροσβάλλονται όμως και οι οριστικές διατάξεις των εν μέρει οριστικών αποφάσεων πρέπει η έφεση να απευθύνεται ρητώς κατά αυτών¹⁸³¹⁸⁴.

Αντίστοιχη διάταξη με αυτή του άρθρ.513 εντοπίζεται και στο δίκαιο της αναίρεσης¹⁸⁵. Πρόκειται για το άρθρ.553, το οποίο προβλέπει ότι κατ' αρχάς με αναίρεση προσβάλλονται οι οριστικές αποφάσεις που δεν υπόκεινται πλέον σε ανακοπή ερημοδικίας και έφεση, δηλαδή οι τελεσίδικες αποφάσεις. Περαιτέρω, αναίρεση μπορεί να ασκηθεί κατά της απόφασης που παραπέμπει την υπόθεση στο αρμόδιο δικαστήριο εξαιτίας υλικής αναρμοδιότητας (άρθρ.553παρ.1περ.αεδ.α'). Η διάταξη δεν περιλαμβάνει και τις παραπεμπτικές λόγω τοπικής αναρμοδιότητας αποφάσεις, καθώς οι κανόνες της τοπικής αρμοδιότητας δεν θεωρούνται εξίσου σημαντικοί με αυτούς της υλικής, ώστε να απασχολείται ο Άρειος Πάγος. Επίσης, προσβάλλεται η απόφαση του δικαστηρίου, στο οποίο παραπέμφθηκε η υπόθεση, και η οποία εκδόθηκε κατά παράβαση του άρθρ.46 ανεξαρτήτως εδώ αν η παραπομπή

¹⁸² ΕφΠατρ 616/2006, ΝΟΜΟΣ.

¹⁸³ ΑΠ 934/2017, www.areiospagos.gr.

¹⁸⁴ Κεραμεύς/ Κονδύλης/ Νίκας (-Πανταζόπουλος), ΚΠολΔ 2, ό.π., άρθ. 513, αριθ.1, σελ. 59 επ.

¹⁸⁵ ΑΠ 608/2012, ΝΟΜΟΣ, «Από τις ταυτόσημες διατάξεις των άρθρων 513 παρ. 1β και 553 παρ. 1β του ΚΠολΔ προκύπτει ότι τα ένδικα μέσα της έφεσης και της αναίρεσης συγχωρούνται μόνο κατά οριστικών αποφάσεων που περατώνουν όλη τη δίκη ή μόνο τη δίκη για την αγωγή ή την ανταγωγή, αν δε η απόφαση είναι κατά ένα μέρος οριστική δεν επιτρέπεται έφεση ή αναίρεση ούτε κατά των οριστικών διατάξεων πριν εκδοθεί οριστική απόφαση στη δίκη».

έγινε στο υλικά ή τοπικά αρμόδιο δικαστήριο (εδ.β'). Η αναλογική εφαρμογή της διατάξεως στην περίπτωση που η υπόθεση παραπέμπεται στην διαιτησία, γίνεται κατά κρατούσα άποψη αποδεκτή και στο πεδίο της αναίρεσης¹⁸⁶. Κατά τα λοιπά, με αναίρεση προσβάλλονται όποιες αποφάσεις προσβάλλονται και με έφεση, ήτοι οι οριστικές, οι τελειωτικές, αυτές που περατώνουν την δίκη μόνο για την αγωγή ή την ανταγωγή και οι εν όλω οριστικές (περ.β'εδ.α',β')¹⁸⁷. Δεν προσβάλλονται οι μη οριστικές, οι μη τελειωτικές και οι εν μέρει οριστικές αποφάσεις (εδ.γ'). Ακροτελεύτια διάταξη η αφορούσα τις προεκδοθείσες από το ίδιο δικαστήριο μη οριστικές αποφάσεις, οι οποίες συμπροσβάλλονται με αναίρεση κατά της οριστικής απόφασης, ακόμα κι αν το έκτακτο ένδικο μέσο δεν απευθύνεται ρητώς κατά αυτών (παρ.2)¹⁸⁸. Συνάγεται όμως και εδώ ερμηνευτικά ότι όταν εκδοθεί εν μέρει οριστική απόφαση και έπειτα οριστική η αναίρεση πρέπει ρητώς να βάλει κατά των οριστικών διατάξεων της εν μέρει οριστικής απόφασης. Άλλως, δεν λαμβάνονται υπ' όψιν ως συμπροσβληθείσες. Έτσι, το ακυρωτικό δικαστήριο απέρριψε αυτεπαγγέλτως αναίρεση ως απαράδεκτη, η οποία ασκήθηκε αποκλειστικά κατά της οριστικής απόφασης του δευτεροβάθμιου δικαστηρίου, αν και ο λόγος αναίρεσης αφορούσε κεφάλαιο τόκων, το οποίο όμως είχε απορριφθεί ως μη νόμιμο με προηγούμενη εν μέρει οριστική και προδικαστική απόφαση του ίδιου δικαστηρίου, την οποία η ανααιρεσείουσα προσέβαλε πρώτη φορά με το δικόγραφο των πρόσθετων λόγων¹⁸⁹.

Δ) Άσκηση ενδίκων μέσων κατά απόφασης επί αντικειμενικής σώρευσης αγωγών

Οι προπαρατεθείσες παρατηρήσεις θα αξιοποιηθούν σε αυτή την ενότητα, ώστε να απαντηθεί το ερώτημα πότε και ποια απόφαση εκδοθείσα έπειτα από αντικειμενική σώρευση αιτήσεων προσβάλλεται με ένδικα μέσα. Αρχικά, είναι πρόδηλο ότι με ένδικα μέσα προσβάλλεται η απόφαση, η οποία διαγιγνώσκει καθέτως όλα τα αντικείμενα δίκης. Το δικαστήριο αποφαινεται επί όλων των αιτήσεων του δικογράφου της αγωγής, εκδίδει δηλαδή τελειωτική απόφαση, την οποία ο διάδικος μπορεί να προσβάλει με ένδικο μέσο, τακτικό ή έκτακτο (άρθρ513παρ.1περ.β'εδα',

¹⁸⁶ Νικόλαος Θ. Νίκας, ό.π., σελ. 893.

¹⁸⁷ Οριστική είναι και η απόφαση, η οποία δέχεται ή απορρίπτει την έφεση για οποιονδήποτε λόγο, ουσιαστικό ή τυπικό, ΑΠ 380/1999, ΝΟΜΟΣ.

¹⁸⁸ Αν προσβάλλεται με αναίρεση εφετειακή απόφαση δεν συμπροσβάλλονται και οι μη οριστικές αποφάσεις του πρωτοβάθμιου δικαστηρίου, ΑΠ 1490/2017, 176/2006, www.areiospagos.gr.

¹⁸⁹ ΑΠ 1188/2003, ομοίως ΑΠ 63/2003, ΝΟΜΟΣ.

553παρ.1περ.β'εδ.α'), ακολουθώντας του υπόλοιπους κανόνες του παραδεκτού εκάστου. Τελειωτική, άρα και υποκείμενη σε ένδικο μέσο είναι και η απόφαση, η οποία χωρίζει τις αιτήσεις, παραπέμπει μία εκ των σωρευομένων στο αρμόδιο υλικά ή τοπικά δικαστήριο και αποφαινεται οριστικά για τις υπόλοιπες. Η παραπεμπτική απόφαση, όπως προαναφέρθηκε είναι οριστική. Αλλά, και αν υποτεθεί ότι ακολουθείτε η άποψη της μειοψηφίας κατά την οποία η παραπεμπτική απόφαση θεωρείται μη οριστική, σε κάθε περίπτωση προσβάλλεται με έφεση, και αναίρεση αν πρόκειται για υλική αναρμοδιότητα, διότι το προβλέπει ρητά ο νόμος (άρθρ.513παρ.1περ.α', 553παρ.1περ.α'). Εφόσον λοιπόν υπάρχει απόφαση για το παραδεκτό, τη νομική ή την ουσιαστική βασιμότητα των υπολοίπων αιτήσεων, η απόφαση είναι τελειωτική και μπορεί να ασκηθεί κατά αυτής ένδικο μέσο. Ομοίως ισχύει και αν η παραπομπή στο αρμόδιο δικαστήριο συνδυάζεται με παραπομπή προς εκδίκαση με βάση την ορθή διαδικασία, και όχι με αυτή που εισήχθει. Και εδώ πρόκειται για οριστική απόφαση, συνεπώς και τελειωτική.

Περαιτέρω, προειπώθηκε ότι κατά επικρατούσα γνώμη η απόφαση που διατάσσει αποκλειστικά τον χωρισμό των παραλλήλως ασκηθέντων αιτήσεων είναι μη οριστική, οπότε ως τέτοια δεν υπόκειται αυτοτελώς σε ένδικα μέσα. Προειπώθηκε επίσης ότι μετά τον χωρισμό, ανεξαρτήτως της αιτίας που τον επιφέρει, οι δίκες των αιτήσεων αποκτούν την αυτοτέλεια τους. Κάθε υπόθεση κρίνεται χωριστά, όπως και το εκκλητό κρίνεται με βάση κάθε χωριστή απόφαση, χωρίς να ενδιαφέρει η έκβαση της άλλης. Επομένως, αρκεί να εκδοθεί έστω και μία οριστική απόφαση επί μίας από τις χωρισθείσες αιτήσεις για να ασκηθεί ένδικο μέσο, το οποίο θα συμπροσβάλει και την μη οριστική απόφαση περί χωρισμού, ακόμα κι αν δεν απευθυνθεί ρητώς κατά αυτής (άρθρ.513παρ.2, 553παρ.2). Το ότι επιτρέπεται η άσκηση ενδίκου μέσου κατά της αποφάσεως, η οποία εκδίδεται έπειτα από την απόφαση χωρισμού των αιτήσεων, προκύπτει αβίαστα από την διαφορετική πορεία που ακολουθούν οι διαφορετικές δίκες¹⁹⁰. Αυτή ήταν και η γνωμοδότηση που δόθηκε σε υπόθεση, όπου ο ενάγων άσκησε αγωγή ακύρωσης διαθήκης, αναγνώρισης του εξ αδιαθέτου κληρονομικού

¹⁹⁰ Χαρούλα Απαλαγάκη, ό.π., σελ.1401-1402, Κεραμεύς/ Κονδύλης/ Νίκας (- Μαργαρίτης), ΚΠολΔ Ι, ό.π., άρθρ.513, αριθ. 10, σελ. 904, Δημήτρης Κράνης, Εκκλητές αποφάσεις και η αρχή ne bid in idem- νομολογιακά πορίσματα, ΕλλΔνη 2009, σελ. 972, Βασίλειος Αντ. Βαθρακοκοίλης, ό.π., σελ. 175, 474, και από τη νομολογία βλ. ΑΠ 793/2006, www.areiospagos.gr, όπου το Ακυρωτικό δικαστήριο απέρριψε τον αναιρετικό λόγο της αδικαστης αίτησης (αρ.9, αρθρ.559) κατά δευτεροβάθμιας απόφασης, η οποία έκρινε μόνο την αίτηση κατά της οποίας ασκήθηκε έφεση, διότι στον πρώτο βαθμό είχε μεσολαβήσει χωρισμός των αντικειμενικώς σωρευομένων αιτήσεων λόγω ελλείψεως ταυτότητας υλικής αρμοδιότητας.

του δικαιώματος και ακύρωσης υιοθεσίας, λόγω ανικανότητας προς δικαιοπραξία και αντίθεσης προς τα χρηστά ήθη. Το Πολυμελές Πρωτοδικείο διέταξε με μη οριστική απόφαση τον χωρισμό της αίτησης ακύρωσης της υιοθεσίας από τις αιτήσεις ακύρωσης διαθήκης και αναγνώρισης κληρονομικού δικαιώματος λόγω διαφορετικής διαδικασίας εκδίκασης, καθώς η πρώτη υπάγεται στην ειδική διαδικασία των άρθρ.614, ενώ οι δεύτερες στην τακτική. Εν συνεχεία, εκδόθηκε οριστική απόφαση επί της αγωγής ακύρωσης της υιοθεσίας, με την οποία κρίθηκε νόμω αβάσιμη. Η έφεση κατά αυτής της οριστικής απόφασης θα προσβάλει ταυτόχρονα, ακόμα και σιωπηρά, την μη οριστική απόφαση του Πολυμελούς Πρωτοδικείου, βάσει του άρθρ.513παρ.2¹⁹¹.

Ωστόσο, εξαιρετικά αμφιλεγόμενο είναι το ζήτημα της προσβολής με ένδικα μέσα της μη τελειωτικής απόφασης, δηλαδή της απόφασης η οποία κρίνει οριστικά μία από τις περισσότερες σωρευμένες αιτήσεις στο δικόγραφο της αγωγής. Αν και το γράμμα του νόμου δεν γεννά αμφιβολίες, διότι ρητά ορίζει ότι με έφεση, αναψηλάφηση και αναίρεση προσβάλλονται από τις οριστικές αποφάσεις αυτές που περατώνουν όλη την δίκη, η θεωρία και η νομολογία καταφεύγοντας σε ποικίλες νομικές κατασκευές παρακάμπτουν ορισμένες φορές την εν λόγω διάταξη. Δέον όπως λεχθεί στο σημείο αυτό ότι το παραδεκτό ή μη της εφέσεως κατά μη τελειωτικής απόφασης, όπως είναι αυτή που δεν αποφαινεται οριστικά για όλες τις αιτήσεις, κρίνεται με βάση το άρθρ.513παρ.1περ.β'εδ.α', όπου γίνεται λόγος για «απόφαση». Αντίθετα, το εδάφιο γ' αφορά την εν μέρει οριστική απόφαση, γι αυτό και ο όρος «διάταξη». Ο κώδικας βέβαια ρυθμίζει και τα δύο ενδεχόμενα με όμοιο τρόπο¹⁹². Ενώ παρέχει την δυνατότητα ασκήσεως ενδίκου μέσου μόνο έπειτα από την έκδοση τελειωτικής απόφασης (ή εν όλω οριστικής), στην πράξη γίνεται δεκτό και το αντίθετο. Κρίνεται ότι δεν είναι απαραίτητο ο διάδικος να αναμένει να εκδοθεί τελειωτική απόφαση, ήτοι απόφαση η οποία να απορρίπτει ή να αποδέχεται όλα τα αιτήματα παροχής δικαστικής προστασίας, αλλά δύναται από την έκδοση της βλαπτικής γι αυτόν μη τελειωτικής απόφασης να την προσβάλει με το κατάλληλο ένδικο μέσο. Επ' αυτού του ζητήματος λοιπόν έχουν υποστηριχθεί αντικρουόμενες απόψεις, οι οποίες θα αναλυθούν αμέσως κατωτέρω.

¹⁹¹ Κ. Δ. Κεραμέως και Α. Α. Γαζή, Ακυρότητα υιοθεσίας και διαθήκης λόγω ανικανότητας προς δικαιοπραξίας και αντίθεσης προς τα χρηστά ήθη/ Ουσιαστικές και δικονομικές απόψεις, ΝοΒ 1984, σελ. 1986 επ.

¹⁹² Καλλιόπη Θ. Μακρίδου, ό.π., σελ. 980, Κ. Φ. Καλαβρός, ό.π., σελ. 14-15.

i. Ένδικο μέσο χωρεί κατά της τελειωτικής απόφασης

Κατ' αρχάς, πλείστες θεωρητικές φωνές ακολουθούν το γράμμα του νόμου και δεν κρίνουν παραδεκτό το ένδικο μέσο κατά απόφασης μη τελειωτικής¹⁹³. Η άποψη αυτή στηρίζεται στον δικαιολογητικό λόγο θεσμοθέτησης των αντίστοιχων άρθρων, που, όπως προαναφέρθηκε, δεν είναι άλλος από την αποφυγή κατάτμησης της διαφοράς μεταξύ των δικαστηρίων πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας δικαιοδοσίας, αλλά και μεταξύ των πρώτων και του Αρείου Πάγου. Δεν μπορεί βεβαίως να αγνοηθεί και η συμβολή τους στην ταχεία και απρόσκοπτη απονομή δικαιοσύνης μέσω της αποφυγής εκδόσεως αντιφατικών αποφάσεων σε πρώτο και δεύτερο βαθμό, αλλά και στην εξοικονόμηση δαπανών. Ακόμη, χαρακτηρίζεται ορθότερη η εν λόγω θέση, διότι υπέρ αυτής συνηγορεί και η βούληση του ιστορικού νομοθέτη. Πιο συγκεκριμένα, στην Αναθεωρητική Επιτροπή προτάθηκε από τον Μητσόπουλο, και μαζί του συμφώνησαν οι Φραγκίστας και Λιβαθινός, το κριτήριο της συνάφειας μεταξύ της αιτήσεως που κρίθηκε οριστικά και της αιτήσεως, για την οποία δεν έχει αποφανθεί ακόμη το δικαστήριο, ώστε αν καταφάσκει και υπάρχει κίνδυνος έκδοσης αντιφατικών αποφάσεων να απαγορεύεται η άσκηση ενδίκου μέσου, διαφορετικά να είναι επιτρεπτή. Η Επιτροπή απέρριψε αυτή την πρόταση και διατύπωσε τον κανόνα περί εν γένει απαγόρευσης άσκησης ενδίκου μέσου κατά μη τελειωτικής απόφασης, με εξαίρεση επί αγωγής και ανταγωγής, αλλά και κατά εν μέρει οριστικής¹⁹⁴.

Στο ίδιο ως άνω αποτέλεσμα καταλήγει και η θεωρία, η οποία εκκινεί από την συστηματική ερμηνεία των διατάξεων 513 και 514 και εστιάζει στους κοινούς σκοπούς που εξυπηρετούν. Το άρθρ.514 εισάγει στο πλαίσιο του ενδίκου μέσου της έφεσης τον γενικό κανόνα του *ne bis in idem*, της άπαξ ασκήσεως της έφεσης. Ειδικότερα, η ίδια απόφαση μόνο μία φορά μπορεί να προσβληθεί με έφεση από τον ίδιο διάδικο προς αποφυγή διαιωνίσεως του δικαστικού αγώνα. Όπως ο κανόνας του άρθρ.513 αποσκοπεί στην αποφυγή κατάτμησης της διαφοράς μεταξύ των δύο δικαιοδοτικών βαθμών, έτσι και το άρθρ.514 αποσκοπεί στην αποφυγή κατάτμησης

¹⁹³ Λάμπρος Δ. Σινανιώτης, Γενικές αρχές των ενδίκων μέσων κατά τον κώδικα πολιτικής δικονομίας, Π. Ν. Σάκκουλας, Αθήνα 2018, σελ. 81, Παναγιώτης Κολοτούρος (-Α. Ο. Μήτσου), Ένδικα μέσα & βοηθήματα κατά τον ΚΠολΔ, Νομική Βιβλιοθήκη, Αθήνα 2013, σελ. 70-71, Κ. Δ. Κεραμεύς, Ένδικα μέσα, ό.π., σελ. 59, Βασίλειος Αντ. Βαθρακοκύλης, ό.π., σελ. 177, 468-469, Γ. Θ. Ράμμος, Αυτοτελής έφεσις και αναίρεσις κατά μη οριστικών και εν μέρει οριστικών, εν μέρει δε μη οριστικών αποφάσεων, Αρμ 62, σελ. 91επ.

¹⁹⁴ ΠρΑνΕπ, σελ. 191.

της διαφοράς αποκλειστικά στον δεύτερο δικαιοδοτικό βαθμό. Συνδυαστικά δε οδηγούν σε έναν μοναδικό και συνολικό επανέλεγχο της διαφοράς. Αν όμως επιτραπεί η άσκηση έφεσης κατά μίας οριστικής απόφασης επί των περισσοτέρων σωρευμένων αιτήσεων, ο κανόνας της άπαξ ασκήσεως του ενδίκου μέσου διασπάται, διότι θα ασκηθεί και δεύτερη έφεση, όταν θα εκδοθεί η τελειωτική απόφαση. Αντιθέτως, εφαρμόζεται απαρεγκλίτως όταν επιτρέπεται η άσκηση έφεσης μόνο κατά της τελειωτικής απόφασης. Συνεχίζει η ως άνω άποψη αποδεχόμενη την *contra legem* ερμηνεία του άρθρ.513 από τη νομολογία στην περίπτωση της απλής ομοδικίας, όπου κάθε απλός ομόδικος δύναται να προσβάλει αυτοτελώς την απόφαση που τον αφορά. Εδώ η κατάτμηση της διαφοράς δεν είναι αποφευκτέα, γιατί μόνο μέσω αυτής μειώνεται ο κίνδυνος παρακώλυσης προσβολής της απόφασης από τους υπόλοιπους ομοδίκους, οι οποίοι για τον λόγο αυτόν πιθανόν να μην ολοκλήρωναν τη δική τους δίκη. Στην περίπτωση όμως της αντικειμενικής σώρευσης αγωγών, μία εκ των προϋποθέσεων της οποίας είναι η ταυτότητα διαδίκων, η διαιώνιση της διαφοράς μπορεί να αποφευχθεί αν ο ίδιος διάδικος προσβάλλει αποκλειστικά την τελειωτική απόφαση, ενέργεια η οποία ανήκει στην δική του σφαίρα επιρροής. Συμπεραίνεται λοιπόν ότι ορθώς επιτρέπεται η έφεση αποκλειστικά κατά της τελειωτικής απόφασης¹⁹⁵.

Παράλληλα, επισημαίνεται και η άποψη, η οποία συμφωνεί με την γραμματική ερμηνεία του νόμου, υπογραμμίζει ωστόσο το ανεπίτρεπτο προσβολής με έφεση της μη τελειωτικής απόφασης ιδίως όταν οι σωρευόμενες αξιώσεις τελούν σε σχέση εξάρτησης, δηλαδή συνδέονται με σχέση παρεπόμενου και η επίλυση της μίας διαφοράς εξαρτάται από την επίλυση της άλλης¹⁹⁶. Τέτοια περίπτωση συνιστά η αντικειμενική σώρευση αίτησης καθορισμού οριστικής τιμής μονάδας αποζημίωσης για το έδαφος, τα συστατικά και αίτησης καθορισμού ιδιαίτερης αποζημίωσης για τα εναπομείναντα εκτός απαλλοτριώσης τμήματα, οι οποίες τελούν σε σχέση εξάρτησης λόγω του κανόνα του ενιαίου καθορισμού της οριστικής αποζημίωσης επί απαλλοτριούμενων ακινήτων. Η απόφαση, η οποία αποφαίνεται οριστικά για ένα από

¹⁹⁵ Η παρατεθείσα μελέτη ανήκει στην Καλλιόπη Θ. Μακρίδου, *ό.π.*, σελ. 979 *επ.*

¹⁹⁶ Κεραμεύς/ Κονδύλης/ Νίκας (- Πανταζόπουλος), ΚΠολΔ2, άρθρ.513, αριθ. 2, σελ. 60, Μιχαήλ Μαργαρίτης/ Άντα Μαργαρίτη, *ό.π.*, σελ. 786.

τα ως άνω σωρευόμενα αιτήματα είναι μη τελειωτική και δεν μπορεί να προσβληθεί με αναίρεση¹⁹⁷.

Χαρακτηριστικό παράδειγμα απόφασης η οποία απορρίπτει ως απαράδεκτη την έφεση κατά μη τελειωτικής πρωτόδικης απόφασης είναι η υπ' αριθμ. 213/2015 του Εφετείου Πειραιώς. Συγκεκριμένα, ο ενάγων εκμισθωτής στο δικόγραφο της αγωγής του σώρευσε αίτημα καταβολής αποζημίωσης λόγω χρήσης του μισθίου από την εναγομένη μισθώτρια ενώ η μίσθωση είχε λήξει, καταβολής του ποσού που αντιστοιχούσε σε ανεξόφλητους λογαριασμούς κοινής ωφέλειας και καταβολής ποσού που αντιστοιχούσε στην προκληθείσες από αυτή φθορές. Το πρωτοβάθμιο δικαστήριο έκρινε ουσία βάσιμα τα δύο πρώτα αιτήματα και διέταξε πραγματογνωμοσύνη για το τρίτο. Πρόκειται λοιπόν για μη τελειωτική απόφαση (εν μέρει οριστική, κατά την απόφαση), η οποία δεν υπόκειται στο ένδικο μέσο της εφέσεως ούτε κατά τις οριστικές της διατάξεις¹⁹⁸. Ομοίως έκρινε και το Ακυρωτικό δικαστήριο, όταν σε αγωγή για καταβολή αμοιβής σε δικηγόρο ποσού που αντιστοιχούσε σε κάθε διακανονισμένη ζημία λόγω σύμβασης εντολής και του ποσού που αντιστοιχούσε σε διεκπεραίωση υποθέσεων νομικής ενέργειας, το δευτεροβάθμιο δικαστήριο έπειτα από έφεση ανέπεμψε το πρώτο αίτημα στο πρωτοβάθμιο δικαστήριο προς εκδίκαση, ενώ ως προς το δεύτερο η έφεση κρίθηκε νόμω αβάσιμη.

¹⁹⁷ ΕφΛαρ 160/2019, ΝΟΜΟΣ, «Πλην όμως, η απόφαση αυτή ήταν μη τελεσίδικη στο σύνολό της, καθόσον εκδόθηκε επί αιτήσεως που περιείχε αντικειμενική σώρευση αιτήσεων παροχής έννομης προστασίας των ιδίων αιτούντων κατά του ιδίου καθ' ου η αίτηση σε ένα δικόγραφο (δηλαδή αιτήματα καθορισμού οριστικής τιμής μονάδας αποζημίωσης για το έδαφος, τα συστατικά και ιδιαίτερης αποζημίωσης για τα εναπομείναντα εκτός απαλλοτριώσεως τμήματα) περάτωσε τη δίκη μόνο ως προς το αίτημα άρσης του τεκμηρίου ωφέλειας, χωρίς ν' αποφανθεί οριστικά ως προς τα άλλα αιτήματα και ως εκ τούτου δεν ήταν τελεσίδικη, αφού οι με την/30-11-2009 αίτηση υποβληθείσες αξιώσεις τελούσαν μεταξύ τους σε σχέση εξάρτησεως, λόγω του κανόνα του ενιαίου καθορισμού της οριστικής αποζημίωσης επί απαλλοτριούμενων ακινήτων.», ομοίως ΑΠ 1491/2014, www.areiospagos.gr. Βλ. και ΟΛΑΠ 1/2019, ΕλλΔνη 2019, σελ. 433, με σύμφωνη σημείωση Ιωάννη Στ. Δεληκωστόπουλου, όπου σχέση εξάρτησης μεταξύ της αίτησης επίδειξης εγγράφου και της κύριας υπόθεσης, ΕφΠειρ 684/2018, ΤΝΠ ΔΣΑ, όπου σχέση εξάρτησης μεταξύ του ύψους της αξίωσης αποζημίωσης του ενάγοντος και της διάρρηξης δικαιοπραξίας ως καταδολεντικής, ΑΠ 1921/2013, ΤΝΠ ΔΣΑ, ως obiter dictum, ΑΠ 409/2009, www.areiospagos.gr, όπου σχέση εξάρτησης μεταξύ αίτησης ακύρωσης λόγω εικονικότητας συμβολαίων πώλησης και γονικής παροχής ακινήτων και αίτησης διανομής αυτών, ΑΠ 1060/2004, ΝΟΜΟΣ, όπου σχέση εξάρτησης μεταξύ διεκδικητικής αγωγής και αγωγής ωφελιμάτων.

¹⁹⁸ ΕφΠειρ 213/2015, ΝΟΜΟΣ, «Ειδικότερα, επί αντικειμενικής σωρεύσεως στο ίδιο δικόγραφο περισσότερων αγωγών και αιτήσεων (άρθρο 218 παρ. 1 ΚΠολΔ), κατά την άποψη που και το παρόν Δικαστήριο δέχεται ως ορθότερη, δεν επιτρέπεται έφεση προτού περατωθεί οριστικώς η δίκη, ως προς όλες στις αγωγές και τα αιτήματα που ενώθηκαν στο ίδιο δικόγραφο.», ομοίως ΕφΛαρ 217/2019, 210/2019, ΤΝΠ ΔΣΑ, ΕφΔυτΜακ 81/2018, ΕφΠειρ 333/2018, ΤΝΠ ΔΣΑ, ΕφΠειρ 306/2018, ΝΟΜΟΣ, ΕφΠατρ 205/2011, ΠολΠρΑθ 4616/2011, ΝΟΜΟΣ.

Η εν μέρει οριστική απόφαση, η οποία αποφάνθηκε τελειωτικά μόνο για το δεύτερο αίτημα, δεν μπορεί να προσβληθεί με αναίρεση¹⁹⁹.

Τέλος, πρέπει να σημειωθεί ότι ο διάδικος δεν κινδυνεύει να απολέσει το δικαίωμα του να ασκήσει ένδικο μέσο κατά της αίτησης που εξεδόθη και επεδόθη πρώτη. Όσο εκκρεμεί η έκδοση τελειωτικής απόφασης, σύμφωνα με την προπαρατεθείσα άποψη, δεν υφίσταται καν δικαίωμα του διαδίκου να ασκήσει ένδικο μέσο, ώστε να το απολέσει, διότι αν το ασκήσει θα απορριφθεί αυτεπαγγέλτως ως απαράδεκτο. Η προθεσμία ασκήσεως ενδίκου μέσου και κατά την οριστικής απόφασης εκκινεί από την χρονική στιγμή επιδόσεως της τελειωτικής απόφασης, και ο χρόνος προς συμπλήρωσή της τρέχει κοινώς για όλες τις σωρευόμενες αιτήσεις. Επομένως, καθίστανται οριστικές ταυτόχρονα²⁰⁰. Εξάλλου, αν προσβληθεί με ένδικο μέσο μία οριστική απόφαση επί των περισσοτέρων σωρευτικώς ασκηθέντων αιτήσεων, απορριφθεί ως απαράδεκτο βάσει του άρθρ.513 και εν συνεχεία ασκηθεί το ίδιο ένδικο μέσο κατά της τελειωτικής απόφασης δεν παραβιάζεται ο κανόνας της άπαξ ασκήσεως του ενδίκου μέσου, καθώς όπως προειπώθηκε, το δικαίωμα προσβολής με ένδικο μέσο της μη τελειωτικής απόφασης δεν υφίσταται²⁰¹. Η νομολογία δέχεται ότι δεν μεσολαβεί εν γένει η απαγόρευση της δεύτερης ασκήσεως του ίδιου ενδίκου μέσου κατά της ίδιας απόφασης, όταν το πρώτο απερρίφθη ως απαράδεκτο, όπως στην περίπτωση της μη τελειωτικής απόφασης επί αντικειμενικής σώρευσης αγωγών. Από την άλλη μεριά, η θεωρία ξεπερνά το ως άνω εμπόδιο με την αιτιολογία ότι δεν είναι ίδια η οριστική απόφαση με την τελειωτική, με αποτέλεσμα να προσβάλλονται διαφορετικές αποφάσεις και να μην πληρούται η βασική προϋπόθεσης εφαρμογής των άρθρ.514, 541, 555²⁰².

¹⁹⁹ ΑΠ 1185/2001, ΝΟΜΟΣ, «Από την διάταξη αυτήν προκύπτει ότι επί αντικειμενικής σωρεύσεως, δηλαδή επί ενώσεως περισσοτέρων αιτήσεων του αυτού ενάγοντος κατά του αυτού εναγομένου, τότε μόνον επιτρέπεται αναίρεση κατά των αποφάσεων που έχουν καταστεί τελεσίδικες με τον τρόπο αυτόν, όταν με αυτές περατώνεται η δίκη οριστικώς ως προς όλα τα αιτήματα που έχουν σωρευθεί στο αγωγικό δικόγραφο. Η έλλειψη της προϋποθέσεως αυτής ως αναγομένης στο παραδεκτό της αναιρέσεως ερευνάται και αυτεπαγγέλτως από τον Άρειο Πάγο...», ομοίως ΑΠ 876/2015, 758/2013, 24/2001, ΝΟΜΟΣ.

²⁰⁰ Χαρίλαος Βερβενιώτης, ό.π., σελ.1487, Γ. Θ. Ράμμος, ό.π., σελ. 97.

²⁰¹ Δημήτρης Κράνης, ό.π., σελ. 974.

²⁰² ΕφΘεσσαλ 1020/2011, με σημείωμα Δημήτρη Γ. Μπαμπινιώτη, ΕΠολΔ 2011, σελ.795 επ, Γ. Θ. Ράμμος, ό.π., σελ. 96.

ii. Ένδικο μέσο χωρεί και κατά της μη τελειωτικής απόφασης

Σύμφωνα με την εκ διαμέτρου αντίθετη άποψη, η οποία βρίσκει υποστηρικτές τόσο σε θεωρία όσο και σε νομολογία, ένδικο μέσο χωρεί και κατά της μη τελειωτικής απόφασης, παρά το γράμμα του νόμου²⁰³. Το δικαστήριο εκδίδει οριστική απόφαση για μία από τις αντικειμενικά ασκούμενες αγωγές και ο διάδικος δύναται να την προσβάλει με ένδικο μέσο χωρίς να απαιτείται να αναμένει την έκδοση τελειωτικής απόφασης. Έρεισμα της εν λόγω άποψης συνιστά η αυτοτέλεια κάθε σωρευόμενης αίτησης, υπό την έννοια ότι κάθε μία εκκινεί άλλη δίκη. Αυτός είναι και ο λόγος για τον οποίο η παραδοχή άσκησης ενδίκου μέσου δεν επεκτείνεται και στην εν μέρει οριστική απόφαση²⁰⁴.

Πιο συγκεκριμένα, με αφετηρία τον συμπληρωματικό χαρακτήρα του εδαφίου περί απαραδέκτου προσβολής της εν μέρει οριστικής απόφασης, προς τα προηγούμενα εδάφια των οικείων άρθρων, γίνεται δεκτό ότι διαφέρει η απόφαση που περατώνει τη δίκη ως προς την ανταγωγή, την αντικειμενικώς σωρευθείσα αίτηση, ή την συνεκδικαζόμενη αγωγή από αυτή που δεν περατώνει καμία δίκη και περιέχει απλώς οριστικές διατάξεις. Ταυτόχρονα, όταν το δικαστήριο αποφαινεται οριστικά επί μίας αιτήσεως εκ των σωρευτικών και παραλλήλως ασκούμενων, όταν δηλαδή απαντά σε μία από τις περισσότερες αξιώσεις κατά της πολιτείας για παροχή έννομης προστασίας, γνωρίζει και αποδέχεται ότι η συγκεκριμένη αίτηση αποχωρίζεται από τις υπόλοιπες. Εν γνώσει του δηλαδή ο δικαστής περατώνει μία δίκη και της επιτρέπει να διέλθει του δευτέρου δικαιοδοτικού βαθμού ή του αναιρετικού ελέγχου, γεγονός που επιβάλλεται από την αυτοτέλειά της και χωρίς να επηρεάζει η τυχόν συνάφεια με τις άλλες αντικειμενικώς σωρευόμενες αιτήσεις. Τέλος, το παραδεκτό εκάστου ενδίκου μέσου δεν εξαρτάται από το είδος του εισαγωγικού της δίκης δικογράφου, αν λόγου χάριν πρόκειται για αγωγή ή για αίτηση εκουσίας δικαιοδοσίας, αλλά από την οριστικότητα ή και την τελεσιδικία της δικαστικής κρίσης. Εφόσον λοιπόν ο δικαστικός αγώνας λαμβάνει τέλος με την έκδοση οριστικής απόφασης, ασχέτως αν εκτυλίσσεται αυτοτελώς ή στο πλαίσιο του άρθρ.218, το ένδικο μέσο κατά αυτής είναι παραδεκτό²⁰⁵.

²⁰³ Σαμουήλ Σαμουήλ, Η έφεση κατά τον ΚΠολΔ, Πέμπτη Έκδοση, Αθήνα 2000, σελ. 95, Κ. Φ. Καλαβρός, ό.π., σελ. 13.

²⁰⁴ Νικόλαος Θ. Νίκας, ό.π., σελ. 783.

²⁰⁵ Απόστολος Ευγενιάδης, Παραδεκτόν εφέσεως ή αναιρέσεως κατ' αποφάσεως οριστικής μεν επί τινός ή τινών των σωρευομένων αγωγών, μη οριστικές δε επί των λοιπών εξ αυτών κατά τον ΚΠολΔ, ΝοΒ 1974, σελ. 1328.

Η νομολογία φαίνεται να αποδέχεται αυτή την *contra legem* ερμηνεία και αρκετές φορές κρίνει παραδεκτό το ένδικο μέσο κατά μη τελειωτικής απόφασης. Έτσι, ο Άρειος Πάγος δεν αναίρεσε εφετειακή απόφαση, η οποία έκρινε παραδεκτή την έφεση κατά της μίας εκ των δύο σωρευμένων αιτήσεων για ακύρωση της καταγγελίας εργασιακής σύμβασης και καταβολής αποζημίωσης ηθικής βλάβης εξαιτίας αδικοπρακτικής συμπεριφοράς. Το πρωτοβάθμιο δικαστήριο έκρινε ουσία βάσιμη την πρώτη αίτηση, ανέβαλε όμως την εκδίκαση της δεύτερης βάσει του αρθρ.250. Κρίθηκε λοιπόν σε αναιρετικό επίπεδο ότι ορθώς το Εφετείο προχώρησε στην εξέταση της νομικής βασιμότητας της έφεσης η οποία στρεφόταν αποκλειστικά κατά της οριστικής απόφασης επί της πρώτης αίτησης²⁰⁶. Καθ' όμοιο τρόπο το δικαστήριο απεφάνθη σε υπόθεση αντικειμενικής σώρευσης αγωγής επιδίκασης διατροφής και αγωγής ανάθεσης επιμέλειας τέκνων, κατά των οποίων ασκήθηκε έφεση και η πρώτη αγωγή απερρίφθη οριστικά, ενώ για την δεύτερη διατάχθηκε αυτοπρόσωπη εμφάνιση των διαδίκων. Η αναίρεση κατά της πρώτης αγωγής έγινε τυπικά δεκτή²⁰⁷.

²⁰⁶ ΑΠ 99/2008, ΝΟΜΟΣ, «Από τις διατάξεις αυτές προκύπτει ότι αν από το πρωτοβάθμιο δικαστήριο συνεκδικάστηκαν περισσότερες αγωγές, που είχαν σωρευθεί στο ίδιο δικόγραφο, προς εξοικονόμηση δαπανών και χρόνου, και στη μια από αυτές εκδόθηκε οριστική απόφαση ως προς όλους τους μετέχοντες στη δίκη διαδίκους, ενώ ως προς την άλλη ή άλλες αγωγές εκδόθηκε μη οριστική απόφαση, ως προς όλους ή μερικούς από τους μετέχοντες στη δίκη διαδίκους, η οριστική απόφαση που εκδόθηκε ως προς όλους τους διαδίκους, υπόκειται αυτοτελώς σε έφεση και πριν ή εκδοθεί οριστική απόφαση ως προς τις άλλες αγωγές που σωρεύθηκαν στο ίδιο δικόγραφο, διότι τέτοια απόφαση αποτελεί στην ουσία άλλη, κατά την έννοια της ανωτέρω διάταξης του άρθρου 513 ΚΠολΔ, δίκη, σε σχέση με αυτήν που εκκρεμεί και δεν περατώθηκε ακόμη ως προς τις υπόλοιπες αγωγές που σωρεύθηκαν στο ίδιο δικόγραφο.», ομοίως ΑΠ 709/2018, 391/2012, 365/2002, ΕφΠειρ 594/2015, ΕφΛαρ 92/2015, ΕφΔωδ 201/2013, 82/2012, ΝΟΜΟΣ, ΕφΛαρ 261/2011, ΤΝΠ ΔΣΑ, η οποία δέχεται δύο εξαιρέσεις στον κανόνα του άρθρ.513, την απλή ομοδικία και την αντικειμενική σώρευση αγωγών.

²⁰⁷ ΑΠ 541/2009, ΝΟΜΟΣ, «Από τις διατάξεις αυτές συνάγεται ότι επί αντικειμενικής σωρεύσεως περισσότερων αγωγών στο αυτό δικόγραφο του ιδίου ενάγοντος κατά του ιδίου εναγομένου, προς εξοικονόμηση δαπανών και χρόνου και στη μία από αυτές εκδόθηκε τελεσίδικη απόφαση, ενώ ως προς άλλη ή άλλες αγωγές εκδόθηκε μη οριστική απόφαση, η εκδοθείσα τελεσίδικη απόφαση υπόκειται αυτοτελώς σε αναίρεση και πριν εκδοθεί τελεσίδικη απόφαση ως προς σωρευθείσες στο αυτό δικόγραφο λοιπές αγωγές. Και τούτο για το λόγο ότι η εν λόγω απόφαση περατώνει την δίκη επί της αγωγής κατά την έννοια του άρθρου 553 παρ. 1β ΚΠολΔ, σε σχέση με εκείνη που εκκρεμεί και δεν περατώθηκε ως προς λοιπές σωρευθείσες στο ίδιο δικόγραφο αγωγές, εκάστη των οποίων διατηρεί την αυτή δικονομική αυτοτέλεια, όπως και η ανταγωγή, η επί της οποίας απόφαση υπόκειται σε αναίρεση καίτοι δεν έχει περατωθεί η δίκη επί της αγωγής.».

iii. Ενδικο μέσο χωρεί κατά της μη τελειωτικής απόφασης, αν αυτή δεν είναι συναφής με τις μη οριστικώς κριθείσες αιτήσεις

Η τρίτη και ενδιάμεση άποψη αναφέρθηκε ήδη κατά την παράθεση της βούλησης του νομοθέτη, ωστόσο θα ακολουθήσει εντατικότερη ανάλυσή της με αντίστοιχα νομολογιακά παραδείγματα. Πρόκειται για την πρόταση του Μητσόπουλου στην Αναθεωρητική Επιτροπή κατά την συζήτηση της διατάξεως για τις υποκειμένες σε έφεση αποφάσεις. Βάσει της προτάσεώς του έπρεπε να γίνει δεκτή η άσκηση αυτοτελούς εφέσεως κατά εν μέρει οριστικής απόφασης υπό τον όρο ότι αυτή η εν μέρει οριστική απόφαση δεν επηρεάζει τα μη οριστικώς κριθέντα θέματα. Η ρύθμιση του νόμου περί προσβολής αποκλειστικά εν όλω οριστικών αποφάσεων φαινόταν άκαιρη ιδίως στην περίπτωση της αγωγής και ανταγωγής, διότι ο ηττηθείς διάδικος θα μπορούσε να καθυστερήσει την οριστική απόφαση επί του δικού του αιτήματος παροχής εννόμου προστασίας μειώνοντας έτσι την αξία της νίκης του αντιδίκου του, αλλά και την περίπτωση της αντικειμενικής σώρευσης αγωγών όταν κάθε αγωγή θεμελιώνεται σε αυτοτελή βάση και αίτημα. Ο ενάγων λαμβάνοντας υπ' όψιν το ενδεχόμενο να κριθούν οριστικά ορισμένα από τα αιτήματά του και μη οριστικά τα υπόλοιπα, με αποτέλεσμα να είναι υποχρεωμένος να αναμένει την έκδοση οριστικής απόφασης επί όλων, δεν θα επέλεγε την οδό της αντικειμενικής σώρευσης αγωγών. Έτσι, η εφαρμογή του άρθρ.218 θα ήταν όλο και σπανιότερη και θα κατέληγε σε αχρησία. Ωστόσο η άποψη του Μητσόπουλου απορρίφθηκε κατά πλειοψηφία, αλλά και όταν επανήλθε στο προσκήνιο, έγινε δεκτή αποκλειστικά για την περίπτωση της αγωγής και ανταγωγής²⁰⁸.

Η ανωτέρω θεωρία υποστηρίζεται και υπό το ισχύον νομικό καθεστώς και επιρρωνύεται από το σκοπό του άρθρ.513. Ειδικότερα, η κατάτμηση της διαφοράς στους δύο δικαιοδοτικούς βαθμούς δεν απομακρύνεται όταν αντικείμενο της ανταγωγής είναι το ίδιο επίδικο δικαίωμα με της αγωγής. Του νόμου όμως μη διακρίνοντας και σε αυτή την περίπτωση μπορεί να ασκηθεί έφεση, αν εκδοθεί οριστική απόφαση επί της αγωγής ή της ανταγωγής, με τον κίνδυνο έκδοσης αντιφατικών αποφάσεων να είναι παρών. Αντιθέτως, όταν οι σωρευτικώς και παραλλήλως ασκούμενες αιτήσεις δεν συνεχονται, δεν εξαρτάται η μία από την άλλη, δεν ελλοχεύει παρόμοιος κίνδυνος από την άσκηση έφεσης κατά μίας από αυτές. Επομένως, η διάταξη του νόμου άλλοτε δεν προστατεύει τους διαδίκους ενώ θα

²⁰⁸ ΠρΑνΕπ 191-192, 549, 580.

έπρεπε, και άλλοτε τους περιορίζει άνευ ουσιαστικού λόγου, με αποτέλεσμα η διορθωτική ερμηνεία του νόμου, ήτοι η απαγόρευση άσκησης εφέσεως μόνο όταν η αγωγή και η ανταγωγή, ή οι σωρευόμενες αιτήσεις είναι συναφείς, να προκύπτει ως η μόνη επιτακτική λύση. Άλλως, αν οι σωρευόμενες στο ίδιο δικόγραφο αιτήσεις δεν παρουσιάζουν καμία συνάφεια, και ιδίως αν η μία δεν αποτελεί προδικαστικό ζήτημα της άλλης, τότε η άσκηση ενδίκου μέσου κατά μη τελειωτικής απόφασης κρίνεται θεμιτή. Το επόμενο επιχείρημα, στο οποίο θεμελιώνεται η αντίθετη με το γράμμα του νόμου ερμηνεία, αντλείται από τον ίδιο τον θεσμό της αντικειμενικής σώρευσης αγωγών. Μέσω αυτού επιτυγχάνεται η σύνδεση σε κοινή, αλλά εξωτερική διαδικασία, περισσότερων αυτοτελών αιτήσεων παροχής προστασίας, οι οποίες θα οδηγήσουν σε αντίστοιχο αριθμό αποφάσεων. Συνεπώς, ο κύριος υποστηρικτής της ανωτέρω θεωρίας χαρακτηρίζει αυθαίρετη την απόρριψη ως απαράδεκτης της έφεσης κατά μη τελειωτικής απόφασης, διότι ξεπερνάει τον σκοπό της απαγορεύσεως του άρθρ.513, αγνοεί ότι στην περίπτωση σωρεύσεως αγωγών υπάρχουν περισσότερες έννομες σχέσεις δίκης, οδηγεί σε αδιέξοδο όταν η απόφαση κηρύσσεται προσωρινώς εκτελεστή, και εξωθεί τα υποκείμενα της δίκης σε διάσπαση της κοινής διαδικασίας. Εν τέλει, υιοθετείται η καταργητική ερμηνεία του άρθρ.513 στο πλαίσιο αντικειμενικά σύνθετων δικών, εκτός από την περίπτωση όπου η μία αίτηση είναι συναφής με την άλλη, και κυρίως αποτελεί προδικαστικό ζήτημα της άλλης²⁰⁹.

Με όσα ετέθησαν αμέσως προηγουμένως συντάσσονται αρκετές θεωρητικές φωνές²¹⁰. Προς υποστήριξή τους αναφέρεται ότι η γραμματική και ιστορική ερμηνεία των διατάξεων που επιτρέπουν την άσκηση ενδίκου μέσου αποκλειστικά κατά της τελειωτικής απόφασης δεν ικανοποιεί στην πράξη και αυτό καταδεικνύεται στην περίπτωση της απλής ομοδικίας, όπου η νομολογία κρίνει παραδεκτό το ένδικο μέσο κατά της μη τελειωτικής απόφασης. Γι' αυτό η θεωρία καταφεύγει στην τελολογική ερμηνεία των άρθρ.513 και 553 λαμβάνοντας υπ' όψιν και την αυτοτέλεια των εννόμων σχέσεων δίκης που δημιουργείται επί αντικειμενικής σώρευσης αγωγών. Περαιτέρω, σε αντιδιαστολή με την άποψη, η οποία απορρίπτει την άσκηση ενδίκου μέσου κατά οριστικής απόφασης, αλλά μη τελειωτικής, ενώ συντρέχει

²⁰⁹ Η υπό εξέταση θεώρηση ανήκει στον Κωνσταντίνο Ε. Μπέη, ό.π., σελ. 1904-1906, και υποστηρίζεται και στο πλαίσιο της αναίρεσης, σελ. 2095. Ο ίδιος, Σκέψεις για την έννοια και τη λειτουργία της οριστικής απόφασης, ΝοΒ 1991, σελ. 857επ., ο ίδιος, Παρατηρήσεις υπό της ΕφΑθ 4519/1974, Δ 5, σελ. 792 επ.

²¹⁰ Κεραμεύς/ Κονδύλης/ Νίκας (- Κονδύλης), ΚΠολΔ2, ό.π., άρθρ.553, αριθ.7, σελ. 251, Δημήτρης Γ. Μπαμπινιώτης, σημείωμα υπό της ΑΠ 295/2007, ΕΠολΔ 2008, σελ. 61 επ.

περίπτωση αντικειμενικής σώρευσης αγωγών, λόγω καταστρατήγησης του κανόνα της άπαξ ασκήσεως του ένδικου μέσου, υποστηρικτικής του κριτηρίου της συνάφειας απαντά πως η τελεολογική ερμηνεία που επιβάλλει την μη εφαρμογή των άρθρ.513 και 553, επιβάλλει ταυτόχρονα και την μη εφαρμογή των άρθρ.514 και 555 αντιστοίχως. Το δε ουσιαστικό κριτήριο της συνάφειας, αν και δεν αναφέρεται ρητώς στο νόμο μπορεί να γίνει αποδεκτό, διότι δεν οδηγεί σε καταργητική ερμηνεία των ανωτέρω άρθρων, στην οποία προβαίνει η νομολογία στην απλή ομοδικία, αλλά συνηγορεί υπέρ της διορθωτικής ερμηνείας, ώστε να παραμερίζονται όταν οι περισσότερες αιτήσεις από τις αντικειμενικώς ασκούμενες δεν παρουσιάζουν εσωτερική εξάρτηση. Τέλος, συμβάλλει στο ενιαίο της κρίσης της διαφοράς, όπου αυτό όμως είναι αναγκαίο²¹¹.

Εντούτοις, και η άποψη που προτάσσει το κριτήριο της συνάφειας έχει δεχθεί κριτική, η οποία συνοψίζεται στον αυθαίρετο χαρακτήρα του κριτηρίου και κυρίως στην αντίθεσή του με το γράμμα του νόμου και τη βούληση του νομοθέτη. Ίσως η υιοθέτησή του επιβάλλεται de lege ferenda, ωστόσο υπό το ισχύον νομοθετικό καθεστώς δεν βρίσκει έρεισμα για να εφαρμοστεί²¹².

Όσον αφορά τη νομολογία, ανευρίσκονται αποφάσεις, αν και ελάχιστες, οι οποίες απορρίπτουν το ένδικο μέσο κατά μη τελειωτικής απόφασης με γνώμονα την ύπαρξη συνάφειας μεταξύ των σωρευόμενων αιτήσεων. Αυτή τη συνάφεια μεταξύ των σωρευμένων αιτήσεων αναγνώρισης ακυρότητας της παραίτησης από το δικόγραφο τη αγωγής και αίτησης καταβολής αποζημίωσης, μέσω επαναφοράς της προασκηθείσας αγωγής, εντόπισε το Ακυρωτικό δικαστήριο, με την έννοια ότι η αναγνώριση της ακυρότητας της παραίτησης από την αγωγή συνιστά προδικαστικό ζήτημα για την κρίση της επαναφερθείσας αγωγής αποζημίωσης. Έτσι, απέρριψε την αναίρεση κατά της εφετειακής απόφασης η οποία αναγνώρισε την ακυρότητα της παραίτησης, εξέδωσε όμως μη οριστική απόφαση για την αίτηση της αποζημίωσης διατάσσοντας αποδείξεις²¹³. Ομοίως, κρίθηκε ότι η αγωγή καταβολής αποζημίωσης

²¹¹ Δημήτρης Γ. Μπαμπινιώτης, ό.π., σελ. 62.

²¹² Καλλιόπη Θ. Μακρίδου, ό.π., σελ. 985-986, Λάμπρος Δ. Σινανιώτης, ό.π., σελ. 82-83.

²¹³ ΑΠ 295/2007, ΕΠολΔ 2008, σελ. 61, «Από τις διατάξεις αυτές προκύπτει, ότι σε περίπτωση αντικειμενικής σώρευσης περισσότερων αγωγών στο ίδιο δικόγραφο, ήτοι επί ενώσεως στο ίδιο δικόγραφο αγωγής περισσότερων αιτήσεων του ίδιου ενάγοντος κατά του ίδιου εναγομένου (ΚΠολΔ 218 παρ. 1), δεν επιτρέπεται αναίρεση κατά των οριστικών αλλά μη τελειωτικών αποφάσεων, ήτοι εκείνων που δέχονται ή απορρίπτουν ένα αυτοτελές αίτημα και αναβάλλουν την οριστική εκδίκαση των άλλων αιτημάτων που εκκρεμούν στην ίδια διαδικασία, υπό την προϋπόθεση όμως της ύπαρξης συνάφειας ανάμεσα στην οριστικώς κριθείσα αίτηση και σε εκείνη που ακόμα είναι εκκρεμής,

λόγω ψυχικής οδύνης, η οποία κρίθηκε οριστικώς, και η αντικειμενικώς σωρευμένη αγωγή καταβολής αποζημίωσης αποθετικής ζημίας, η συζήτηση της οποίας αναβλήθηκε, έχουν κοινό προδικαστικό την αδικοπρακτική συμπεριφορά των εναγομένων, οπότε η έφεση κατά της πρώτης αγωγής απερρίφθη ως απαράδεκτη²¹⁴. Τέλος, λόγω ύπαρξης συνάφειας μεταξύ αίτησης κατά εργολάβου να υποχρεωθεί στην διόρθωση ελαττωμάτων στους κοινόχρηστους χώρους και μέρη οικοδομής, η οποία απερρίφθη ως αόριστη, και σωρευόμενης αίτησης επιδίκασης χρηματικής ικανοποίησης εξαιτίας ηθικής βλάβης, της οποίας η εκδίκαση αναβλήθηκε, διότι το δικαστήριο διέταξε την προσεπίκληση των οικοπεδούχων, η έφεση κατά της πρώτης δεν έγινε δεκτή ως παραδεκτή²¹⁵.

Βάσει των προαναφερθέντων, η πρώτη παρατήρηση έχει να κάνει με την άκρως επαμφοτερίζουσα αντιμετώπιση του ζητήματος από τη νομολογία. Η έρευνα των αποφάσεων δεν οδηγεί σε ασφαλές συμπέρασμα αναφορικά με το αν τελικά είναι ή όχι παραδεκτό το ένδικο μέσο κατά μη τελειωτικής απόφασης, η οποία εκδίδεται έπειτα από αντικειμενική σώρευση αγωγών. Οι δύο πρώτες θέσεις μάλλον κυριαρχούν ισοδυνάμως και λιγότερο φαίνεται να ακολουθείται η θεωρία της συνάφειας μεταξύ των αιτήσεων, χωρίς ωστόσο να παραγκωνίζεται εντελώς. Πράγματι, όπως διαπιστώθηκε, η σχέση ουσιαστικής εξάρτησης- παρεπόμενου δεν είναι άγνωστη στη νομολογία, αλλά επιστρατεύεται και σε αποφάσεις οι οποίες κατά κανόνα δεν αποδέχονται την προσβολή μη τελειωτικής απόφασης με ένδικο μέσο, «ιδίως» όταν οι παραλλήλως και αθροιστικώς ασκούμενες αιτήσεις παρουσιάζουν ουσιαστική εξάρτηση. Από την άλλη πλευρά, οι ισάριθμες απόψεις στη νομική φιλολογία επιδιώκουν μέσω γραμματικής, τελεολογικής ή καταργητικής ερμηνείας

κατά τρόπο ώστε, από την άσκηση του ένδικου μέσου της αναίρεσης να πηγάζει κίνδυνος εκδόσεως, ενδεχομένως, αντιφατικών αποφάσεων. Με το μέτρο αυτό, η αίτηση αναίρεσης κατά οριστικής αλλά μη τελειωτικής απόφασης είναι απαράδεκτη (και) όταν η οριστική απόφαση ως προς μία από τις σωρευμένες αγωγές είναι προδικαστικό ζήτημα για την απόφαση, ως προς την άλλη από τις σωρευμένες αγωγές, λ.χ. όταν με οριστική διάταξη έγινε δεκτή η αγωγή για την αναγνώριση της ακυρότητας μιας δικαιοπραξίας ή μιας διαδικαστικής πράξης και με άλλη διάταξη διατάχθηκαν αποδείξεις για τη σωρευμένη αγωγή αποζημίωσης, η οποία ως αναγκαία προϋπόθεση έχει την αναγνώριση προηγουμένως της ακυρότητας. Αντιθέτως και κατά λογική ακολουθία, η ανααιρετική αίτηση είναι παραδεκτή όταν με την οριστική απόφαση έγινε δεκτή μία από τις σωρευμένες αιτήσεις, η οποία όμως δεν έχει συνάφεια με τις άλλες αιτήσεις, για τις οποίες εκδόθηκε μη οριστική απόφαση.», ομοίως ΑΠ 1596/2018, ΝΟΜΟΣ, όπου το ζήτημα αναφέρεται ως obiter dictum.

²¹⁴ ΑΠ 66/2012, ΤΝΠ ΔΣΑ.

²¹⁵ ΕφΛαρ 583/2014, ΤΝΠ ΔΣΑ.

των άρθρ.513 και 555 να προσεγγίσουν τη λύση του προβλήματος της προσβολής μη τελειωτικής απόφασης, εφόσον δεχθούμε ότι το γράμμα του νόμου δεν καλύπτει τα θέματα της πράξης, παραγνωρίζοντας ότι μία τέτοια απόφαση μπορεί να προκύψει σε πολυάριθμες περιπτώσεις, όπως οι υποκειμενικά και αντικειμενικά σύνθετες δίκες, η συνεκδίκαση, η κύρια παρέμβαση, η προσεπίκληση. Η εν λόγω προσπάθεια θα αποβαίνει μάλλον άκαρπη, αν οι διατάξεις 513 και 553 δεν εξεταστούν σε συνδυασμό με κάθε δικονομικό θεσμό χωριστά, αφού βέβαια ληφθούν υπόψη τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά του, οι επιδιωκόμενοι στόχοι του και οι δυνατότητες που παρέχονται εκ του νόμου στο πλαίσιο εκάστου.

Παραδείγματος χάριν, η αντικειμενική σώρευση αγωγών συνιστά πρωτίστως δικαίωμα του ενάγοντος, η άσκηση του οποίου πρέπει να διατηρείται ακέραιη σε όλους τους δικαιοδοτικούς βαθμούς και σε αναιρετικό επίπεδο, υπό τις προϋποθέσεις που θέτει ο νόμος. Αν το δικαστήριο, παρά την παραδεκτή σώρευση αιτήσεων, κρίνει ότι δεν είναι όλες ώριμες προς οριστική κρίση, οφείλει πριν εκδώσει τελειωτική ή μη τελειωτική απόφαση να λαμβάνει υπ' όψιν και το ζήτημα που θα ανακύψει με το παραδεκτό ή μη του ενδίκου μέσου. Εν άλλους λόγους, ίσως η έκδοση οριστικής αλλά μη τελειωτικής απόφασης θα πρέπει να επιλέγεται όταν η προσβολή της με ένδικο μέσο δεν θα αποβαίνει εις βάρος της οικονομίας της δίκης. Διαφορετικά ο δικαστής θα πρέπει να επιλέγει την οδό της έκδοσης τελειωτικής απόφασης²¹⁶.

Ε) Πιθανές πλημμέλειες κατά την εξέταση των σωρευμένων αιτήσεων

Πρώτα και κύρια θα εξεταστεί ο δευτεροβάθμιος και έπειτα ο αναιρετικός έλεγχος απόφασης, η οποία εσφαλμένως δεν διέταξε τον χωρισμό των αντικειμενικώς ασκηθέντων αιτήσεων, διότι θεώρησε ότι συνέτρεχαν οι προϋποθέσεις παραδεκτής αντικειμενικής σώρευσης. Η έλλειψη των προϋποθέσεων του άρθρ.218, όπως έχει ήδη επισημανθεί, δεν καθιστά άκυρο ή απαράδεκτο το δικόγραφο της αγωγής, αλλά ως μοναδική κύρωση προβλέπεται ο χωρισμός των αιτήσεων, και όταν ελλείπει η καθ' ύλην ή κατά τόπο αρμοδιότητα εφαρμόζονται τα άρθρ.46,47. Αν το πρωτοβάθμιο δικαστήριο εκ παραδρομής δεν διατάζει τον χωρισμό τους, μπορεί να το πράξει το δευτεροβάθμιο, έπειτα από την άσκηση έφεσης. Παραδείγματος χάριν, σε υπόθεση σώρευσης αίτησης καταβολής ποσού από δάνειο και αίτησης, η οποία αφορούσε εργασιακή σύμβαση, το πρωτοβάθμιο δικαστήριο δεν διέταξε τον χωρισμό

²¹⁶ Π. Κωστάκος, ό.π., σελ. 252.

τους, παρ' όλο που η πρώτη εκδικαζόταν κατά την τακτική διαδικασία από το Πολυμελές Πρωτοδικείο, ενώ η δεύτερη κατά την ειδική διαδικασία των εργατικών διαφορών από το επιληφθέν Μονομελές Πρωτοδικείο. Το Εφετείο, λοιπόν, αφού εξαφάνισε την πρωτοβάθμια απόφαση λόγω αυτεπάγγελτου και χωρίς ειδικού παραπόνου ελέγχου της υλικής αρμοδιότητας και του κατά την δεύτερη παράγραφο του άρθρ.218 χωρισμού των αιτήσεων, ασχολήθηκε εξ υπαρχής με την αγωγή, διέταξε τον χωρισμό των αιτήσεων, την παραπομπή της αίτησης δανείου στο Πολυμελές Πρωτοδικείο και προχώρησε στην εκδίκαση της αίτησης από εργασιακή σύμβαση²¹⁷.

Σε συνέπεια με τα ανωτέρω βρίσκεται και η ομόφωνη άποψη θεωρίας και νομολογίας ότι η παρά το νόμο διάταξη ή μη διάταξη χωρισμού των αντικειμενικώς ασκηθέντων αιτήσεων δεν θεμελιώνει τον υπ' αριθ.14 αναιρετικό λόγο του άρθρ.559²¹⁸. Μέσω του συγκεκριμένου γενικού δικονομικού λόγου αναιρέσεως ελέγχονται πλημμέλειες, οι οποίες αφορούν τα εισαγωγικά της δίκης δικόγραφα ή την διαδικασία ενώπιον του δικαστηρίου και παράλληλα δημιουργούν ανυπόστατο, απαράδεκτο ή ακυρότητα. Ο χωρισμός των αιτήσεων δεν συγκαταλέγεται σε καμία από τις προρρηθείσες κατηγορίες, γι αυτό η απόφαση που παρανόμως τον διατάσσει ή δεν τον διατάσσει δεν καθίσταται αναιρετέα. Έτσι, σε σωρεία αποφάσεων το Ακυρωτικό δικαστήριο απορρίπτει ως απαράδεκτο τον με αρ. 14 αναιρετικό λόγο του

²¹⁷ ΕφΑθ 9902/2005, ΝΟΜΟΣ, «Επομένως είναι βάσιμος ο τέταρτος λόγος της κρινομένης εφέσεως με τον οποίο, όπως αυτός εκτιμάται από το Δικαστήριο, προβάλλεται η αιτίαση της ελλείψεως καθ' ύλην αρμοδιότητας του Πρωτοβαθμίου Δικαστηρίου προς εκδίκαση της σωρευομένης στο αγωγικό δικόγραφο της άνω αιτήσεως, η οποία, αναφερομένη στην έλλειψη διαδικαστικής προϋποθέσεως και στην μη τήρηση της προσηκούσης διαδικασίας ερευνάται από το Εφετείο και αυτεπαγγέλτως (άρθ. 46, 218 § 2 και 247 § 1 ΚΠολΔ) χωρίς ειδικό παράπονο του εκκαλούντος και πρέπει να γίνει δεκτός ο λόγος αυτός και εξαφανιστεί μετά ταύτα κατ' άρθρο 535 § 1 ΚΠολΔ η εκκαλουμένη απόφαση καθ' όλες αυτής τις διατάξεις, δοθέντος ότι, όπως προεξετέθη, δεν διατάχθηκε με αυτή ο χωρισμός των απαράδεκτως σωρευομένων στο αγωγικό δικόγραφο ως άνω αιτήσεων του ενάγοντος.», ομοίως ΠολΠρΑθ 1415/2011, ΝΟΜΟΣ, όπου το Πολυμελές Πρωτοδικείο δικάζοντας ως Εφετείο διέταξε τον χωρισμό αίτησης από αδικοπραξία και αίτησης από αυτοκινητική διαφορά εκδικαζομένων με διαφορετική διαδικασία και από διαφορετικό υλικώς αρμόδιο πρωτοβάθμιο δικαστήριο, ΕφΑθ 10/2020, ΝΟΜΟΣ, στο αιτιολογικό της οποίας ορίζεται ότι ακόμη και όταν υφίσταται αποκλειστικά διαφορετική διαδικασία, ενώ οι αιτήσεις υπάγονται στην υλική αρμοδιότητα του ίδιου δικαστηρίου, έπειτα από την άσκηση έφεσης η πρωτόδικη απόφαση εξαφανίζεται, διατάσσεται ο χωρισμός τους και ακολουθεί η εκδίκαση της μίας αίτησης «*χάριν της οικονομίας της δίκης και εφόσον από την αρχή της καλόπιστης διεξαγωγής της δίκης δεν επιβάλλεται η παραπομπή σε ιδιαίτερη συζήτηση για την προπαρασκευή των διαδίκων.*».

²¹⁸ Ε. Μπαλογιάννη σε Χαρούλα Απαλαγάκη, ό.π., σελ. 713, Κεραμεύς/ Κονδύλης/ Νίκας (- Μακρίδου), ΚΠολΔ Ι, ό.π., άρθρ.218, αριθ. 14, σελ. 470.

άρθρ.559, ο οποίος προσάπτει στην προσβαλλομένη απόφαση την αιτίαση ότι παρ' όλο που σωρεύονται αντιφατικές μεταξύ τους αιτήσεις, όπως η αίτηση κήρυξης κληρονόμου ανάξιου, γιατί υπό το καθεστώς απειλής ανάγκασε την διαθέτιδα να συντάξει δημόσια διαθήκη και να αφήσει σε αυτόν όλη την περιουσία του, και αίτησης ακύρωσης της διαθήκης επειδή δεν τηρήθηκαν οι νόμιμες διατυπώσεις αλλά και επειδή η κληρονομούμενη δεν είχε συνείδηση τωνπραττομένων, τα δικαστήρια της ουσίας δεν διέταξαν τον χωρισμό τους²¹⁹. Εν αντιθέσει, στοιχειοθετείται ο υπ' αριθμ. 14 αναιρετικός λόγος, όταν το δικαστήριο όφειλε να διατάξει τον χωρισμό των αιτήσεων, αλλά αντ' αυτού απέρριψε την αγωγή ως απαράδεκτη. Σε αυτή την περίπτωση δηλαδή, παρά το νόμο κήρυξε ακυρότητα.

Επιπλέον, δεν στοιχειοθετείται κάποιος από τους υπόλοιπους λόγους αναίρεσης λόγω παραβίασης της διατάξεως του άρθρ.281παρ.2, όπως λόγου χάριν ο υπ' αριθμ.1 του άρθρ.559, ο οποίος ελέγχει την εφαρμογή ουσιαστικού και όχι δικονομικού κανόνα δικαίου²²⁰.

Ωστόσο, στην πράξη συνήθως είναι η αναίρεση αποφάσεων που εκδίδονται επί αντικειμενικής σώρευσης αγωγών και το δικαστήριο δεν συμπεριέλαβε διάταξη, είτε στο αιτιολογικό, είτε στο διατακτικό, που να μνημονεύει την απόρριψη ή την αποδοχή μίας εκ των αιτήσεων, άφησε δηλαδή κάποια αίτηση αδίκαστη. Η έννοια του όρου αίτηση ταυτίζεται με την έννοια που λαμβάνει και στο πλαίσιο του άρθρ.218, ήτοι του αιτήματος παροχής δικαστικής προστασίας, το οποίο εισάγει κεφάλαιο δίκης. Η τρίτη, λοιπόν, ως άνω εκδοχή του υπ' αριθμ. 9 αναιρετικού λόγου του άρθρ.559, ο οποίος στο σύνολό του συνιστά απόρροια της αρχής της διαθέσεως και του συζητητικού συστήματος, αφορά και εκείνη την περίπτωση της αντικειμενικής σώρευσης αγωγών όπου το ίδιο αίτημα θεμελιώνεται σε περισσότερες σωρευμένες

²¹⁹ ΑΠ 1413/2014, www.areiospagos.gr, «...ο δε δεύτερος αφού η σώρευση στο ίδιο δικόγραφο αξιώσεων χωρίς τη συνδρομή των προϋποθέσεων του άρθρου 218 Κ.Πολ.Δ. δεν καθιστά άκυρο το αγωγικό δικόγραφο, η δε παράλειψη του δικαστηρίου της ουσίας να διατάξει το χωρισμό αντιφατικών αγωγών δεν ιδρύει τον προβλεπόμενο από τον αρ.14 του άρθρου 559 ΚΠολΔ λόγο.», ομοίως ΑΠ 1490/2017, www.areiospagos.gr, ΑΠ 25/2016, ΝΟΜΟΣ, ΑΠ 2169/2014, 1477, 545/2013, 1987, 27/2008, www.areiospagos.gr, ΑΠ 551/2000, 1016/1991, ΝΟΜΟΣ.

²²⁰ ΑΠ 567/2012, www.areiospagos.gr, «Στην προκείμενη περίπτωση, ο ανααιρεσείων, επικαλούμενος την αναιρετική πλημμέλεια από τον αριθ.1 του άρθρου 560 ΚΠολΔ, με τον πρώτο λόγο αναίρεσης, κατά το πρώτο μέρος του, ψέγει το Πολυμελές Πρωτοδικείο, που δίκασε ως Εφετείο, διότι παραβίασε τη διάταξη του άρθρου 218 ΚΠολΔ, αφού δέχθηκε, παρά το νόμο, ότι παραδεκτά ενόνονται στο ίδιο δικόγραφο αγωγή διεκδικητική κυριότητας ακινήτου και προστασίας της νομής αυτού... Οι λόγοι αυτοί είναι απαράδεκτοι, διότι, όπως προαναφέρθηκε, δεν ιδρύεται ο λόγος από τον αριθ.1 του άρθρου 560 ΚΠολΔ επί παραβίασης δικονομικών κανόνων, όπως οι ανωτέρω (του άρθρου 218 ΚΠολΔ...», ομοίως ΑΠ 2059/2009, www.areiospagos.gr.

βάσεις²²¹. Έτσι, ο Άρειος Πάγος έκρινε παραδεκτό τον υπ' αριθμ. 9 αναιρετικό λόγο του άρθρ.559 και αναίρεσε εφετειακή απόφαση, η οποία επιδίκασε στον ενάγοντα ποσό για διαφυγόντα εισοδήματα λόγω τροχαίου ατυχήματος, αλλά παρέλειψε παντελώς να αποφανθεί επί της χρηματικής ικανοποίησης λόγω ηθικής βλάβης²²². Σε αντίθετη περίπτωση, το Εφετείο Αθηνών εξαφάνισε πρωτόδικη απόφαση, η οποία έκρινε εσφαλμένως ότι με την αγωγή αναγνώρισης του δικαιώματος νόμιμης μοίρας σωρεύεται και αγωγή αναγνώρισης της ακυρότητας του λόγου αποκλήρωσης του ενάγοντος. Τέτοια σώρευση δεν υφίστατο, παρά μόνο ο ενάγων αρκέστηκε σε διηγηματική αναφορά στο δικόγραφο της αγωγής ότι δεν ήταν νόμιμος ο λόγος αποκλήρωσής του, χωρίς να υποβάλει σχετικό αίτημα. Επομένως το δικαστήριο που απέρριψε την αγωγή αναγνώρισης του δικαιώματος νόμιμης μοίρας και έκανε δεκτή την θεωρούμενη σωρευόμενη αγωγή αναγνώρισης ακυρότητας του λόγου αποκλήρωσης, έσφαλε και επιδίκασε κάτι που δεν ζητήθηκε²²³.

X. ΤΕΛΙΚΕΣ ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ

Έπειτα από την εξέταση του θεσμού της αντικειμενικής σώρευσης αγωγών και των σημαντικότερων ζητημάτων που αναφέρονται μέσω αυτού, θα μπορούσε να υποστηριχθεί ότι πράγματι πρόκειται για μία ρύθμιση, η οποία εξυπηρετεί την οικονομία της δίκης. Αν και το άρθρ.218 δεν αποτελεί μία εκ των πιο θεμελιωδών διατάξεων του Κώδικα Πολιτικής Δικονομίας, υπό την έννοια ότι το δικονομικό σύστημα θα λειτουργούσε άρτια και χωρίς αυτό, η συμβολή του στην ορθή απονομή της δικαιοσύνης είναι καίρια. Αρκεί να αναλογιστεί κανείς πόσες

²²¹ Κεραμέυς/ Κονδύλης/ Νίκας (- Κονδύλης), ΚΠολΔ 2, ό.π., άρθρ.559, αριθ. 106,107, σελ. 335, Νικόλαος Θ. Νίκας, ό.π., σελ. 950.

²²² ΑΠ 2124/2014, www.areiospagos.gr, «Κατά το άρθρο 559 αριθ. 9 ΚΠολΔ αναίρεση επιτρέπεται και αν το δικαστήριο της ουσίας άφησε αίτηση αδίκαστη. Ως "αίτηση" νοείται κάθε αίτηση που συνιστά ιδιαίτερο κεφάλαιο της δίκης και δημιουργεί εκκρεμοδικία, άρα και κάθε μία από τις σωρευόμενες στο ίδιο δικόγραφο κατά το άρθρο 218 ΚΠολΔ περισσότερες αιτήσεις. Εξάλλου αδίκαστη μένει μία αίτηση, όταν το δικαστήριο, καίτοι υπεχρεούτο, παρέλειψε να αποφανθεί επί αυτής, δηλαδή να τη δεχθεί ή να την απορρίψει.», ομοίως ΑΠ 1283/2010, 1347/2006, www.areiospagos.gr. Βλ. όμως και ΑΠ 1087/2007, www.areiospagos.gr, σύμφωνα με την οποία ο ενάγων είναι υποχρεωμένος να εφεσιβάλλει και τις μη ερευνηθείσες αιτήσεις, ώστε βάσει του μεταβιβαστικού αποτελέσματος να έχει εξουσία το δευτεροβάθμιο δικαστήριο να τις ερευνήσει, αφού εξαφανίσει την πρωτοβάθμια απόφαση, άλλως ο υπ' αριθμ. 9 αναιρετικός λόγος του άρθρ.559 δεν κρίνεται παραδεκτός.

²²³ ΕφΑθ 498/2020, ΝΟΜΟΣ.

χωριστές αγωγές θα έπρεπε να κατατεθούν, επιδοθούν και εκδικαστούν ώστε ο ενάγων εκμισθωτής να εισπράξει οφειλόμενα μισθώματα και να του αποδοθεί το μίσθιο, ή ο ενάγων τραυματισθείς σε τροχαίο ατύχημα να αποζημιωθεί πλήρως. Επιπλέον, πρόκειται για μία εντέχνως διαμορφωμένη ρύθμιση, καθώς ο νομοθέτης κατά την κατάστρωση των προϋποθέσεων της έχει λάβει υπ' όψιν του κανόνες δημοσίας τάξεως, οι οποίοι δεν πρέπει επ' ουδενί να παραγκωνίζονται αυθαίρετως, όπως αυτοί της αρμοδιότητας, αλλά και κανόνες οι οποίοι εξασφαλίζουν την ομαλή πορεία της δίκης, αναλόγως την εκδικαζόμενη υπόθεση, μέσω της ταυτότητας διαδικασίας εκδίκασης. Ταυτόχρονα, έχει προνοήσει για την αποφυγή τυχόν εμποδίων σχετικών με το περιεχόμενο των αποφάσεων που θα εκδοθούν, γι αυτό απαιτεί ταυτότητα διαδικών και μη αντιφάσκοντα αιτήματα. Τέλος, παρέχει στον δικαστή μία δικλείδα ευελιξίας μέσω του όρου της μη προκλήσεως συγχύσεως, ώστε να αποφανθεί ο ίδιος αν τελικά η αθροιστική σώρευση προκαλεί ή όχι ουσιαστικά ή διαδικαστικά προβλήματα, και να πράξει αναλόγως. Αναφορικά δε με την κύρωση επί απαραδέκτου αντικειμενικής σώρευσης, ο χωρισμός και η παραπομπή ανταποκρίνονται στον σκοπό του νομοθέτη, γιατί δεν πρόκειται για διαδικαστική πράξη, ώστε σε περίπτωση ελλείψεως μίας προϋποθέσεως να κρίνεται σκοπιμότερη η απόρριψη της αγωγής ως απαραδέκτης. Εν κατακλείδι, όταν το ζήτημα της προσβολής της μη τελειωτικής απόφασης με ένδικο μέσο λυθεί οριστικά από τη νομολογία, η αντικειμενική σώρευση αγωγών μόνο πλεονεκτήματα θα προσφέρει στους διαδίκους.

ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Αθανάσιος Κρητικός, παρατηρήσεις υπό της ΕιρΦλώρ 49/2017, ΕφΑΔ&ΠολΔ 2017, σελ. 1062.

Απόστολος Γεωργιάδης, Εγχειρίδιο Ειδικού Ενοχικού Δικαίου, Δίκαιο & Οικονομία, Π. Ν. Σάκκουλας, Αθήνα 2014,

του ιδίου, Εγχειρίδιο Εμπράγματος Δικαίου, Εκδόσεις Σάκκουλα, Αθήνα-Θεσσαλονίκη, 2012,

του ιδίου, Η «συρροή αξιώσεων» επί συνδρομής συμβατικής και αδικοπρακτικής ευθύνης (εξ αφορμής των ΑΠ 444/1971, 384/1973 και 967/1973), Δ 6, σελ. 43.

Απόστολος Ευγενιάδης, Παραδεκτόν εφέσεως ή αναιρέσεως κατ' αποφάσεως οριστικής μεν επί τινός ή τινών των σωρευομένων αγωγών, μη οριστικές δε επί των λοιπών εξ αυτών κατά τον ΚΠολΔ, ΝοΒ 1974, σελ. 1328.

Βασίλειος Α. Χατζηϊωάννου, Η αντικειμενική σώρευση των ανακοπών των άρθρων 632§1 και 933 ΚΠολΔ, Επιστημονική Επετηρίδα του Τμήματος Νομικής της Σχολής Νομικών, Οικονομικών και Πολιτικών Επιστημών, Αφιέρωμα στην Πελαγία Γέσιου-Φαλτσή, Τόμος ΙΙ, Θεσσαλονίκη 2007.

Βασίλειος Φούρκας- Γεώργιος Δελής, Το δίκαιο των μικροδιαφορών στην ημεδαπή και τις χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης, Αρμ 2019, σελ. 497.

Βασίλης Αντ. Βαθρακοκοίλης, Κώδικας Πολιτικής Δικονομίας, Ερμηνευτική-Νομολογιακή Ανάλυση (κατ' άρθρο), Τόμος Α', Άρθρα 1-220, Αθήνα 1994.

Γ. Θ. Ράμμος, Αυτοτελής έφεσις και αναίρεσις κατά μη οριστικών και εν μέρει οριστικών, εν μέρει δε μη οριστικών αποφάσεων, Αρμ 62, σελ. 92,

του ιδίου, Εγχειρίδιον Αστικού Δικονομικού Δικαίου, Τόμος Πρώτος, Εκδοτικός Οίκος Αντ. Ν. Σάκκουλα, Αθήναι, 1978.

Γεώργ. ΙΙ. Βερβενιώτης, ΝοΒ 1979, παρατηρήσεις επί της ΕφΑθ 2791/1978, σελ. 573.

Γεώργιος Μητσόπουλος, Το καθήκον του δικαστηρίου καθοδηγήσεως των διαδικών προς συμπλήρωσιν ή διασάφησιν των ισχυρισμών των, ΝοΒ 1986, σελ. 95.

Γεώργιος Ν. Διαμαντόπουλος, Η αντιφατική συμπεριφορά των διαδίκων στην πολιτική δίκη, Εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα, Αθήνα- Κομοτηνή, 1996.

Δημήτρης Γ. Μπαμπινιώτης, σημείωμα υπό της ΑΠ 295/2007, ΕΠολΔ 2008,

του ιδίου, σημείωμα υπό της ΕφΘεσσαλ 1020/2011, ΕΠολΔ 2011, σελ. 795.

Δημήτρης Κράνης, Εκκλητές αποφάσεις και η αρχή ne bid in idem- νομολογιακά πορίσματα, ΕλλΔνη 2009, σελ. 969.

Διονύσιος Γ. Κονδύλης, Το Δεδικασμένο κατά τον Κώδικα Πολιτικής Δικονομίας, Δεύτερη Έκδοση, Εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα, Αθήνα- Κομοτηνή, 2007.

Ευάγγελος Γ. Καψάλης, Σώρευσις αντιφασκουσών αιτήσεων, ΕΕΔ 1979, σελ. 262.

Ευάγγελος Ν. Βασιλακάκης, Η παραπομπή στο αρμόδιο δικαστήριο κατά το άρθρο 46 ΚΠολΔ, ΝοΒ 2017, σελ. 793.

Ιωάννης Στ. Δεληκωστόπουλος, σημείωση υπό της ΟΛΑΠ 1/2019, ΕλλΔνη 2019, σελ. 433

Κ. Δ. Κεραμέας, Ειδικές διαδικασίες και ειδικές διατάξεις για τις μικροδιαφορές, Αρμ 1981, σελ. 89,

του ιδίου, Ένδικα Μέσα, Εκδόσεις Σάκκουλα, Αθήνα- Θεσσαλονίκη, 2002.

Κ. Δ. Κεραμέυς/ Δ. Γ. Κονδύλης/ Ν. Θ. Νίκας, ΚΠολΔ 2, Άρθρα 495-590, Ένδικα μέσα και Ανακοπές, 3^η Έκδοση, Εκδόσεις Σάκκουλα, Αθήνα- Θεσσαλονίκη, 2020.

Κ. Δ. Κεραμέυς/ Δ. Γ. Κονδύλης/ Ν. Θ. Νίκας, ΚΠολΔ I, 1-590, Εκδόσεις Σάκκουλα/ Αθήνα- Θεσσαλονίκη, Εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα/ Αθήνα- Κομοτηνή, Δίκαιο & Οικονομία/ Π. Ν. Σάκκουλα/ Αθήνα, 2000.

Κ. Δ. Κεραμέως και Α. Α. Γαζής, Ακυρότητα υιοθεσίας και διαθήκης λόγω ανικανότητας προς δικαιοπραξίας και αντιθέσεως προς τα χρηστά ήθη/ Ουσιαστικές και δικονομικές απόψεις, ΝοΒ 1984, σελ. 324.

Κ. Ι. Παπαδημητρίου, σημείωση υπό της ΑΠ 1711/1980, ΝοΒ 1981, σελ. 1098.

Κ. Φ. Καλαβρός, Γνωμοδότηση, Αντικειμενική σώρευση αγωγών- δεδικασμένο- δεδικασμένο για δικονομικό ζήτημα- απόρριψη της αγωγής λόγω αοριστίας,

περιεχόμενο του δεδικασμένου- απόρριψη αναγνωριστικής αγωγής λόγω έλλειψης εννόμου συμφέροντος, περιεχόμενο του δεδικασμένου- εξώδικη ομολογία, Δ 16, σελ. 718,

του ιδίου, Εγχειρίδιο Πολιτικής Δικονομίας Γενικό Μέρος, Εκδόσεις Σάκκουλα, Αθήνα- Θεσσαλονίκη, 2011,

του ιδίου, Η αναίρεση κατά τον ΚΠολΔ, Ερμηνεία κατ' άρθρο, 3^η Έκδοση, Εκδόσεις Σάκκουλα, Αθήνα- Θεσσαλονίκη, 2017,

του ιδίου, Το αντικείμενο της πολιτικής δίκης, Ημίτομος Β', Νομικές Εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα, Αθήνα- Κομοτηνή, 1985.

Καλλιόπη Θ. Μακρίδου, Ειδικές Διαδικασίες στον Κώδικα Πολιτικής Δικονομίας μετά το ν. 4335/2015, Εκδόσεις Σάκκουλα, Αθήνα- Θεσσαλονίκη, 2017,

της ιδίας, Έφεση κατά οριστικών και τελειωτικών αποφάσεων επί σωρεύσεως και συνεκδικάσεως αγωγών (άρθρ.513παρ.1ΚΠολΔ), ΕλλΔνη 2006, σελ. 989.

Κυριάκος Δ. Γεωργίου, Δικονομική και ουσιαστική μεταχείριση αγωγών για αναστροφή της πώλησης του τιμήματος σε περιπτώσεις ταυτόχρονης και διαδοχικής άσκησής τους, ΕλλΔνη 1982, σελ. 579.

Κωνστ. Ι Κουτουρίσης/ Αποστ. Δ. Μπλάτσιος, Περί μικροδιαφορών, Δευτέρα Έκδοσις, Αθήνα, 1967.

Κωνσταντίνος Α. Παπαδόπουλος, Αγωγές Εμπράγματος δικαίου, Εκδόσεις Αντ. Σάκκουλα, Αθήνα, 1989.

Κωνσταντίνος Ε. Μπέης, Η έγερσις της αγωγής κατά τον νέον κώδικα πολιτικής δικονομίας, ΝοΒ 1960, σελ. 913,

του ιδίου, Παρατηρήσεις υπό της ΕφΑθ 4519/1974, Δ 5, σελ. 791,

του ιδίου, Πολιτική Δικονομία, Γενικαί αρχαί και κατ' άρθρον ερμηνεία, Βιβλίον Δεύτερον, Άρθρα 208-334, Εκδοτικός Οίκος Αφοί Π. Σάκκουλα, Αθήνα, 1973,

του ιδίου, Σκέψεις για την έννοια και τη λειτουργία της οριστικής απόφασης, ΝοΒ 1991, σελ. 857,

του ιδίου, Σώρευση αγωγής αποζημίωσης από αδίκημα σε δικόγραφο καταβολής αμοιβών για παροχή εργασίας, Γνωμοδότηση, Δ 23, σελ. 561.

Λάμπρος Δ. Σινανιώτης, Γενικές αρχές των ενδίκων μέσων κατά τον κώδικα πολιτικής δικονομίας, Π. Ν. Σάκκουλας, Αθήνα 2018,

του ιδίου, Δικονομικές Μελέτες, §1 Συρροή αξιώσεων και ουσιαστικό δεδικασμένο, Δίκαιο & Οικονομία, Π. Ν. Σάκκουλας, Αθήνα 2009,

του ιδίου, Ειδικές Διαδικασίες κατά τον Κώδικα Πολιτικής Δικονομίας, Δίκαιο & Οικονομία, Π. Ν. Σάκκουλας, Τρίτη Έκδοση, Αθήνα 2008.

Μαγδαληνή Τσιλιγγερίδου, Περιπτωσιολογία αντικειμενικής σώρευσης στο πλαίσιο της δίκης των αντιρρήσεων κατά αρνητικής αποφάσεως προϊσταμένου κτηματολογικού γραφείου, ΕλλΔνη 2017, σελ. 71.

Μιχαήλ Μαργαρίτης/ Άντα Μαργαρίτη, Ερμηνεία Κώδικα Πολιτικής Δικονομίας, Θεωρία- Νομολογία, Τόμος Ι, 2^η Έκδοση, Π. Ν. Σάκκουλας, Αθήνα 2018.

Νικόλαος Θ. Νίκας, Εγχειρίδιο Πολιτικής Δικονομίας, Θεμελιώδεις έννοιες και αρχές- Δικαιοδοσία- Αρμοδιότητα, Η τακτική διαδικασία στα πρωτοβάθμια δικαστήρια, Ένδικα μέσα, Β' έκδοση, Εκδόσεις Σάκκουλα, Αθήνα- Θεσσαλονίκη, 2016.

Π. Κωστάκος, Έφεση και αναίρεση κατ' αποφάσεως με διατάξεις οριστικές και μη οριστικές, ΕλλΔνη 1990, σελ. 249.

Παναγιώτης Κολοτούρος, Ένδικα μέσα & βοηθήματα κατά τον ΚΠολΔ, Νομική Βιβλιοθήκη, Αθήνα 2013.

Παναγιώτης Σ. Γιαννόπουλος, Οι διατάξεις περί μικροδιαφορών μετά τη μεταρρύθμιση του Ν. 4335/2015, Αρμ 2017, σελ. 732,

του ιδίου, Οι ειδικές διαδικασίες του ΚΠολΔ μετά το ν. 4335/2015, ΕΠολΔ 2015, σελ. 453

Πάρις Στ. Αρβανιτάκης, Καθορισμός της διεθνούς Δικαιοδοσίας στη σώρευση αγωγών κατά το εσωτερικό δίκαιο και τη σύμβαση των Βρυξελλών (Με αφορμή την απόφαση ΠολΠρΘες 1900/1991), Αρμ 1992, σελ. 424,

του ιδίου, Παρατηρήσεις υπό της ΕφΘεσσαλ 796/2009, ΕΠολΔ 2010, σελ. 97.

Παύλος Εμμ. Ψαρράκης, Σώρευσις αγωγών αναφερομένων εις σχέσεις γονέων και τέκνων μετά αγωγής διατροφής συζύγου και τέκνου, Δνη 1978, σελ. 257.

Πελαγία Γέσιου- Φαλτσή, Ζητήματα εκ του καθορισμού της καθ' ύλην αρμοδιότητος εις την σώρευσιν αγωγών, Αρμ 1972, σελ. 815,

της ίδιας, Ζητήματα των ειδικών διατάξεων για τη λογοδοσία, Γνωμοδότηση, Δ 28, σελ. 1264.

Σαμουήλ Σαμουήλ, Η έφεση κατά τον ΚΠολΔ, Πέμπτη Έκδοση, Αθήνα 2000.

Σπυρ. Ενκλείδης/ Κ. Γ Παπαδόπουλος, Ερμηνεία της πολιτικής δικονομίας, Έκδοσις Τρίτη, Τόμος Πρώτος, Εκδοτικός Οίκος Δημητράκου Α.Ε, Εν Αθήναις, 1932.

Σταύρος Ι. Σταυρόπουλος, Ερμηνεία του Κώδικος Πολιτικής Δικονομίας (Κατ' άρθρον), Αθήναι, 1969.

Στέλιος Γ. Σταματόπουλος, Η αρχή της οικονομίας της δίκης, Εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα, Αθήνα- Κομοτηνή 2003,

του ιδίου, Η οικονομία της πολιτικής δίκης ως πρόβλημα του θετικού δικονομικού δικαίου στην πολιτική δίκη, http://www.kostasbeys.gr/articles.php?s=5&mid=&mnu=0&id=21241&keyw=%D3%F4%E1%EC%E1%F4%FC%F0%EF%F5%EB%EF%F2&sr=search_comp&pg=.

Στέφανος Ι. Δεληκωστόπουλος- Λάμπρος Δ. Σινανιώτης, Ερμηνεία (κατ' άρθρον) Κώδικος Πολιτικής Δικονομίας, Β', ΑΛΦΑ ΔΕΛΤΑ Εκδόσεις, Αθήνα, 1969.

Στέφανος Πανταζόπουλος, Η ανακοπή κατά διαταγής πληρωμής, Γ' Έκδοση Πλήρως Ενημερωμένη και Αναθεωρημένη με βάση και το ν. 4335/2015, Εκδόσεις Σάκκουλα, Αθήνα- Θεσσαλονίκη, 2016,

του ιδίου, Οι νομοθετικές τροποποιήσεις του Ν 4335/2015 στη διαδικασία έκδοσης διαταγής πληρωμής και στη δίκη της εναντίον της ανακοπής, ΕφΑΔ 2016, σελ. 134.

Στυλιανός Γ. Βλαστός, ΠολΔ 246- Σώρευσις αγωγής δικαζομένης κατά την τακτικήν διαδικασίαν και αγωγής δικαζομένης ως μικροδιαφοράς, Δ 5, σελ. 157.

Χαρίλαος Βαρβενιώτης, Η αναιρεσιβαλλόμενη τελεσίδικη απόφαση (άρθρο 553 ΚΠολΔ), Αρμ 2014, σελ. 1479.

Χαρούλα Απαλαγάκη, Κώδικας Πολιτικής Δικονομίας, Ερμηνεία κατ' άρθρο, Τόμος Πρώτος (Άρθρα 1-590), 6^η Έκδοση, Νομική Βιβλιοθήκη, Θεσσαλονίκη 2019.

ΠΙΝΑΚΑΣ ΝΟΜΟΛΟΓΙΑΣ

<u>ΟΛΑΠ</u>	1921/2013	631/2006
1/2019	1477/2013	337/2006
4/2016	1181/2013	176/2006
450/1971	545/2013	21/2005
<u>ΑΠ</u>	1464/2012	1060/2004
196/2020	608/2012	973/2004
558/2019	66/2012	265/2004
1596/2018	1347/2010	51/2004
1358/2018	1283/2010	1188/2003
709/2018	541/2009	63/2003
339/2018	409/2009	612/2002
1943/2017	2059/2009	1185/2001
1896/2014	1987/2008	380/1999
1490/2017	1593/2008	816/1983
1483/2017	99/2008	510/1982
1091/2017	27/2008	1711/1980
934/2017	1721/2007	127/1966
2169/2014	1087/2007	<u>Εφ</u>
2124/2014	687/2007	ΕφΔυτΣτΕλλαδ 20/2020
1491/2014	295/2007	ΕφΑθ 566/2019
1413/2014	1347/2006	ΕφΛαρ 160/2019
747/2014	793/2006	

ΕφΛαρ 217/2019	ΕφΑθ 2575/2010	ΕφΑθ 6583/1999
ΕφΑθ 5048/2018	ΕφΘεσσαλ 718/2010	ΕφΠειρ 1316/1999
ΕφΔυτΜακ 81/2018	ΕφΘεσσαλ1075/2010	ΕφΑθ 3815/1997
ΕφΔωδ 79/2018	ΕφΛαρ 622/2010	ΕφΑθ 954/1997
ΕφΠειρ 306/2018	ΕφΑθ 24/2009	ΕφΠειρ 503/1997
ΕφΠειρ 333/2018	ΕφΑθ 5561/2009	ΕφΠειρ 615/1997
ΕφΠειρ 684/2018	ΕφΔωδ 132/2009	ΕφΑθ 9517/1995
ΕφΔωδ 170/2015	ΕφΘεσσαλ 796/2009	ΕφΘεσσ 725/1995
ΕφΘεσσαλ 671/2015	ΕφΑθ 410/2008	ΕφΘεσσαλ 2821/1991
ΕφΛαρ 92/2015	ΕφΑθ 547/2008	ΕφΑθ 8264/1985
ΕφΠειρ 213/2015	ΕφΙωαν 42/2008	ΕφΑθ 2791/1978
ΕφΠειρ 594/2015	ΕφΑθ 6264/2007	<u>ΠολΠρ</u>
ΕφΔυτΣτερΕλλ 17/2014	ΕφΝαυπλ 17/2007	ΠολΠρΠατρ 94/2020
ΕφΠειρ 845/2014	ΕφΑθ 7206/2006	ΠολΠρΠατρ 57/2020
ΕφΔωδ 201/2013	ΕφΔωδ 63/2006	ΠολΠρΘεσσαλ 367/2019
ΕφΛαρ 388/2013	ΕφΚαλαμ 156/2006	ΠολΠρΡοδ 46/2019
ΕφΔωδ 82/2012	ΕφΠατρ 616/2006	ΠολΠρΧαλκ 62/2019
ΕφΛαρ 78/2012	ΕφΑθ 1868/2005	ΠολΠρΑθ 4858/2018
ΕφΘεσσαλ 1020/2011	ΕφΑθ 9902/2005	ΠολΠρΘεσσαλ 4707/2018
ΕφΛαρ 261/2011	ΕφΠειρ 766/2005	ΠολΠρΚερκ 550/2018
ΕφΠατρ 152/2011	ΕφΑθ 3486/2002	ΠολΠρΡοδ 157/2018
ΕφΠατρ 205/2011	ΕφΘεσσαλ 286/2002	
	ΕφΑθ 4126/2001	

ΠολΠρΘεσσαλ 3972/2017	ΠολΠρΑθ 13/2010	ΠολΠρΡοδ 44/2009
ΠολΠρΑθ 533/2016	ΠολΠρΑθ 2953/2010	ΠολΠρΑθ 2273/2008
ΠολΠρΑθ 694/2016	ΠολΠρΑθ 3400/2010	ΠολΠρΑθ 1500/1994
ΠολΠρΑθ 3691/2015	ΠολΠρΑθ 5799/2010	ΠολΠρΑθ 4919/1991
ΠολΠρΑθ 1150/2015	ΠολΠρΑθ 5926/2010	ΠολΠρΑθ 767/1990
ΠολΠρΑθ 1473/2015	ΠολΠρΑθ 6140/2010	ΠολΠρΘεσσαλ 801/1979
ΠολΠρΑθ 1607/ 2015	ΠολΠρΑθ 1293/2011	ΠολΠρΠειρ 2054/1979
ΠολΠρΑθ 3691/2015	ΠολΠρΑθ 1415/2011	<u>ΜονΠρ</u>
ΠολΠρΡοδ 144/2015	ΠολΠρΑθ 2364/2011	ΜονΠρΠατρ 121/2020
ΠολΠρΑθ 1258/2014	ΠολΠρΑθ 2382/2011	ΜονΠρΠατρ 147/2020
ΠολΠρΑθ 1259/2014	ΠολΠρΑθ 3559/2011	ΜονΠρΠατρ 182/2020
ΠολΠρΑθ 74/2014	ΠολΠρΑθ 3875/2011	ΜονΠρΠατρ 215/2020
ΠολΠρΑθ 1611/2013	ΠολΠρΑθ 4227/2011	ΜονΠτΠατρ 26/2020
ΠολΠρΑθ 2912/2013	ΠολΠρΑθ 4507/2011	ΜονΠρΛαμ 209/2019
ΠολΠρΑθ 69/2013	ΠολΠρΑθ 4616/2011	ΜονΠρΠατρ 277/2019
ΠολΠρΘεσσαλ 12172/2013	ΠολΠρΑθ 565/2011	ΜονΠρΠατρ 59/2019
ΠολΠρΡοδ 180/2013	ΠολΠρΑθ 5814/2011	ΜονΠρΡοδ 86/2019
ΠολΠρΑθ 1007/2012	ΠολΠρΘεσσαλ 6131/2011	ΜονΠρΛαμ 383/2018
ΠολΠρΑθ 1534/2012	ΠολΠρΑθ 5926/2010	ΜονΠρΡοδ 77/2018
ΠολΠρΑθ 2058/2012	ΠολΠρΘεσσαλ 22295/2009	ΜονΠρΚω 531/2017
ΠολΠρΘεσσαλ 24732/2012	ΠολΠρΘεσσαλ 624/2009	ΜονΠρΡοδ 251/2017

ΜονΠρΘεσσαλ 5410/2016	ΜονΠρΜεσολ 108/2011	ΕιρΡοδ 59/2019
ΜονΠρΡοδ 13/2016	ΜονΠρΑθ 544/2010	ΕιρΡοδ 15/2018
ΜονΠρΡοδ 53/2016	ΜονΠρΑθ 492/2009	ΕιρΡοδ 44/2017
ΜονΠρΚαβ 12/2014	ΜονΠρΘηβ 31/2008	ΕιρΧαν 46/2017
ΜονΠρΡοδ 290/2014	ΜονΠρΑθ 881/2005	ΕιρΛαμ 633/2016
ΜονΠρΑθ 1661/2013	ΜονΠρΛασιθ 106/2005	ΕιρΡοδ 4/2016
ΜονΠρΑθ 2319/2013	ΜονΠρΤριπ 159/1982	ΕιρΚω 71/2015
ΜονΠρΑθ 401/2013	ΜονΠρΑθ 1581/1978	ΕιρΡοδ 1/2015
ΜονΠρΑθ 69/2013	<u>Ειρ</u>	ΕιρΑθ 1376/2014
ΜονΠρΑθ 777/2013	ΕιρΚαβαλ 10/2019	ΕιρΑθ 111/2013
ΜονΠρΛαρ 311/2013		ΕιρΚαλαμπ 33/2006
		ΕιρΡοδ 64/2004